

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет водного господарства
та природокористування

Міжнародна науково-практична конференція

**«УНІВЕРСИТЕТ І ШКОЛА:
ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ»**

**Збірник тез
11-12 квітня 2019 року**

Рівне 2019

У збірнику опубліковано тези учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Університет і школа: перспективи співпраці», 11-12 квітня 2019 року, м. Рівне.

Редакційна колегія

Віктор Мошинський, доктор сільськогосподарських наук, професор, ректор Національного університету водного господарства та природокористування (НУВГП), **Олег Лагоднюк**, кандидат технічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної, методичної та виховної роботи НУВГП, **Наталія Савіна**, доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків НУВГП, **Оксана Клюха**, завідувач відділу працевлаштування та профорієнтації НУВГП, **Марія Бляшина**, ст. викладач кафедри теплогазопостачання, вентиляції та санітарної техніки, **Микола Голотюк**, доцент кафедри будівельних дорожніх, меліоративних, сільськогосподарських машин та обладнання, **Ростислав Кравчук**, начальник редакційно-видавничого відділу, **Антон Кудрявцев**, ст. викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання, **Оксана Олійник**, доцент кафедри агрохімії, ґрунтознавства та землеробства, **Ольга Мандзюк**, ст. викладач кафедри менеджменту, **Василь Пасічнюк**, старший викладач конституційного права та галузевих дисциплін, **Віталій Прокопець**, завідувач сектором зв'язків з громадськістю НУВГП, **Іван Романюк**, доцент кафедри гідроінформатики, **Валентина Сокаль**, доцент кафедри суспільних дисциплін, **Богдан Тарас**, старший викладач кафедри автоматизації електротехнічних та комп'ютерно-інтегрованих технологій.

*Рекомендовано Вченою радою Національного університету
водного господарства та природокористування.*

Протокол № 2 від 15.03.2019 р.

Адреса редколегії: 33028, м. Рівне, вул. Соборна, 11, НУВГП

ISBN 978-966-327-424-9

© Національний університет водного
господарства та
природокористування, 2019

Лагоднюк О. А.

*проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи
Національний університет водного
господарства та природокористування*

Костюкова Т. А.

*заступник завідувача
навчально-методичного відділу
Національний університет водного
господарства та природокористування*

НОВІ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСТВА В НУВГП

Школу лідерства засновано в листопаді 2017 року при Національному університеті водного господарства та природокористування, одному із найстаріших університетів України зі 100-річною історією.

Мета Школи лідерства – вдосконалення лідерських та професійних здібностей науково-педагогічних працівників і навчально-допоміжного персоналу для кращого функціонування колективу та самого університету.

Лідерство – дуже важливе питання сьогодення, адже лідери є рушійною силою в бізнесі, політиці і суспільному житті. Психологи зазначають, що лідерство так чи інакше притаманне кожному, просто треба його відшукати й розвинути. І щоб стати лідером, потрібно виховувати себе відповідно.

У Школі лідерства ми допомагаємо оволодіти всіма необхідними знаннями, навиками й компетенціями, що необхідні для сучасного викладача, керівника та працівника структурного підрозділу закладу вищої освіти, і дозволяють здійснювати професійну діяльність на високому рівні.

Школа лідерства – це програми додаткової освіти та розвитку лідерських якостей: менеджменту, ділового етикету, психології, міжкультурної та інформаційної комунікації, а також інших галузей знань. Це школа для креативних особистостей та новаторів, які настільки впевнені у своїх ідеях, що острах перед поразкою, який переслідує інших людей, відступає. Тут працюють кращі викладачі-практики, що робить процес навчання не тільки максимально ефективним і пізнавальним, а також яскравим та захоплюючим, тому наша аудиторія безперервно росте, поповнюючись новими слухачами і зберігаючи вже постійних клієнтів.

Школа лідерства – це місячна навчальна програма, метою якої є створити команду лідерів через навчання, розвиток лідерських навиків, практичні заняття, семінари, тренінги, дискусії та спільну діяльність.

Таким чином у Школі лідерства можуть пройти підвищення кваліфікації наступні категорії працівників НУВГП, інших ЗВО та навчальних підрозділів: науково-педагогічні працівники, адміністративний, навчально-допоміжний персонал. За час роботи Школи лідерства з 2018 року підвищили свою кваліфікацію 17% науково-педагогічних працівників, 14% навчально-допоміжного персоналу нашого університету, а також 20 педагогічних працівників Рівненського кооперативного економіко-правового коледжу (РКЕПК).

Навчання здійснюється за такими видами: довго- та короткострокове підвищення кваліфікації; спеціалізовані курси підвищення кваліфікації.

Сучасний викладач повинен володіти різнобічними теоретичними знаннями та практичними навиками: правильно, логічно говорити, проводити презентації, розбиратися в психології управління, конфліктології і тайм-менеджменті, знати тонкості ділового етикету, а також стратегічно мислити і бути стресостійким. Підвищити рівень педагогічної

майстерності та оволодіти різноманітними педагогічними технологіями, в тому числі технологіями e-learning, допоможуть наші програми «Навчально-методичне забезпечення освітніх програм», «Застосування системи Moodle в роботі викладача», «Психологія діяльності та особистості викладача закладу вищої освіти», «Наукометричні і повнотекстові бази даних (Scopus, Web of Science та ін.) в навчальному процесі і науковій діяльності викладача», «I-doc – нова система електронного документообігу».

Надзвичайно цікавими та корисними є курси: «Зміни. Принципи ведення змін», «Електронний кабінет та портфоліо викладача», «Запровадження внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти», «Міжнародна проектна діяльність. Грантові заявки», «Практичні інструменти організації навчального процесу за компетентнісним підходом».

Програми мовної підготовки націлені на формування і розвиток іншомовної комунікативної компетенції – здатності і реальної готовності спілкуватися англійською мовою і використовувати її для вирішення професійних завдань (написання статей, проведення занять, участь у міжнародних програмах і грантах тощо).

Якщо є бажання розвинути управлінські компетенції і підвищити особисту ефективність – варто звернути увагу на програми в галузі менеджменту і ділової комунікації: «Системний менеджмент», «Мистецтво презентації та створення позитивного іміджу закладу вищої освіти», «Соціальні мережі як один з інструментів творення іміджу».

У межах місячного навчання науково-педагогічні працівники два тижні відвідують аудиторні заняття, а два тижні самостійно працюють. Слухачі навчаються за п'ятьма обов'язковими та декількома вибірковими курсами. Підсумком навчання є виконання випускної роботи за фахом та за умови успішного завершення навчання – отримання Свідоцтва про підвищення кваліфікації державного зразка або внутрішнього Сертифіката про підвищення кваліфікації, якщо випускна робота не виконується.

Навчально-допоміжний персонал навчатиметься два тижні. В навчальному плані цієї категорії слухачів наступні курси: «Документоведення в Word та аналітика в Excel», «Робота з соціальними мережами та сервісами для створення презентацій», «Робота з пакетом програм "Деканат"», «Сучасні корпоративні інструменти управління та організації навчального процесу».

Навчання слухачів вищевказаної категорії завершується підсумковим контролем: виконанням практичних та тестових завдань. За умови успішного завершення навчання слухачі отримують внутрішній Сертифікат про підвищення кваліфікації.

Школа лідерства розміщує оголошення про проведення курсів, порядок прийому і розгляду заявок на своєму сайті <http://upto.nuwm.edu.ua/>. На сайті Школи лідерства можна ознайомитись зі змістом курсів та їх викладачами.

Заявки на підвищення кваліфікації подаються в електронному вигляді (аплікаційна форма знаходиться на сайті Школи лідерства). Програма курсу може встановлювати мінімальні вимоги до базової кваліфікації слухачів, необхідної для навчання за відповідною програмою, або проводити попереднє тестування.

Детальний опис запропонованих програм підвищення кваліфікації, процедура подання та форма заявки на програми доступні за посиланням: <http://upto.nuwm.edu.ua/>

Наші слухачі цінують в нас надійність і професіоналізм, високий рівень матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення, які досягаються завдяки нашій роботі на базі одного з провідних закладів вищої освіти України – Національного університету водного господарства та природокористування.

Ми віримо, що стрімкий розвиток учасників наших програм призведе до якісного стрибка у розвитку нашого університету та інших навчальних закладів, української освіти і нашої країни.

Клюха О. О.

доцент кафедри менеджменту, к.т.н.,

Пахаренко О. В.

доцент кафедри менеджменту, к.е.н.,

Національний університет водного

господарства та природокористування

СПРЯМУВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ДО УСВІДОМЛЕНОГО ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ

Вибір професії – найголовніший крок, який впливає на долю будь якої людини. Кожен хоче не лише заробляти гроші, але й реалізувати свій потенціал та отримувати справжнє задоволення від своєї діяльності. Свідомий вибір професії має базуватися на основі не лише усвідомлення моральних цінностей, норм і правил поведінки які склалися в суспільстві, а й на основі індивідуальних переконань, що забезпечує соціальну активність, діяльнісну позицію кожного школяра стосовно свого майбутнього.

Глобальність змін, які відбуваються в сучасному світі, і проблеми, що виникають у процесі модернізації освіти, не можуть бути вирішені тільки завдяки впровадженню більш досконалих методів і технологій, а вимагають переоцінки методологічних підстав діяльності майбутнього професіонала. Розвиток і формування професійної самосвідомості є одним з центральних моментів становлення професіонала. Професійне самовизначення і професійна самосвідомість розвиваються, проходячи різні етапи свого розвитку, і більш зрілі рівні розвитку можна спостерігати лише в дорослому житті особистості. Традиційна модель вибору професії містить у собі: аналіз умінь або інших здатностей, необхідних для роботи; пошук тестів або інших способів виміру таких здібностей; пошук міри успішності в цій роботі. Процес пошуку своєї майбутньої діяльності дослідники зв'язують також з поняттям «зрілість професійного вибору». Ця категорія свідчить про ступінь підготовленості індивіда до сприйняття реальних умов праці.

Професійна діяльність – основа індивідуальної самореалізації особистості. Реалізаційна спрямованість відображається в ієрархічній структурі мотиваційної сфери особистості, виявляється у цілеспрямованих вчинках і поведінці, сприймається на емоційному рівні як інтерес, захоплення, відчуття перспективи. У психологічному плані проблема професійного самовизначення в основному пов'язана з вивченням закономірностей формування структури діяльності у процесі професіоналізації, а також розвитку особистості (мотивів, інтересів, здібностей, емоційно-вольової сфери, професійно важливих якостей та ін.) [1; 2].

Професійне самовизначення розглядається як процес, що охоплює увесь період професійної діяльності особистості, від виникнення професійних намірів до виходу з трудової діяльності. Він пронизує увесь життєвий шлях людини. Піком цього процесу, переломним моментом у житті людини є акт вибору професії. За часом він зазвичай збігається із закінченням школи. Вибір професії – соціально задане явище, визначене передусім соціальними характеристиками професії. У галузі теорії професійного самовизначення є великий досвід наукових праць, в яких досліджено професійне самовизначення у підлітковому та юнацькому віці; роботи з проблем формування професійної придатності, профвідбору і профконсультування, з дослідження професійного розвитку та професійної особистості. Найбільш продуктивним є підхід до вибору професії як однієї з найважливіших подій в цілісному житті людини.

Під час вибору професії варто враховувати закономірності розвитку ринку праці. Дослідники виділяють загальні закономірності [3; 4].

1. Більшість людей змушена буде змінювати вид діяльності.

2. У всіх галузях професійної діяльності будуть потрібні висококваліфіковані працівники.

3. Перевага буде за універсальними знаннями.
4. Буде потрібно вміння пристосовувати свої навички до виробництва.
5. Зросте залучення працівників у підвищенні якості й продуктивності праці.
6. Нові сфери діяльності зажадають високого рівня освіти.
7. Від працівників будуть вимагати здатності приймати самостійні рішення.
8. Пріоритетну увагу одержать потреби людини.
9. Стрімкий розвиток одержить сфера послуг.
10. Структура ринку праці зазнає істотних змін.
11. Від працівника буде вимагатись все більша професійна гнучкість.

Професійне самовизначення – це самостійне й усвідомлене знаходження сенсів виконуваної роботи та усієї життєдіяльності в конкретній культурно-історичній (соціально-економічній) ситуації. Воно припускає формування суб'єкта, який має високу мобільність, широку орієнтацію у світі професійної праці, не обмежуючи можливості особистісного розвитку, тобто відбиває єдність життєвого (професійного) та особистісного самовизначення. Таким чином, можна зробити висновок, що процес професійного самовизначення полягає не тільки у виборі майбутньої професії в юнацькому віці, але й у постійному пошуку сенсів конкретної професійної діяльності, в усвідомленні особистості себе як суб'єкта цієї діяльності.

Виділяють чотири стадії процесу професійного самовизначення: 1) виникнення та формування професійних намірів і первинне орієнтування в різних сферах праці (старший шкільний вік). На цій стадії відбувається переоцінка навчальної діяльності: залежно від професійних намірів, змінюється мотивація; 2) професійне навчання як освоєння вибраної професії; 3) професійна адаптація, яка характеризується самостійною трудовою діяльністю, формуванням індивідуального стилю діяльності та включенням у систему виробничих та соціальних стосунків; 4) самореалізація у праці (часткова або повна) – виправдання або невинуватення тих очікувань, які пов'язані з професійною діяльністю.

Ситуація вибору професії характеризується двобічністю: з одного боку, світ професій, який має щонайширший спектр різних характеристик, з іншого – суб'єкт вибору професії, особистість з усіма її особливостями. У сучасних умовах професія стає не тільки засобом досягнення матеріального благополуччя, але й провідною сферою соціальної реалізації особистості. Професійна самосвідомість включає уявлення особистості про себе як про члена професійного співтовариства, носія професійної культури, у тому числі певних професійних норм, правил, традицій, властивих цьому професійному співтовариству. Особистість проходить певні етапи професійного становлення, а саме: професійне самовизначення, вибір професії, розвиток професійно важливих якостей, необхідних для досягнення успіху в обраній професійній діяльності, проходження стадій професіоналізації, становлення професіоналізму та подальше самовдосконалення особистості в цій професійній сфері.

Отже, професійне самовизначення особистості є важливим кроком на шляху до професійного успіху особистості у майбутньому.

Список бібліографічних посилань

1. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за заг. ред. Бутка М. П. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 232 с.
2. Бутко М. П., Попело О. В. Інтелектуальний капітал як чинник модернізації регіонального економічного простору: монографія / під заг. наук. кер. д-ра екон. наук, проф. М. П. Бутка. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2014. 372 с.
3. Іванова Н. Л. Професійна ідентичність в сучасних дослідженнях. *Питання психології*. 2008. № 1. С. 89–101.
4. Єрмолаєва Е. П. Психологія реалізації професіонала в умовах соціально-економічних змін : автореф. дис. ... докт. психол. наук. М., 2009. 43 с.

Зубілевич Світлана Яківна

*кандидат економічних наук, професор
Національний університет водного
господарства та природокористування*

КОНЦЕПЦІЯ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРІВ І АУДИТОРІВ В УКРАЇНІ

Професії бухгалтера та аудитора сьогодні є одними з тих, які формуються глобальними тенденціями у професійній сфері. Сьогодні це визнано навіть нормативними документами Міністерства освіти і науки України. Зокрема, у затвердженому Стандарті вищої освіти за спеціальністю «Облік і оподаткування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зазначені Міжнародні стандарти професійної освіти бухгалтерів, розроблені Радою з стандартів освіти професійних бухгалтерів [1]. Проте це один з багатьох кроків, які вже зроблені, і які ще потрібно зробити для забезпечення конкурентоспроможності представників професії. Суттєві зміни стосуються і тих, хто вже здійснює свою діяльність в Україні, і тих, хто обрав її і знаходиться на початку свого професійного шляху, і тих, хто тільки має такі наміри. На кожному з цих щаблів потрібно розуміти напрямки змін, щоб спланувати свій особистий професійний розвиток найбільш раціонально.

Сучасні виклики до професії пов'язані з розвитком інформаційно-комунікативних технологій, глобалізацією економіки, з усвідомленням бізнесом та окремим індивідом своєї відповідальності перед суспільством не тільки за фінансові результати діяльності, але й за вплив на довкілля і на колег, сім'ю, громаду, і потребують негайного втілення у освітніх програмах, які пропонуються національними закладами вищої освіти.

Протягом 2014-2018 років Регіональна програма Центру реформ Світового банку «Посилення аудиту і звітності в країнах Східного партнерства» (STAREP) з метою підтримки розробки та впровадження реформ у сфері корпоративної фінансової звітності, обліку і аудиту, спрямованих на покращення ділового та інвестиційного клімату, створення умов для ефективної інтеграції з Європейським Союзом, займалася вивченням і узагальненням кращого світового досвіду створення спільноти регуляторів, професійних організацій, практиків та освітян у сфері обліку і аудиту. Керівництво та учасники програми усвідомлювали, що рушійною силою реформ і умовою їх успішності є саме гармонійно розвинутий професіонал.

Наслідком творчих пошуків та дискусій усіх зацікавлених сторін була розробка Концепції удосконалення освіти та безперервного професійного розвитку бухгалтерів і аудиторів України, яка презентувалася перед представниками країн-учасниць програми (Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Грузії, Молдови), експертами Світового банку.

Концепція передбачає здійснення заходів на трьох послідовних етапах – отримання вищої освіти, визнання професійною спільнотою (професійної сертифікації) та безперервного професійного удосконалення на підставі міжнародних стандартів освіти професійних бухгалтерів і кращої міжнародної практики, узгодження і взаємозв'язку програм професійної підготовки на всіх етапах.

Входження до професії, як його визначає Міжнародна федерація бухгалтерів, відбувається саме у закладах вищої освіти, які сьогодні потребують значної перебудови для забезпечення компетентнісного підходу, безперервного діалогу з регуляторами та практиками. На цьому етапі професійного розвитку у Концепції визначені такі завдання:

удосконалення освіти за спеціальністю на підставі нових стандартів вищої освіти, гармонізованих за переліком компетентностей з Міжнародними стандартами професійної освіти бухгалтерів;

тісна співпраця з громадськими організаціями для визначення оптимальних за змістом і структурою освітніх програм і навчальних планів, урахування можливостей заліку результатів навчання за певними сферами компетентності, що призведе до скорочення

терміну отримання професійної кваліфікації;

розробка єдиної карти компетентностей на всіх етапах професійного розвитку;

підготовка модернізованих сертифікаційних програм за активної участі регуляторів, громадських організацій та закладів вищої освіти;

вдосконалення засобів діагностики досягнутих результатів навчання на підставі вимог Ради з міжнародних стандартів професійної освіти бухгалтерів;

розробка програм постійного професійного розвитку вже досягнутих компетентностей, а також тих, які допоможуть освоїти нові ролі під час професійної кар'єри.

Прикладом початку запровадження цих вимог є нова програма сертифікації членів Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України (ФПБАУ), яка передбачає три послідовних рівні. Перший з них вже сьогодні може бути повністю забезпечений під час отримання вищої освіти. Для отримання статусу асоційованого члена пропонується наявність компетентностей за сферами, які співпадають із визначеними статтею 19 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [2] та передбачені Міжнародним стандартом професійної освіти бухгалтерів 2 «Первісний професійний розвиток – технічна компетентність» [3]. Проте зарахування результатів навчання стримується недосконалою системою їх діагностики, а іноді і відсутністю серед сфер компетентності професійної етики та цінностей.

ФПБАУ підготувала серію відео-лекцій з вивчення Кодексу етики професійних бухгалтерів у редакції 2018 року, короткі конспекти та відповідну базу тестів, яка допоможе отримати початковий рівень компетентності з професійної етики та цінностей. Усі ресурси будуть розміщені на платформі масових безкоштовних онлайн-курсів «Prometheus».

Другий рівень сертифікації у поєднанні з відповідним професійним досвідом є передумовою дійсного членства. Усі його модулі є обов'язковими. Вони будуть забезпечуватися акредитованими начальними центрами, інститутами післядипломної освіти тощо. Їх особливістю має стати отримання подальших навичок з ідентифікації загроз щодо порушення принципів професійної етики, обрання заходів для їх усунення або зниження до прийнятного рівня, застосування професійного скептицизму.

Третій рівень сертифікації – це рівень експертів з інтегрованої звітності, аналізу фінансової та нефінансової інформації, аутсорсингу оподаткування та інших сфер. Адже вже за 2018 рік відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» підприємства повинні оприлюднити свої звіти про управління. По суті, сьогодні професіонал у сфері бухгалтерського обліку повинен допомогти керівництву та власникам обрати найбільш відповідний формат нефінансового звітування, бути активним членом, або й керівником групи з підготовки такого звіту, що потребує перебудови організації обліку на підприємстві. Важливим є не тільки зміст, але і його оформлення засобами інфографіки. Аудитор, в свою чергу, повинен буди здатним надати достатній рівень впевненості щодо інформації, наведеної у такому звіті.

Така гнучка модульна структура усієї програми сертифікації дозволить швидко адаптуватися до нових викликів і забезпечити постійний перегляд пропонованих сертифікатів для потреб ринку.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» для першого бакалаврського рівня вищої освіти : наказ МОНУ від 19.11.2018 № 1260. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/071-oblik-i-opodatkovannya-bakalavr.pdf> (дата звернення: 25.03.2019). 2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 25.03.2019). 3. Handbook of International Education Pronouncements. 2017 Edition. URL: <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2017-Handbook-of-International-Education-Pronouncements.PDF> (дата звернення: 25.03.2019).

Позняковська Н. М.

доцент, кандидат економічних наук

Міклуха О. Л.

доцент, кандидат економічних наук

Національний університет водного

господарства та природокористування

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОСВІТИ ПРОФЕСІЙНИХ БУХГАЛТЕРІВ У НАЦІОНАЛЬНІ ОСВІТНІ ПРОГРАМИ

Міжнародні стандарти освіти [1] розроблені задля усунення відмінностей від вимог, що існують у світі, до ролі професійного бухгалтера; сприяння росту глобальної мобільності професійних бухгалтерів та визнання світовою спільнотою основних положень у сфері професійної бухгалтерської освіти. Міжнародні стандарти освіти (МСО) містять основні положення щодо навчання за програмами професійної бухгалтерської освіти, первинної професійної освіти претендентів на отримання кваліфікації професійного бухгалтера і підвищення кваліфікації професійних бухгалтерів. В Україні термін «професійний бухгалтер» досі не застосовувався, крім наукової літератури. Це особа, яка завдяки формальній освіті та практичному досвіду, є експертом у сфері бухгалтерського обліку, що демонструє і підтримує компетентність, відповідає кодексу етики, дотримується високих професійних стандартів і діяльність якої регулюється через професійну організацію бухгалтерів або інший механізм регулювання [2]. Міжнародні стандарти освіти містять вимоги до програм професійної бухгалтерської освіти (рисунок).

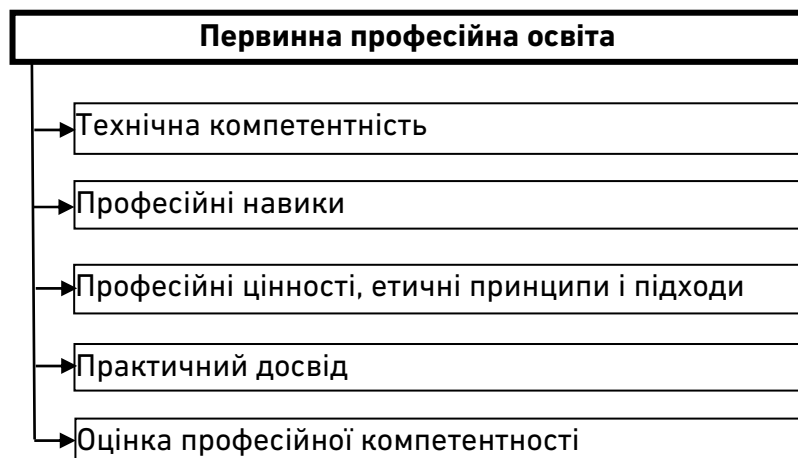

Рисунок. Вимоги до програм професійної бухгалтерської освіти за МСО

Професійна компетентність за МСО не обмежується знаннями принципів, стандартів, понять і процедур, а є застосуванням на практиці технічної компетентності, професійних навичок, професійних цінностей, етичних принципів і норм.

Під *технічною компетентністю* розуміють здатність виконувати робочі функції відповідно до встановленого стандарту з урахуванням реальних робочих умов. МСО (IES) 2 визначає рівень технічної компетентності, яку особа, що прагне отримати статус професійного бухгалтера, повинна продемонструвати наприкінці початкового професійного розвитку. Стандартом визначений основний перелік сфер компетентностей, та рівень компетентності, яким повинен володіти майбутній професійний бухгалтер за цими сферами.

Окрім набуття технічної компетентності, важливою складовою професійної підготовки є отримання професійних навичок. МСО (IES) 3 визначає перелік *професійних навичок* та рівень володіння, який повинен бути продемонстрованим наприкінці початкового

професійного розвитку. До професійних відносять інтелектуальні навички, навички міжособистісного спілкування і комунікації, персональні і організаційні навички.

Дотримання *професійної етики* є невід'ємною рисою професійного бухгалтера (МСО IES 4). Початковий професійний розвиток передбачає оволодіння фундаментальними етичними принципами: цілісністю, об'єктивністю, професійною компетентністю і ретельністю, конфіденційністю, професійною поведінкою. У стандарті виділені три сфери компетентності – професійний скептицизм та професійне судження, етичні принципи та дія в суспільних інтересах, з яких ідентифіковані результати навчання [2].

МСО (IES) 5 визначає вимоги до *практичного досвіду*, який повинен бути отриманим до завершення початкового професійного розвитку. Досвід має бути достатнім, щоб надати можливість продемонструвати компетентності, навички, засвоєння професійних цінностей, етики та поведінки, які відповідають ролі професійного бухгалтера. Частина досвіду може бути отримана під час навчання за програмами. Стандарт містить вимогу щодо надбання практичного досвіду під керівництвом професійного фахівця, що має бути зафіксовано у єдиному форматі.

МСО (IES) 6 розглядає такі форми оцінювання як єдиний екзаме́н з комплексу навчальних дисциплін; екзаме́н з комплексу навчальних дисциплін певної сфери компетентності; серія екзаме́нів з окремих навчальних дисциплін. Професійну компетентність можна оцінити за результатами письмових іспитів; усних іспитів; тестування; опитувань роботодавців; записів про діяльність.

В Україні вимоги до змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності встановлює стандарт вищої освіти, який розробляється для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти (наукових установ). Стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми як обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти; перелік компетентностей випускника; нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання; форми атестації здобувачів вищої освіти; вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; вимоги професійних стандартів. Вітчизняні заклади вищої освіти на підставі відповідної освітньої програми за кожною спеціальністю розробляють навчальний план, який визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю. На основі навчального плану у визначеному закладом вищої освіти порядку розробляються та затверджуються індивідуальні навчальні плани студентів, що мають містити, у тому числі, обрані здобувачами вищої освіти навчальні дисципліни.

На нашу думку, проблеми удосконалення якості освіти, посилення практичної підготовки здобувачів вищої освіти доцільно розв'язувати в контексті імплементації вітчизняного законодавства до МСО. Складовими первинної професійної бухгалтерської освіти за МСО є професійна бухгалтерська освіта, практичний досвід і оцінка. Частки цих складових повинні визначатися правилами Міжнародної федерації бухгалтерів (організація, яка представляє інтереси бухгалтерів у світі та їх кращу практику), національним законодавством, вимогами регуляторів, а також суспільним очікуванням.

Список бібліографічних посилань

1. Handbook of International Education Pronouncements 2017. URL: <https://www.ifac.org/publications-resources/2017-handbook-international-education-pronouncements>. 2. Зубілевич С. Міжнародні стандарти освіти як основа єдиної національної програми професійної сертифікації бухгалтерів України. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 5. С. 8–15. 3. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 р. 1556-VII у ред. від 25.07.2018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 25.03.2019).

Кожушко Л. Ф.

д.т.н., професор, завідувач кафедри менеджменту

Андрійцьо-Рузаєва А. Ю.

Асистент кафедри менеджменту НУВГП

МЕНТОРСЬКИЙ ПІДХІД ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЇ

Завдяки романові французького письменника Ф. Фенелона «Пригоди Телемаха» написаного у 1699 р., ім'я Ментора набуває широкого розповсюдження. Його починають використовувати як синонім слів «учитель», «порадник», «наставник», «консультант». На відміну від офіційно-призначеного наставника, ментор — це людина, що самостійно встановлює інтенсивність та напрямок навчання і допомагає тоді, коли «просять» про допомогу. І хоча ці два терміни часто вживаються як синоніми, існує суттєва відмінність між наставниками та менторами. Перший призначається організацією, щоб допомогти досягнути цілі компанії, другого вільні вибрати підопічні, щоб досягнути індивідуального зростання [1].

Саме актуальність «індивідуального професійного зростання» школяра-старшокласника наводить на думку застосування менторського підходу до профорієнтації для створення у суспільстві атмосфери взаєморозуміння, злагоди та задоволення потреб широкого кола зацікавлених осіб. Серед останніх слід назвати учнів старших класів та їх батьків, класних керівників, педагогів-психологів, шкільної адміністрації, яка зацікавлена в збільшенні кількості учнів 10 та 11 класів, та зокрема представників професійних та вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку майбутнього фахівця. Через декілька років, можливо сміло стверджувати, що поданий список стейкхлдерів буде доповнений ще й роботодавцями, які відчуватимуть «вакантний» голод у зв'язку з масовим відтоком професіоналів на закордонні ринки праці.

Основою застосування цього підходу є достатня поінформованість, у першу чергу, учнів щодо вибору тої професії, за допомогою якої особистість досягає найвищої самореалізації та індивідуального розвитку. Адже профорієнтаційна робота починається з середньої школи, а саме у 6 класі із вивчення назв професій та їх змісту. Правильне використання менторської допомоги як педагогічного підходу здатне призвести до свідомого вибору професії та покращити рівень компетентності майбутнього фахівця. Переваги застосування отримують як підопічні «менті», так наставники «ментори».

Мета публікації привернути увагу до предмету доцільності використання менторського підходу до профорієнтації шкільної молоді віком від 13 до 18 років, а також для випускників професійних училищ, коледжів, що отримали дипломи кваліфікованих працівників та молодших спеціалістів у тій чи іншій галузі.

Ґрунтуючись на результатах дослідження доцільності використання менторського підходу (коли досвідчений працівник ділиться своїми знаннями, вміннями та навичками з недосвідченим новачком, студентом, учнем протягом певного проміжку часу) проведеного у

2016 році за допомогою інтернет-опитування 100 осіб, абсолютна більшість, а саме 83,1% опитуваних визнали даний підхід досить ефективним [2].

На сьогоднішній день можна констатувати появу значної кількості менторських навчальних платформ типу: Профорієнтатор-UA, Профкар'єра -UA, діяльність різних шкіл розвитку людини на зразок «Humantime», функціонування безлічі профорієнтаційних сайтів, сторінок у соціальних мережах, приватних тренерських практик та консультацій що реалізують різні моделі менторської поведінки: спонсорську, рефлексивну, компенсаторну, модель психолога, навчання та розвитку [3].

За 20 років існування, половину свого віку кафедра менеджменту здійснює активний пошук ефективних форм профорієнтації, у напрямку їх трансформації, удосконалення та формування зовсім креативних. За минулий рік, кафедрою проведено значну кількість інформативних візитів, зустрічей-бесід викладачів в школах нашого регіону, стартували профорієнтаційні проекти «Майстерня з менеджменту» та «Профорієнтація устами студентів-менеджерів» у навчальних закладах, де вони навчалися. Зазначені інформаційні заходи переслідували мету познайомити учнів з НУВГП та нашими спеціальностями, а проекти – допомогти обрати професію менеджера.

Анкетування студентів першокурсників доводить, що з кожним роком, вибір професії «Менеджера» стає більш свідомим. Але допомогу у виборі даної професії в межах школи отримали тільки до 10 % опитаних. Даний результат доводить, що успішному проведенню профорієнтаційної роботи може сприяти тільки організація партнерської діяльності шкіл та вищих навчальних закладів у напрямку менторської допомоги представників окремих спеціальностей і відповідно професій.

Процес менторської допомоги кафедри менеджменту школярам полягає в напрацюванні портфелю профорієнтаційних продуктів, які повинні задовольнити попит максимального кола зацікавлених осіб, допомогти зорієнтуватися кожному у виборі майбутньої професії загалом, та віднайти осіб, які володіють лідерськими, менеджерськими особистими діловими якостями та запропонувати їм отримати професію менеджера у стінах нашого вузу.

На сьогоднішній день менторський підхід зарекомендував себе у багатьох галузях професійної підготовки як гуманітарного так і технічного спрямування. Саме цей підхід буде і надалі розвиватися поза як дає ефект саме тому, що учень має можливість отримати необхідну інформацію, знання, навички та вміння від професіонала у певній галузі.

Список бібліографічних посилань

1. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BE%D1%80> (дата звернення: 25.03.2019).
2. Киричок А. П. Менторський підхід у підготовці PR-фахівців. URL: file:///C:/Documents%20and%20Settings/%D0%9A%D0%9C/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/drsk_2016_3_33.pdf (дата звернення: 25.03.2019).
3. Пономаренко О. Г. Сучасні методи та форми профорієнтаційної роботи в Україні. URL: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/D0%B7%D0%BA%D0%B8/55463-112978-1-PB.pdf> (дата звернення: 25.03.2019).

Тадєєв П. О.

*Доктор педагогічних наук, професор
Національний університет водного
господарства та природокористування*

Тадєєва М. І.

*Доктор педагогічних наук, професор
Національний університет водного
господарства та природокористування*

РАННІЙ ВСТУП ДО УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ВАЖЛИВА ПРОГРАМА ПРИСКОРЕНОГО НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ СТУДЕНТІВ США

У вищій освіті США у наш час значне місце відводиться навчанню обдарованих студентів – як майбутньої національної еліти, використовуючи сучасні стратегії освіти обдарованих, такі як прискорення, збагачення, диференціація навчання та ранній вступ обдарованих до університету на спеціальні програми, розраховані на обдаровану і талановиту молодь.

У нашому дослідженні зосередимо увагу на характеристиці спеціальних програм для обдарованих студентів, які в своєму інтелектуальному, емоційному та особистісному розвитку на декілька років випереджають своїх ровесників і, відповідно, потребують продовження спеціального навчання в своєму юному віці на університетських програмах в результаті раннього вступу до університету.

Спеціальні програми для юних обдарованих студентів успішно функціонують в різних коледжах та університетах США і їх метою є реалізація академічних соціальних та емоційних потреб інтелектуально обдарованих студентів (у нашому трактуванні учнів), які готові раніше, ніж після закінчення школи, вступати до університету.

Такі програми істотно відрізняються між собою в різних університетах, однак, їх спільною особливістю вважаємо той факт, що адміністрація, професорський склад та інші учасники освітнього процесу ставлять на перше місце розуміння освітніх когнітивних, психологічних особливостей і потреб студентів, які відрізняються від типових 18-20 річних молодих людей своїм юним, а іноді ще підлітковим віком. Нерідко такі юні, інтелектуально обдаровані студенти не готові навчатися в університетах з тієї причини, що пов'язана з віковими особливостями їхнього психологічного розвитку, який не завжди співпадає з рівнем інтелектуального. Ось чому важливим завданням науково-педагогічного персоналу є вміння допомогти таким студентам адаптуватися до академічних, соціальних, емоційних реалій запропонованих їм програм. При цьому, кожний університет у своїх вимогах до юних абітурієнтів встановлює свої мінімальні вікові обмеження, як, наприклад, Вашингтонський університет приймає на програми раннього вступу студентів, яким виповнилося як мінімум п'ятнадцять років.

Зазвичай, на програми прискореного навчання в такому юному віці в цьому університеті щорічно зараховують 16 обдарованих студентів. Для цих студентів в університеті організовують двох рівневих курси (програми): перший рівень включає річну загальну підготовку до навчання в університеті та спілкування з одногрупниками і персоналом, а другий – подальше навчання на визначеній програмі разом з іншими студентами звичайного віку.

На сьогодні в США функціонує значна кількість програм для обдарованих студентів, які обирають ранній вступ до університетів. Серед них виділимо дев'ять найвідоміших і найпопулярніших програм для юних талантів:

- Програма Академії для обдарованих штату Джорджі;

- Програма Вищої школи при Університеті Кларксона;
- Програма раннього вступу Каліфорнійського університету;
- Програма раннього вступу в Академію математичних, інженерних і точних наук Університету Джорджі;
- Програма Національної академії мистецтв, точних наук та інженерії Університету штату Айова;
- Програма для виняткових студентів при Коледжі Мері Болдвін у штаті Вірджинія;
- Почесна програма раннього вступу (Університет Південної Каліфорнії);
- Програма раннього вступу до Саймон Рок Коледж (штат Масачусетс);
- Програма Техаської академії математики і точних наук.

Характеризуючи вище зазначені програми, варто зауважити, що всі вони спрямовані на навчання інтелектуальної еліти США, однак, деякі із них приймають із задоволенням обдарованих юних іноземних студентів, особливо у сфері комп'ютерних наук та ІТ технологій.

Універсальною вимогою до юних талантів вважається досконале володіння технологічними вміннями і навичками, а також найвищий рівень комунікативної компетентності в усній і письмовій формі та найвищий рівень креативності.

Усі програми раннього вступу до університетів в різних штатах країни ґрунтуються на традиційних стратегіях навчання обдарованих: прискорення і збагачення. Однак, різні університети пропонують свої особливі умови вступу: відмінності у вимогах до віку студента та різні форми організації роботи з юними талантами. Наприклад, Каліфорнійський університет зараховує на такі програми студентів починаючи з одинадцятирічного віку, університети і коледжі штату Вірджинія – з п'ятнадцяти років, а заклади вищої освіти Техасу зараховують студентів, які закінчили як мінімум середню школу (після дев'ятого класу).

Усі університети і коледжі США на програми раннього вступу зараховують різну кількість студентів: від 200 осіб у Техаському університеті до 10-15 осіб у Каліфорнійському університеті.

Програми раннього вступу до університетів відрізняються також організаційними формами роботи з юними талантами. Значна кількість університетів у США працює на програмах раннього вступу за традиційними схемами (для прикладу можна взяти навчання на вище згаданих дев'яти програмах). Інші університети використовують сучасні методики дистанційного навчання, як, наприклад, в Університеті Джона Хопкінса у програмі пошуку талантів. Ефективним методом навчання цієї категорії студентів є також створення річних підготовчих програм для раннього вступу до університету, які інтенсивно сприяють соціалізації юних талантів.

Іншою важливою формою роботи з такими студентами є їх залучення до участі в літніх школах та інших програмах, побудованих на адаптації старшокласників до раннього вступу в коледжі та університети.

Таким чином, у процесі організації навчання обдарованих і талановитих дітей старшокласників в Україні варто використовувати досвід спеціальних програм раннього вступу до коледжів та університетів, які практикуються у значній кількості американських закладів вищої освіти.

Список бібліографічних посилань

1. Barnett L. B., Albert M. E., Brody L. E. The Center for Talented Youth talent search and academic programs. High Ability Studies. 16 (1). 2005. P. 27–40. 2. Muratori M. Early Entrance to Colleges. A Guide to Success. Prufrock Press. 2007. Waco, Texas. 231 p.

Колесник Т. М.

к.с.-г.н., доцент

*Національний університет водного
господарства та природокористування*

ВЗАЄМОДІЯ ВУЗУ ТА ШКОЛИ НА ПЛАТФОРМІ КОНСАЛТИНГУ АГРОЕКОЛОГІЧНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Школа є середовищем формування зародків таланту майбутнього винахідника, конструктора та науковця. Тому саме в рамках шкільної освіти важливо підтримати розвиток талановитої молоді та збагатити світогляд школярів сучасними методологіями та методами наукових досліджень.

Розглянемо основні проблеми, з якими стикається школяр, який цікавиться природничими дисциплінами та прагне реалізувати свій дослідницький талант. Ці проблеми можна систематизувати до 5 основних груп:

- 1) ідейно-пошукова: відсутність актуальної життєздатної гіпотези,
- 2) методологічно-експериментальна,
- 3) методологічно-структурна,
- 4) методологічно-доказова,
- 5) методологічно-узагальнююча.

Вирішенню проблем школяра-дослідника та вчителя-керівника наукової роботи може допомогти платформа консалтингу наукових досліджень, яка координується науково-освітнім консалтинговим ядром (НОК-ядро) з певних напрямів досліджень.

Схему прототипу науково-освітнього консалтингового ядра наведено на рисунку.

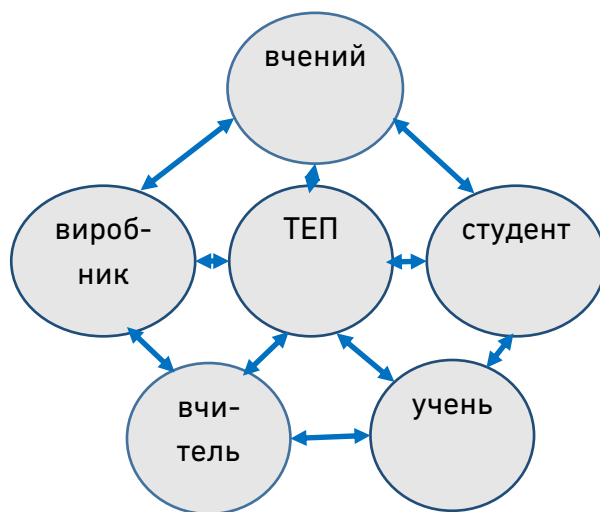

Рисунок. Взаємозв'язки між учасниками науково-освітнього консалтингового ядра (НОК-ядра)

НОК-ядро обов'язково формують такі учасники як: вчений, виробник, студент, учень, вчитель. Такі учасники ядра забезпечують постійне оновлення ідей та технологій через динаміку світогляду відповідно до сучасних потреб.

Базовим майданчиком взаємодій учасників НОК ядра є творчо-експериментальний простір, який виконує такі функції:

- 1) вільного обміну думками,
- 2) місця та засобів для побудови та ведення експерименту
- 3) засобу та способу перевірки результатів експерименту та продуктів наукового дослідження.

Ключовою взаємодією цього ядра є зв'язок виробник-вчений. Ця взаємодія забезпечує інформування вченого про потреби виробника, що породжує нові науково-практичні ідеї, які постають в основу нових наукових продуктів-розробок. Таким чином здійснюється розвиток

технологій. На різних етапах цього розвитку технологій взаємодія вчений-виробник реалізується періодично, щоб максимально задовольнити не лише існуючі потреби виробника, а й спрацювати на випередження розвитку. Обов'язковою умовою є залучення вченого до апробації результатів своїх досліджень на виробництві, що дає змогу оцінити на виробництві не лише результати своєї розробки, а й поновити практичний досвід, який передається студентові у максимально реалістичній формі. Зв'язок виробник-студент реалізується через компетенції майбутнього фахівця та практичну підготовку на виробництві. Виробник висуває певні вимоги до майбутнього фахівця, 100% задоволення яких можливе лише на основі ефективного розвитку взаємодії виробник-вчений. Саме вчений є постачальником освітніх послуг для студента. Якісні освітні послуги можливі лише на основі випереджаючого розвитку технологій. Лише фахівець з рівнем випереджаючої технологічної підготовки забезпечить новий поштовх для розвитку виробництва та висунення для вченого нових науково-практичних потреб.

Взаємодія вчений-учень (вчитель) можлива трьома шляхами: безпосередній консалтинг, консалтинг через студентський науково-дослідницький осередок, консалтинг через виробничу платформу. У даному тандемі роль учня може замінити вчитель, який безпосередньо донесе до учня ту частину інформації, яку вважатиме основною. Проте взаємодія через вчителя часто може бути позбавлена емоційно-психологічного заряду творчої атмосфери виробник-вчений-студент, що не створить бажаного позитивного впливу на недостатньо професійно зорієнтовану свідомість учня. Тому перевагу слід надавати безпосереднім формам консалтингу учня або учня та вчителя одночасно.

Об'єднання таких ланцюгів взаємодій формує систему взаємодій, в якій всі компоненти індукують розвиток один одного. У такій системі на різних рівнях її організації починає з'являтися велика кількість нових ідей, що є вирішенням першої групи проблем - «ідейно-пошукової».

Методологічно-експериментальна проблема полягає у виникненні ряду труднощів пошуку методик експериментів та побудові експерименту із дотриманням правила «єдиної різниці». Дана проблема вирішується через використання учнем та вчителем спільних методологічних розробок щодо побудови експериментів, аналізу результатів, їхньої оцінки та інтерпретації. Вагомим чинником усунення методологічно-експериментальної проблеми є проведення тренінгів із моделювання наукового експерименту на базі творчо-експериментального простору (ТЕП) із залученням представників усіх складових НОК-ядра.

Методологічно-структурна проблема полягає у труднощах структуризації науково-дослідницької роботи через погано структурований експеримент та схему аналізу його результатів. Тому правильна схема експерименту, чітко поставлені завдання на кожному етапі його виконання та добре схематизований аналіз отриманих результатів дозволяє успішно вирішити цю проблему.

Методологічно-доказова проблема полягає у труднощах оцінки достовірності результатів проведеного експерименту. Часто дослідник інтерпретує отриманий результат як закономірність, не беручи до уваги похибку дослідів. Тому оволодіння методиками та програмними продуктами оцінки достовірності результатів можливе за допомогою практичних тренінгів на базі ТЕП.

Методологічно-узагальнююча проблема полягає у розрізненості окремих показників за різними варіантами дослідів. Наприклад, результати двох варіантів дослідів оцінювали двома показниками. При цьому один показник був кращим на першому варіанті дослідів – інший – на другому варіанті дослідів відповідно. Стає незрозумілим, який варіант дослідів вважати кращим. Для вирішення цієї проблеми існує методологія розрахунку інтегрального показника оцінки, за значенням якого робляться відповідні висновки та практичні рекомендації. Навчитися узагальненню результатів досліджень можливо самотужки, але це є довгим шляхом спроб та помилок. Тому взаємодія учасників дослідницького процесу найбільш доцільна через ТЕП.

Таким чином функціонування науково-освітнього консалтингового ядра, у якому поєднано єдиним ланцюгом взаємодію вченого, виробника, студента, учня та вчителя формує систему, в якій всі компоненти індукують розвиток один одного та забезпечують технологічний та науково-дослідницький ріст пов'язаних економічних підсистем та суспільних формацій.

Ступницька Н. І.

*викладач кафедри економічної теорії
Рівненський державний
гуманітарний університет*

ДЕСТРУКТИВНІ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Система конфліктів досить критично та повно досліджується в різних наукових дисциплінах, найбільше у психології, соціології та менеджменті. Сформовано та описано ряд науково обґрунтованих підходів пояснення виникнення та використання деструктивності в системах управління з метою поліпшення самої системи управління та ефективного досягнення поставлених управлінських цілей.

Найбільш глибоко деструктивність аналізована в праці антропологічного і соціально психологічного дослідження Еріха Хромма, яка опублікована у 1973 році під назвою «Анатомія людської деструктивності», де автор сформував так звану біопсихосоціальну теорію. Автор робить наголос на соціально-культурних та психологічних особливостях деструктивності, проте не приділяє уваги біологічним аспектам, які досить суттєво впливають на прояв різноманітності форм деструктивності [1].

На даний період у навчальних програмах Росії, напряму підготовки - соціальна робота викладається курс «Теорія деструктивності», мета якого формування у студентів наукових уяв про основні види деструкційної поведінки та її багатоваріантності детермінації і можливих способах профілактики [2].

Серед українських науковців проблему деструктивності вивчає Шевчук А., яку пояснює у контексті сучасної цифрової економіки України та визначає базовий її деструктивний фактор (нелегальне використання програмних забезпечень, не дотримання прав інтелектуальної власності, відсутність державних інститутів на світові фінансові ініціативи та тенденції [3]. Беззуб'як М. досліджує типи суспільства та виокремлює умови, необхідні для функціонування громадянського суспільства, та загрози, пов'язані з цим функціонуванням. Відзначає, що залежні й неефективні держави на зразок України, Молдови, Грузії можуть бути просто розділені на економічні зони впливу різними лобістськими групами, частина з яких матиме етнічне походження [4].

Таким чином, проблема деструктивності широко обговорюється в наукових колах і приймає характер загрози для національної безпеки, яку визнали Бжезінський Зб. і Гантінгтон С., вказуючи про небезпеку етногрупового лобізму у США. Проте в цих публікаціях та дослідженнях мало приділяється уваги проблемі деструктивності у формуванні свідомості молоді на базі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. При цьому базова проблема деструктивності підмінюється її проявами та подається суспільству як проблеми залежності від мобільних пристроїв, комп'ютерних ігор тощо.

Відповідно метою дослідження є пояснення впливу інформаційно-комунікаційних технологій на формування свідомості молоді як «закладка» безвихідності деструктивного конфлікту.

Завданнями дослідження виступають;

- обґрунтувати деструктивність як невід'ємного та системоутворюючого чинника свідомості молоді;
- виявити наслідки деструктивної свідомості молоді, як для особи, так і людської спільноти.

У психології деструктивність пояснюється (від лат. destructio – руйнування, порушення нормальної структури чого-небудь) як негативне ставлення людини спрямоване ззовні, на зовнішні об'єкти, або всередину, на самого себе і відповідне цьому відношенню поведінку. Згідно Фрейдом З., деструктивність властиве усім людським істотам, а відмінність

стосується головним чином її предметів: інші це люди або сам носій деструктивності. Фромм Е. вважає, що немає глибокої деструктивності по відношенню до інших у тих, у кого мало ворожості по відношенню до самих себе. Крім того, деструктивність є наслідком блокування плідної енергії, перешкод на шляху до розвитку, коли людині не вдається реалізувати свій потенціал. Деструктивність являє собою певною мірою патологічне явище, яке формує особистість як нещасну, навіть якщо їй вдається досягти цілей її деструктивності. Отже деструктивність виникає через дію зовнішнього прояву і направлене на зовнішнє оточення людини або її внутрішній стан, тобто на самого себе.

Інформаційно-комп'ютерні технології несуть відповідний вплив на людину стосовно інформаційного заповнення та оточення особи. Сучасна молодь повністю перебуває в інформаційно-комп'ютерному просторі. Таке перебування мотивується необхідністю батьків знати та контролювати перебування дитини поза межами домівки. Крім того, соціум дітей та їхнє спілкування також визначається постійно розвиваючими інтернет-технологіями. Ці технології проявляються як позитивними, так і негативними наслідками. Для покращення системи навчання вводяться інформаційні курси. Проте їхнє завдання не включає вивчення та засвоєння відповідних технологій безпеки особистості.

З позиції управління, населенням формуються так звані «закриті» інформаційні технології, які діють поза свідомістю окремої особи. Тим самим цей вплив посилюється на молодь, яка не сформувала тверду життєву позицію та перебуває у стані пошуку. Більш небезпечним виступає обов'язкове впровадження відповідних програм (до прикладу російська суспільна програма «Дитинство 2030»), які передбачають обов'язкове введення в кору головного мозку дитини електронних чіпів. А це повністю дозволить контролювати не тільки поведінку, а й психіку дитини. Відтак буде сформовано не людина, а біоробот, повністю підконтрольний оператору. Враховуючи становлення молоді в умовах ринкових (а саме через обмін грошей на товари чи послуги) договірних відносин це не дозволяє їм повноцінно формувати та розкривати власну творчість. По-перше, це стосується системи отримання вищої освіти, яка в переважній більшості є «обов'язково» платною. А згідно конституції ст. 53 кожен громадянин має право безкоштовно здобувати вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі. Крім того, конституція не дає чіткої відповіді на пояснення понять «людина», «громадянин» та «чоловік», «жінка», що призводить до посилення деструктивності, в першу чергу в молоді.

Щодо працевлаштування в Україні теж проблема не тільки для молоді, а й для людей після 45 років. Домінують оголошення закордонного працевлаштування, а вітчизняні роботодавці не гарантують відповідного рівня заробітної плати, при якій можливо хоча б за 5 років побудувати або купити власне житло. А відтак більшість молоді виїжджає, а інші знаходять власну творчість у інформаційно-комп'ютерних мережах.

Таким чином, все це вказує на негативні наслідки деструктивності особи. При цьому єдиним наслідком такого подальшого розвитку є формування без особистої особи повністю контрольованої через відповідні інформаційно-комп'ютерні технології. В цьому сенсі деструктивність відображає іншу сторону творіння новітньої людини.

Список бібліографічних посилань

1. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности = Anatomie der menschlichen Destruktivität (1973) / пер. с англ. Э. М. Телятникова; Вступ. ст. П. С. Гуревич. М. : АСТ, Хранитель, Мидгард, 2007. 624 с.
2. Воронцова М. В., Макаров В. Н., Бондюгова Т. В. Теория деструктивности : учебное пособие. Таганрог : Изд-ль А. Н. Ступин, 2014. 360 с.
3. Шевчук А. В. Деструктивні фактори розвитку цифрової економіки України. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Економічні науки*. Вип. 46. С. 5–11.
4. Беззуб'як М. Етнічна деструктивність та громадянське суспільство. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2010. Вип. 3. С. 61–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2010_3_8

Клименко М. О.

д.с.-г.н., професор

Прищеп А. М.

к.с.-г.н., професор

Національний університет водного

господарства та природокористування

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ТА СТУДЕНТІВ-ЕКОЛОГІВ

Сьогодення ставить перед освітніми закладами різних рівнів акредитації нові виклики, які направлені на формування успішної особистості, котра наділена певними знаннями, вміннями та компетенціями [1-3]. Освітні програми підготовки як учнів так і студентів включають не лише елементи освітньо-навчальної, але й наукової діяльності. Власне науко-дослідницька діяльність у шкільних закладах направлена на формування в учнів інформаційно-комунікаційної, комунікативної, міжпредметної, предметної (галузевої), проектно-технологічної та соціальної компетентностей. При підготовці бакалаврів та магістрів спеціальності екологія науково-дослідницька робота є обов'язковим елементом завданням якої є формування як загальних так і спеціальних (фахових) компетентностей.

Аналіз літературних джерел показав, що як у школах, так і вищих освітніх закладах основним завданням є створення умов для проведення науково-дослідницької роботи з використанням різних форм та методів. Чинне місце займає співпраця університетів та шкіл у формування спільних навчально-наукових майданчиків для проведення екологічних наукових досліджень талановитою молоддю. Підвищення екологічної грамотності підростаючого покоління є одним з важливих завдань сучасної безперервної екологічної освіти [1,3] та є одним із чинників переходу суспільства до сталого розвитку [4].

Метою нашої роботи є аналіз сучасних підходів до організації науково-дослідницької діяльності учнів та студентів-екологів, які запроваджуються науковцями кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства (екології, ТЗНС та ЛГ) Національного університету водного господарства та природокористування.

У рамках поставлених завдань нами визначені види та форми науково-дослідницької діяльності учнів і студентів та висвітлені шляхи співпраці між освітніми закладами (табл. 1). Існує два види науково-дослідної діяльності учнів та студентів: в рамках навчального процесу та за рамками навчального процесу. До першого відносимо наукові дослідження у межах навчальних дисциплін (для учнів та студентів), практик, виконання курсових, випускових робіт (для студентів), до другого – індивідуальні та групові науково-дослідні роботи за актуальними напрямками. Другий вид науково-дослідницької діяльності реалізується через створення наукових гуртків за певними науковими інтересами, залучання учнів, студентів до виконання науково-дослідницьких робіт, проектів та проведення досліджень у Малій академії наук учнівської молоді.

Співпраця між школами та НУВГП в напрямі науково-дослідницької діяльності відбувається наступним чином: формування уявлення про сучасні наукові дослідження у вчителів, через проведення семінарів, круглих столів, конференцій; залучення науково-педагогічних кадрів НУВГП до проведення екологічних олімпіад, конкурсів, конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт; навчально-методичний супровід наукових досліджень учнів з актуальних екологічних проблем; долучення вчених до керівництва учнівськими гуртками; проведення лабораторного практикуму викладачами кафедри екології, ТЗНС та ЛГ для учнів області; проведення консультацій для вчителів та учнів, щодо організації проведення наукових досліджень екологічного характеру. Спільні заходи (літні школи, круглі столи, конференції) за результатами науково-дослідницької роботи між студентами та учнями дозволяють не лише обмінятися досвідом наукових досліджень, але й формувати мотивацію до подальшого саморозвитку та реалізації себе як молодого

науковця. Результатом такої співпраці є високі здобутки студентів-екологів та учнів, які співпрацюють з науковою школою професора Клименка, на Всеукраїнських олімпіадах з екології та конкурсах-захистах наукових робіт. Бакалаври, магістри спеціальності екологія мають можливості проводити наукові дослідження у зарубіжних вищих навчальних закладах (участь у грантових проектах).

Таблиця 1

Види і форми науково – дослідної роботи

	Школа (учні)	Університет (студенти)
Навчальна науково-дослідницька робота	Наукові проекти, реферати в межах навчальної дисципліни	Наукові проекти, реферати, курсові роботи, курсові проекти в межах навчальної дисципліни, бакалаврські та магістерські роботи
Співпраця	Формування спільних наукових семінарів для викладачів та вчителів з актуальних екологічних питань	
Науково-дослідницька робота (позакласна (поза аудиторна) робота)	Участь у роботі наукових гуртків, у колективних дослідженнях, а також у різних олімпіадах, змаганнях, семінарах, конкурсах тощо.	Участь в наукових гуртках, колективних дослідженнях, олімпіади, конкурси науково-дослідницьких робіт, семінарах, конференції, круглі столи
Співпраця	Участь учнів у студентських наукових гуртках, проведення спільних досліджень у лабораторіях кафедри, організація спільних заходів: круглі столи, конференції, семінари, польові дослідження, екологічні екскурсії. Розробка завдань для екологічних олімпіад, консультування школярів, вчителів з підготовки науково-дослідницьких робіт, семінари-тренінги підготовки учнів до конкурсів.	
Науково-дослідницька робота (Мала академія наук учнівської молоді, реалізація проектів молодих вчених)	Участь у роботі наукових гуртків, колективних, індивідуальних дослідженнях, конкурсах-захистах НДР.	Робота в грантових програмах, залучення до НДР (держ.бюджетних, госп.договірних). Залучення студентів до роботи з обдарованими учнями.
Співпраця	Керівництво гуртками, науково-дослідними роботами учнів, консультування вчителів, круглі столи, семінари. Ознайомлення школярів з можливостями продовження науково-дослідницьких робіт у ВОО.	

Таким чином, тісна системна співпраця школи та університету з питань науково-дослідницької діяльності дозволяє формувати оптимальні шляхи зацікавлення студентів, учнів до навчання, спонукати їх до наукової діяльності, формувати відповідні знання, вміння та компетенції з організації, проведення екологічних досліджень та отримувати відповідні навички, необхідних для подальшої самостійної роботи.

Список бібліографічних посилань

1. Клименко М. О., Клименко Л. В. Стратегія сталого розвитку : навч. посібник, Рівне, 2010.
2. Клименко М. О., Губанов О. В., Ветров І. В. Концепція регіональної системи освіти для сталого розвитку. III-й Всеукраїнський з'їзд екологів з міжнародною участю (Екологія/Ecology – 2011) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Вінниця, 21-24 вересня 2011 р.). Вінниця : ВНТУ. 2011. Т. 2. С. 690–694.
3. Боголюбов В. М. Концептуальні підходи до формування освіти для сталого розвитку. III Всеукраїнський з'їзд екологів з міжнародною участю (Екологія/Ecology – 2011) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Вінниця, 21-24 вересня 2011 р.). Вінниця : ВНТУ. 2011. Т. 2. С. 665–667.
4. Клименко М. О., Прищепа А. М., Клименко Л. В., Брежицька О. А. Навчально-методичне забезпечення освіти для сталого розвитку. Нова педагогічна думка : науково-методичний журнал. № 1 (69), 2012.

Харчук Ю. Ю.

к.е.н., доцент кафедри фінансів
обліку і аудиту, помічник ректора
Національний університет
«Острозька академія»
з освітнього менеджменту

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку України вища освіта (далі – ВО) впливає на всі сфери економічного, соціально-політичного, культурно-естетичного, духовно-морального та патріотичного життя суспільства, є важливою складовою досягнення його економічного зростання й добробуту. Лише надання якісних освітніх послуг закладами вищої освіти I-IV рівнів акредитації (далі – ЗВО) зможе забезпечити підготовку висококваліфікованих й конкурентоспроможних фахівців на національному і міжнародному ринках праці, сприятиме становленню особистості, здатної формувати своє майбутнє на засадах сталого розвитку.

Однак, досягнення високої якості ВО не можливе без раціональності формування та ефективності використання фінансових ресурсів ЗВО, а відтак їхньої спроможності своєчасно реагувати на всі виклики внутрішнього й зовнішнього середовища. На це орієнтують програмні документи сьогодення: Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [1], Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року [2], Дорожня карта освітньої реформи (2015-2025) [3] тощо.

За міжнародними критеріями та оцінкою експертів освіта на макрорівні є рентабельною галуззю, адже 56% ВВП в кожній державі створюють працівники, які здобули саме ВО [6]. Водночас система фінансового забезпечення ВО в Україні, не зважаючи на суттєву розбіжність даних за різними джерелами, не є ефективною. Насамперед це проявляється у розпорошенні видатків на ВО, економічній дезінтеграції освіти, структурній (рівневій, галузевій, територіальній та ін.) недосконалості, розбалансованості освітньої системи, її надмірній витратності, неоптимальності, фінансово-економічній неефективності [5]. Так, видатки Зведеного бюджету України (в абсолютному вираженні) на фінансове забезпечення ВО за 2000-2017 рр. зросли в 16,9 разів (таблиця).

Таблиця

Динаміка видатків Зведеного бюджету України на фінансове забезпечення ВО України за 2000–2017 роки

Роки	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ^{1,2}
Видатки на ВО, млн. грн.	2285,50	3046,60	4167,04	4627,89	5815,92	7934,07	9935,69	12827,81	18552,95	20966,29	24998,42	26619,60	29358,10	30010,20	28306,50	30981,80	35233,60	38681,07
У % до попереднього року	-	133,30	136,78	111,06	125,67	136,42	125,23	129,11	144,63	113,01	119,23	106,48	102,30	102,22	94,32	109,45	113,72	109,78
Частка видатків на ВО у фінансовому забезпеченні галузі, %	32,30	31,88	33,96	30,90	31,72	29,60	29,41	28,93	30,43	31,40	31,32	30,90	30,40	30,63	28,90	27,13	27,22	21,76
У % до попереднього року	-	98,82	106,52	90,99	102,65	93,32	99,36	98,37	105,18	103,19	99,75	98,66	98,38	100,76	94,35	93,88	100,33	79,94
У % до ВВП	1,30	1,52	1,85	1,73	1,69	1,80	1,83	1,80	1,95	2,29	2,30	2,00	2,00	2,00	1,80	1,56	1,48	1,70

¹Без урахування видатків бюджетів Автономної Республіки Крим та м. Севастополя.

²На 01.03.2018 р.

Джерело: розраховано автором на основі [4]

Проте, частка видатків на ВО у загальному фінансовому забезпеченні галузі постійно змінювалася і середнє її значення за 18 років становило 29,93%, що оцінюємо негативно,

оскільки на ВО повинно спрямовуватися не менше 40% від загальної суми видатків на галузь [6]. Щодо частки фінансового забезпечення ВО до ВВП, то найменшою вона була у 2000 р. і становила 1,30%, найбільшою у 2010 р. – 2,30%, що підтверджує відсутність чіткої політики на загальнодержавному рівні щодо фінансування ВО.

Крім цього, ЗВО змушені, функціонуючи відповідно до чинного законодавства, своєчасно та адекватно реагувати на стан освітнього середовища країни, необхідність змін в якому обумовлюється: невідповідністю якості ВО сучасним вимогам; неефективністю механізму державного фінансового забезпечення системи ВО (незважаючи на незначне збільшення бюджетних видатків, ефективність використання цих коштів залишається вкрай низькою; основні статті видатків бюджету окремого ЗВО спрямовані не на підвищення якості освітніх послуг, а на виплати заробітної плати й комунальні послуги); відсутністю єдиного освітнього простору (сьогодні ЗВО перебувають у підпорядкуванні понад двох десятків міністерств та відомств, що суперечить світовій практиці); наростанням диспропорцій між підготовкою фахівців і попитом на них на ринку праці (ЗВО при формуванні планів набору студентів виходять з міркувань збереження контингенту студентів і викладачів); слабкістю дослідницько-інноваційної складової ВО; незацікавленістю роботодавців у розробці освітніх програм, підготовці конкурентоспроможних, висококваліфікованих та стресостійких кадрів, фінансовій підтримці ЗВО; демографічною кризою та конкуренцією вітчизняних і зарубіжних ЗВО за абітурієнта. Таким чином, беручи до уваги сучасний стан ЗВО України, перспективи їхнього розвитку вбачаємо у: визнанні на державному рівні фінансового забезпечення освітньої галузі як пріоритетного напрямку видатків бюджетів усіх рівнів; вдосконаленні системи стимулювання та заохочення бізнесу, фізичних і юридичних осіб, що здійснюють спонсорські та благодійні внески у фінансування ЗВО та здобувачів ВО; централізації управління ВО під керівництвом Міністерства освіти і науки України; реформуванні та оптимізації мережі ЗВО відповідно до потреб та можливостей країни; створенні регіональних дослідницьких університетів, розширенні їх автономії; підсиленні дослідницько-інноваційної спроможності університетів через збільшення фінансового забезпечення наукової і науково-технічної діяльності в Україні до визначених законодавством 1,7% ВВП; приведенні у відповідність до реальної ресурсної бази вищої школи контингенту студентів, аспірантів, докторантів; здійсненні якісної профорієнтаційної роботи.

Успішна реалізація запропонованих заходів допоможе вирішити такі проблеми як: відірване від потреб економіки та суспільства формування обсягів державного замовлення; державне фінансування підготовки фахівців різних галузей, яке не враховує питомі витрати на навчання одного здобувача ВО; непрозорий розподіл державних коштів між ЗВО, що належним чином не враховує показників якості ВО; надмірна залежність фінансування ЗВО та оплати праці викладацького складу від контингенту студентів.

Список бібліографічних посилань

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки : схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#n10> (дата звернення: 25.03.2019).
2. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. URL: <file:///C:/Users/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80/Downloads/502ce9ae970f16d556a38b1e26dc78a4.pdf> (дата звернення: 25.03.2019).
3. Дорожня карта освітньої реформи (2015–2025). Міністерство освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua/content/Діяльність/Зв'язки%20з%20громадськістю/Громадське%20обговорення/08-road-map-sk-end.pdf> (дата звернення: 25.03.2019).
4. Звіти про виконання Зведеного бюджету України за 2000-2017 роки. URL: <http://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2019).
5. Муравська В. А. Тенденції фінансування вищої освіти в Україні та за кордоном. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2011_1/32_Murav.pdf (дата звернення: 25.03.2019).
6. Курко М. Н. Нормативно-правове забезпечення фінансування вищої освіти в Україні. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2010_2/PB-2/PB-2_22.pdf (дата звернення: 25.03.2019).

Дроботенко Л. О.

*вчитель математики вищої кваліфікаційної
категорії, старший вчитель*

Рівненської загальноосвітньої школи I-III ст. № 10

Олійник О. О.

доцент кафедри агрохімії,

грунтознавства та землеробства НУВГП

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ ARDUINO, ЯК ЗАСІБ STEM ОСВІТИ В ПРОЕКТНІЙ ТА ДОСЛІДНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В основній школі вивчення фізики спрямоване на **формування предметної компетентності** – необхідних знань, умінь, цінностей та здатності застосовувати їх у процесі пізнання й у практичній діяльності.

Вивчення фізики, як і будь-чого іншого, потребує мотивації. Тобто учень (та й учитель) мають розуміти, відчувати, навіщо вони вивчають і викладають фізику. Тому навчання фізики в основній школі має бути максимально наближеним до вікових пізнавальних можливостей учнів, постійно стимулювати їхній інтерес до навчання і самоосвіти.

Важливим є розкриття впливу фізики на суспільний розвиток і науково-технічний прогрес, застосування досягнень фізики, мікроелектроніки, механіки, сучасних інформаційних технологій і штучного інтелекту.

Стрімка еволюція технологій веде до того, що найбільш популярними та перспективними в нашій країні фахівцями стануть програмісти, ІТ – фахівці, інженери, професіонали в галузі високих технологій.

Як на уроках фізики підготувати таких фахівців?

На початку давайте поговоримо про роль учнів на уроках фізики, математики, інформатики.

На уроках фізики учні є пасивними спостерігачами демонстрацій або лабораторних досліджень. Чому пасивних? – запитаєте ви. Тому що вони можуть тільки спостерігати за ходом досліду та знімати покази приладів. Учні не можуть запустити інший дослід в залежності від отриманих даних. Вони можуть їх тільки аналізувати.

На уроках інформатики ми працюємо в якомусь віртуальному просторі і всі наші результати роботи вони також віртуальні. Ми не можемо покласти вихідний результат в “кишеню”, користуватись ними без наявності комп’ютера.

Виникає необхідність інтегрувати в навчальний процес такі педагогічні технології, методики і рішення, які допоможуть сформувати, перш за все, інтерес до інженерної та інформаційної галузей. Коло предметів, що безпосередньо відносяться до необхідних галузей становить природничо-математичний цикл: математика, інформатика, фізика, хімія, біологія.

Дуже важливо мати можливість демонструвати фізичні закони, або абстрактні поняття математики і інформаційні процеси не на готових устаткуваннях або взагалі чисто теоретично, а дати можливість своїми руками усвідомлено зібрано пристрій, який демонструє їх.

Так, учні роблять це на лабораторних роботах або під час фізичного практикуму. Але приладдя які вони використовують відрізняються від того що вони бачать в сучасному житті. Тому дуже важливо коли вчитель може продемонструвати де і як фізичні закони використовуються в реальному житті. Також коли ми говоримо про застосування набутих знань для генерування ідей та ініціатив щодо проектної, конструкторської та винахідницької діяльності, для вирішення життєвих проблем, пов’язаних із матеріальними

й енергетичними ресурсами дуже корисним буде використання елементів робототехніки.

Найбюджетнішим варіантом є використання мікромонтроллера Arduino.

Використання робототехніки дозволяє:

1. Сформувати в учнів базові уявлення в сфері інженерної культури.
2. Розвивати інтерес учнів до природничих і точних областей науки.
3. Розвивати нестандартне мислення, а також пошукові навички у вирішенні прикладних задач.
4. За допомогою включення робототехнічних рішень, доступних для реалізації в школі, в такі предмети, як: математика, інформатика, фізика, біологія, екологія, хімія, - розвивати пізнавальний інтерес і мотивацію до навчання, і вибору інженерних спеціальностей.
5. Розвинути творчий потенціал підлітків і юнацтва в процесі конструювання та програмування роботів.

Одним з можливих варіантів зміни форм організації сучасного навчального процесу є вбудовування освітньої робототехніки, в різні складові навчального процесу:

- урочні форми роботи (виконання навчальних проєктів, підготовка демонстраційного експерименту, експериментальних установок для лабораторних робіт і робіт шкільного фізичного практикуму);
- форми позаурочної діяльності (творчі проєктно-конструкторські роботи учнів, участь в конкурсах і науково-практичних конференціях, тощо);
- робота в системі додаткової освіти (факультативна і гурткова робота).

Роботу над проєктами за допомогою Arduino можна розділити на такі етапи:

1. Організаційно-підготовчий етап

На даному етапі описуються мета, завдання та обґрунтування проєкту. Тобто учень чи учні, якщо проєкт колективний, формулюють мету проєкту, ставлять перед собою завдання які прагнуть реалізувати в процесі роботи над проєктом. Також теоретично обґрунтовують призначення цього пристрою як кінцевого продукту.

2. Конструкторський етап

Учасники проєкту збирають систематизують та відображають необхідні компоненти пристрою, здійснюють побудову схеми підключення даного модуля до плати Arduino, та розробляють загальну схему підключення всіх модулів до плати мікроконтролера. Також розробляється програмне забезпечення для роботи пристрою.

3. Технологічний етап

На цьому етапі учасники проєкту здійснюють підключення всіх компонентів пристрою, виготовляють корпус за необхідності, та здійснюють програмування мікроконтролера плати Arduino. Перевіряють дієздатність пристрою, аналізують та виправляють помилки допущені при складанні чи програмуванні пристрою

4. Заключний етап

На даному етапі учасники узагальнюють роботу над проєктом роблять висновки про даний проєкт та можливі шляхи модернізації та вдосконалення пристрою.

Наприклад, проєкт «Автоматичний полив кімнатних рослин на базі платформи ARDUINO».

У ході дослідження були вивчені особливості вирощування деяких кімнатних рослин, фактори навколишнього середовища, що впливають на розвиток. Отримані дані були враховані при розробці алгоритму роботи пристрою. Розроблений пристрій призначений для використання в побуті, тому в даній конструкції використовується тільки один датчик вологості і одна погрузна помпа.

Козяр М. М.

*завідувач кафедри теоретичної механіки,
інженерної графіки та машинознавства,
доктор педагогічних наук, професор НУВГП*

Парфенюк О. В.

*здобувач кафедри теоретичної механіки,
інженерної графіки та машинознавства НУВГП*

ГРАФІЧНА ПІДГОТОВКА В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ТА ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Тенденції та напрямки розвитку педагогічної та технічної освіти обумовлені змінами характеру і змісту суспільного виробництва, науково-технічним і соціально-економічним прогресом. У зв'язку із зростанням наукомістких і інтелектоємних економік посилюється процес інтелектуалізації продуктивних сил, запит на фахівців, здатних до безперервної самоосвіти, готових до інноваційної діяльності, здатних мислити системно і оцінювати якість своєї діяльності. У вирішенні поставлених завдань в системі закладів освіти значимість набувають дисципліни технологія, нарисна геометрія, інженерна та комп'ютерна графіка. Як зазначають І. Голяд, О. Джеджула, М. Козяр, Є. Кулик, Г. Райковська, В. Сидоренко, з якими важко не погодитися, що графічна підготовка в закладах освіти є основою інтелектуального становлення особистості, сприяє розвитку творчих здібностей, просторової уяви, образного й технічного мислення; формує здібності до конструювання та моделювання, втілення технічного задуму в матеріалі. Сформованість графічних умінь і навичок впливає на успішність засвоєння техніко-технологічних і методичних відомостей.

У педагогіці та психології минулого і сьогодення накопичено багатий досвід пошуку ефективних шляхів вирішення окресленої проблеми. Історію графічної освіти висвітлюють у своїх працях вітчизняні і зарубіжні науковці: Ж. Есмуханова, Т. Кайгородцева, М. Козяр, І. Нищак, В. Рукавішников та інші. Важливе значення для становлення та розвитку вітчизняної графічної освіти мають праці відомих сучасних вітчизняних (С. Білевич, Н. Бондар, А. Гедзик, І. Голяд, В. Головня, Л. Гриценко, Д. Кільдеров, В. Сяська, Т. Олефіренко, Ю. Фещук, Р. Чепок, Н. Щетина та ін.) та «ближнього зарубіжжя» (О. Гаврилюк, Л. Григоревська, О. Єлісєєва, В. Єльцова, О. Єрофєєва, А. Кострюков, Н. Літвінова, А. Полкова, А. Пузанкова, М. Романкова, І. Столбова, Д. Третьков, Н. Хапіліна, О. Шангіна, І. Шершова, О. Усанова та ін.) науковців. Вагомий вклад у розвиток змісту навчання графічних дисциплін засобами ІКТ внесли вітчизняні та «ближнього зарубіжжя» науковці: Р. Горбатюк, О. Джеджула, Т. Кайгородцева, М. Козяр, І. Смирнова, І. Нищак, Г. Райковська, М. Романкова, В. Рукавішников, Н. Федотова, Т. Чемоданова, О. Хейфец, М. Юсупова та ін. Ці дослідження відносять до перехідного етапу (кінця XX – початку XXI століття), коли в навчальному процесі стрімкого розвитку почали набувати ІКТ та САПР. Поряд з цим слід відзначити наукові роботи Д. Кільдерова та Ю. Фещука присвячені методичним прийомам навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів уявним просторовим перетворенням, які спрямовані на підвищення рівня просторового їх мислення із залученням сучасних ІКТ та САПР. Поряд з цим слід відмітити, що в наукових доробках науковців започатковано використання засобів двовимірної та тривимірної графіки у навчальному процесі загальноосвітніх навчальних закладів, що надасть у перспективі оволодіти майбутнім абітурієнтам однією із САПР. Зокрема, навчальна програма «Технології» 10-11 класи (рівень стандарту) має модульну структуру і складається з десяти обов'язково-вибіркових навчальних модулів, з яких учні спільно з учителем обирають лише три, для вивчення упродовж навчального року (двох). Серед них є модуль «Комп'ютерне проектування». Для учні 10-х класів, де предмет «Технологія» вивчається на профільному рівні, є можливість обирати спеціалізацію із переліку, за якою може здійснюватися навчання. Серед них є модуль «Технічне проектування».

В. Рукавішников вказує, що сучасний етап розвитку суспільного виробництва можна уявити у вигляді циклу (витка) спіралі, яка швидко розкручується. Першою ланкою циклу є потреба суспільства. Джерело цих потреб – взаємозв'язок між виробництвом і споживанням матеріальних і духовних благ. Потреби суспільства є рушійною силою громадського виробництва. Другою ланкою циклу є наука, яка шукає шляхи для вирішення окреслених завдань. Для реалізації наукових розробок у виробництві необхідно перевести наукові знання на мову виробництва. Тому наступною ланкою є проектування. На етапі проектування наукове знання «перекладають» на графічну мову. Далі за проектуванням є виробництво матеріальних благ і передача їх суспільству. Цикл завершується, а потреби суспільства переходять на новий рівень. Усе повторюється на новому, вищому рівні – на рівні діалектичної спіралі розвитку суспільного виробництва. Вихід із цієї ситуації (щоб сучасна графічна підготовка не відставала від реалій сьогодення) дослідник вбачає в широкомасштабному впровадженні в конструкторську діяльність останніх розробок у галузі науки й техніки, тобто в принципово новому рівні геометричного моделювання.

Аналіз графічної підготовки майбутніх фахівців педагогічних та технічних закладів освіти України та «ближнього зарубіжжя» засвідчив, що основні етапи становлення графічної освіти тісно пов'язані зі зростанням матеріальних потреб суспільства та розвитком промислового виробництва. Конструкторська документація як засіб відображення технічної інформації про предмет виготовлення, поданий у графічній, текстовій та символній формі, змінюється й удосконалюється у міру розвитку продуктивних сил суспільства. При цьому зміни способів графічного зображення предметів менш помітні, однак і вони підпорядковуються вимогам виробництва. Таким чином, історія графічної освіти розглядається у контексті відображення об'єктивного процесу промислового розвитку суспільства, що зумовлює послідовне вдосконалення графічної підготовки.

Подання графічної інформації засобами двовимірної та тривимірної графіки є недостатнім для засвоєння навчального матеріалу під час викладання графічних дисциплін. Анімуючи тривимірне зображення, роз'єднуючи складний технічний об'єкт до окремих складових і потім об'єднуючи їх в єдине ціле, можна показати взаємозв'язок усіх складових його частин. Анімація складних механічних систем з повторюваними рухами сама по собі представляє інтерес з точки зору активізації уваги, її тренінгу, будучи засобом вирішення протиріччя між очікуваним рухом і рухом системи на екрані. Даний підхід є засобом підвищення мотивації навчання, адже суттєве місце у викладанні фундаментальних та технічних дисциплін займає візуалізація учбового матеріалу. Сучасні системи комп'ютерного забезпечення відкривають великі можливості для візуалізації учбового матеріалу і інтенсифікації учбового процесу на аудиторних заняттях. Дані педагогічні підходи до застосування візуалізації в навчальному процесі науковці НУВГП реалізують на прикладі, дисциплін «Комп'ютерна графіка» та «Деталі машин та основи конструювання». Незважаючи на існуючий інтерес вчених, проблема застосування засобів анімації залишається недостатньо розробленою, проте актуальною. Є наукові роботи близькі до досліджуваної нами проблеми. Зокрема, О. Алексєєв, М. Коротун та Д. Требухов вважають основним засобом підвищення мотивації навчання здобувачів є використання комп'ютерного моделювання для створення віртуальних моделей фізичних об'єктів і процесів машинобудування, що вивчаються, й для формування на основі цих моделей комплексу анімованих ілюстрацій до цифрових освітніх ресурсів. Можна стверджувати, що в царині графічної діяльності відбуваються глибинні процеси її якісної перебудови. Зростаюча спеціалізація й ускладнення графічної діяльності, підвищення ролі та ціни проектних помилок актуалізують питання про проектування, моделювання та формалізацію опису графічної підготовки майбутніх здобувачів, про формування підходів до вивчення графічних дисциплін. Відповідно до цього, конкретно-науковий рівень методологічного знання має передбачати розробку технології навчання графічних дисциплін, що враховує оптимальні поєднання як традиційних, так й інноваційних методів навчання з використанням сучасних ІКТ та САПР.

Купчик Лариса Євгенівна

к. пед. н., доцент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування

СІНКВЕЙН-МЕТОД ЯК ФОРМА І ЗАСІБ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ

Рекомендації Ради Європи від 22 травня 2018 року детермінують ключові компетентності, необхідні у сучасному глобалізованому суспільстві, як сукупність знань, навичок і відношень, які формуються упродовж усього життя в умовах формального та неформального навчання. Однією з них є багатомовна компетентність, в основі якої – грамотність у рідній мові. Як задекларовано у Рекомендаціях, «ця компетентність передбачає знання лексики та граматики у різних мовах та знання типів вербальної інтеракції і мовного регістру. Важливим є також знання суспільного устрою, культурних аспектів та варіативності (плюрицентричності) мов» [4, с. 198]. У Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти також акцентовано на інтегрованому вивченні мови і культури, що підтверджено сучасними методиками вивчення іноземних мов.

В умовах формальної освіти навчальний план студента чітко окреслює обсяг навчальних годин, переважно недостатній для вивчення іноземних мов, що визначає потребу як для викладачів, так і студентів у пошуку ефективних форм навчання. Американські учені, аналізуючи організаційні форми іншомовної освіти, розробили навчальну піраміду та визначили найбільш ефективні форми і методи навчання, до яких віднесли активні методи, які передбачають не лише безпосередню активну участь студентів у виконанні запропонованих викладачем завдань, а й такі, які дозволяють студенту самостійно конструювати зміст освіти і вибудовувати власні навчальні стратегії. Такі методи сприяють креативності і самостійності студентів та успішному вивченню іноземних мов в штучному іншомовному середовищі, підвищуючи рівень запам'ятовування навчального матеріалу до 90% [3].

До таких відносимо сінквейн-метод, який, на нашу думку, максимально відповідає рівню знань студентів (елементарний рівень) з другої іноземної мови, яку студенти НУВГП – майбутні фахівці туристичної сфери – починають вивчати з третього семестру. Ця віршована форма, яка нагадує японські форми віршування хайку і танка, є зараз досить поширеною і була популяризувала американською поетесою Аделейд Крейпсі (Adelaide Crapsey) ще понад 100 років тому. Сінквейн (з фр. *cing* – п'ять) – це п'ятирядкова віршована форма, яка містить лише декілька слів у рядку, що спрощує його написання. Перший і останній рядок – двоскладові, в той час як середні рядки містять більше складів, що дозволяє сформувати сінквейн у формі діаманту. Незважаючи на п'ятирядкову форму, вони пропонують невеликі історії. Окрім атрибутивного опису, сінквейни передають дію, викликане дією почуття, формулюють узагальнення і кінцівку.

Дидактичні аспекти сінквейн-методу описано у студіях науковців-педагогів вітчизняного (О. Бігич, С. Бобровник) і зарубіжного простору (Т. Гарднер, Дж. Гілленвотерс), які наголошують на його ефективності на різних освітніх ступенях та етапах вивчення мови.

Згідно навчальної програми студентів-туристів другого курсу сінквейн-метод легко інтегрувати у курсі вивчення теми «Reise / Подорож», який можна проілюструвати таким сінквейном:

*D-Reise
interessant sehenswert
reisen teilnehmen bewundern
Gehen wir nach Rottenburg und an den Bodensee!
Deutschland-Tour*

Рядок 1 – визначає тему, а гіперпосилання вказує на апронім (Apronum) DACH як особливий

вид акроніму, який описує лінгвальний та економічний простір, де офіційна мова – німецька;

Рядок 2 – презентує прикметники, які описують тему; через гіперпосилання пропонуємо студентам познайомитися у віртуальному режимі з цікавими (interessant) та важливими (sehenswert) місцями Німеччини;

Рядок 3 – демонструє дієслова, які передають дію, характерну для теми «Подорож»; гіперпосилання дієслова teilnehmen на академічний онлайн-словник Duden викликано складним характером дієслова, яке є водночас як неправильним, так і містить відокремлювальний префікс; такі завдання дозволяють активувати вивчений граматичний матеріал;

Рядок 4 – розкриває узагальнююче особисте відношення укладача сінквейну до теми;

Рядок 5 – дублює тему вірша синонімічним варіантом.

Запропонований сінквейн має чітко виражену культурну спрямованість та професійно-орієнтоване забарвлення. Він резюмує значний обсяг інформації, вчить критично мислити при виборі змістового матеріалу в інформаційному онлайн-просторі, декодувати його, вчить робити висновки, коротко їх формулювати та виражати своє ставлення до теми. Як стверджує вітчизняна учена О. Бігич, «укладання сінквейна сприяє розвитку особистісних якостей його укладача, вмінь аналізу й синтезу інформації тощо. З огляду на це, сінквейн доцільно використовувати на всіх ступенях навчання іноземної мови: при формуванні компетентності в читанні – як способу контролю розуміння прочитаного, лексичної компетентності – як способу оцінювання словникового запасу студентів, компетентності в говорінні – як плану для укладання монологів/діалогів різних функціональних типів, компетентності в письмі – як плану для написання есе, твору тощо» [1].

Крім того, як видно з аналізу запропонованого сінквейну, цей метод візуалізує навчальний матеріал шляхом інтеграції автентичного аудіо, відео та текстового матеріалу, що підвищує його мотиваційний потенціал і дозволяє сформувати в умовах формальної освіти автентичне комунікативне середовище. Як зауважує українська дослідниця Н. Житеньова, сучасне цифрове покоління виявляє «кліпове» мислення, яке націлене на яскравий зоровий образ, а технотренди надають можливість подавати та засвоювати матеріал у зручній візуальній формі [2, с. 170]. Такий підхід можна реалізувати як шляхом використання стаціонарних комп'ютерних класів, так і популярного технотренду BYOD (Bring Your Own Device), оскільки смартфон, iPad, iPod чи планшет з підключенням до мережі Інтернет є невід'ємним атрибутом сучасної молоді людини.

Отже, використання сінквейн-методу уможливорює у стислій формі презентацію акумульованого лексичного, граматичного, краєзнавчого матеріалу у процесі вивчення курсу «Німецька мова як друга іноземна», має чітко виражений мотиваційний потенціал, сприяє логічному аналізу, формуванню критичного мислення, інтегрує використання сучасних цифрових технологій задля конструювання візуально зрозумілої форми роботи з навчальним матеріалом.

Список бібліографічних посилань

1. Бігич О. Б. Сінквейн як прийом формування іншомовної комунікативної компетентності. *Найновітє постиження на європейската наука – 2012* : матеріали за VIII міжнародна научна практична конференция. Том 11. Педагогически науки. София : «Бял ГРАДБГ» ООД, 2012. С. 51–53.
2. Житеньова Н. Технології візуалізації в сучасних освітніх трендах. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2016. Випуск 2. С. 170–178. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/15191/1/Zhytienova_E_Ser.pdf (дата звернення: 25.03.2019).
3. Byrd J. Jr. Guidebook for Student-Centered Classroom Discussions. Ed. by Suzanne Goodney Lea. Parkersburg: Interactivity Foundation, 2008. 131 p.
4. Empfehlung des Rates vom 22. Mai 2018 zu Schlüsselkompetenzen für lebenslanges Lernen (Text von Bedeutung für den EWR). *Amtsblatt der Europäischen Union*. Brüssel, 2018. S. 189/1–13. Mode of access: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN).

Пражмовський В. А.

*Голова Рівненської обласної федерації
козацького бойового мистецтва «Спас»*

Олійник О. О.

*доцент кафедри агрохімії,
грунтознавства та землеробства НУВГП*

ВОЇНСЬКО-ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ УКРАЇНЦІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Вихованню воїнів у всі часи приділялася велика увага. Причому, навчання починалося з раннього дитинства і продовжувалося протягом життя до зрілого віку. Так, у козаків вважалося, що пластун (тобто розвідник) входив у силу приблизно в 40 років. В Україні системи воїнсько-фізичного виховання в різному, навіть атрофованому, вигляді існували включно до розвалу Радянського Союзу. Рівень розвитку військового мистецтва на теренах України був досить високий. Про це свідчить історія перемог нашого війська. Навіть у ті часи, коли ми не мали своєї держави та офіційних збройних сил.

Історичні, географічні, технічні та світоглядні особливості підготовки воїнів у наших предків, були предметом досліджень Євгена Приступи, Володимира Пилата, Олександра Притули, Анатолія Цюся, Ніни Деделюк, Ярослава Тимчака та Олексія Мандзяка. Водночас, проблемою є відсутність ґрунтовних робіт стосовно формування комплексної системи воїнсько-фізичної підготовки українців на сучасному етапі.

Одне з визначень каже, що Спас – це козацький бойовий звичай. Завдяки цьому напрямку роботи була видана книга «Світогляд в українському рукопаші «Спас». Станом на даний момент федерація має перевірені часом методи виховання дітей та молоді в дусі патріотизму та любові до свого Краю. За допомогою цих методів виховують здорового громадянина, воїна-охоронця Батьківщини. Представниками федерації розроблена навчальна програма з козацького бойового мистецтва «Спас» для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, розроблені правила змагань з українського рукопашу «Спас», Спас визнано видом спорту в Україні. Цьому передував величезний пласт роботи багатьох тренерів, учнів та батьків. Але це лише незначна частина того, що ще необхідно зробити.

На сьогодні чим більше досягається завдяки діяльності членів федерації, тим сильніше приходить розуміння того, що Спас не можна звужувати лише на спорті. Якщо визначити місце Спасу в сучасному житті, то воно знаходиться на стику діяльності міністерств молоді та спорту, культури і туризму, освіти і науки та міністерства оборони. Олександр Притула уже зараз говорить про існування кількох видів Спасу:

- український рукопаш «Спас» – вид спортивного одноборства, призначений для популяризації та зацікавлення дітей та молоді;
- козацьке бойове мистецтво «Спас» - бойове мистецтво, яке включає в себе не лише традицію бою голіруч, але й зі зброєю, крім козацьких систем бою, ще й системи поширені серед простого народу;
- гопки-спас – бойове мистецтво (в широкому розумінні) козацьких розвідників – пластунів.

Крім того, федерація активно розвиває інші види українських одноборств: бої лава-на-лаву, боротьба навхрест, боротьба на поясах, боротьба штовхач (Котигорошко), бій на шаблях та козацьке багатоборство. При цьому не слід забувати про тривалу роботу Школи Джур у напрямку військово-патріотичного виховання. Все це відбувається в процесі повсякденних тренувань, навчання в школах, козацьких святкувань, показових виступів, фестивалів, змагань та наукових заходів. Учні Спасу стали переможцями десятків всеукраїнських та міжнародних змагань з різноманітних спортивних одноборств. Це додатково підтверджує ефективність козацької системи бою та напрямків підготовки бійців у Спасі. Таким чином ми можемо говорити про зародження в надрах федерації цілого

пласту форм та методів фактично нової системи воїнсько-фізичного виховання українців.

Спробуємо сформулювати основні напрямки воїнсько-фізичного виховання, які присутні на даному етапі у федерації:

1. Особистісне та колективне виховання за допомогою народних ігор та забав. Діти 5-8 років.

2. Фізичне виховання шляхом використання народних видів боротьби – боротьба «навхрест» та «на поясах». Діти 8-12 років.

3. Фізкультурно-спортивний та культурно-мистецький напрямок шляхом застосування методів національного виду спорту – українського рукопашу «Спас», шабельного бою, боїв лава-на-лаву, козацького багатоборства. Діти та молодь 10-20 років.

4. Військово-патріотичний напрямок – вивчення основ військової підготовки, тактики дій малих підрозділів, військового досвіду козаків та УПА. Підлітки та молодь 13-25 років.

Ще раз акцентуємо увагу на тому, що виходячи з вищесказаного, робота спасівців не може обмежуватися лише напрямком спорту. Розглянемо завдання, які виникають у зв'язку з необхідністю розвитку першого напрямку.

1. Відбір та навчання учителів та інструкторів за напрямком «Ігри та ігрові форми навчання в козацькому бойовому мистецтві «Спас». Курс передбачає вивчення арсеналу ігор та забав, на яких ґрунтується підготовка козака.

2. Подальшим етапом є проведення міських чи міськрайонних змагань з дитячої гри – боротьба «Котигорошко». Допуск до цієї гри є відсутність медичних обмежень для занять фізичною культурою та знання казки «Котигорошко», її сюжету та основних героїв.

Реалізація цих завдань дозволить зацікавити учнів шкіл національною фізичною культурою, зміцнити їхнє здоров'я завдяки широкому використанню народних ігор, здійснити відбір та розпочати навчання козацькому бойовому мистецтву.

Наступним напрямком роботи є розповсюдження спочатку у школах, а потім і серед широкого загалу народних видів боротьби «на поясах» та «навхрест» як форм національно-патріотичного виховання. Якщо говорити про розповсюдження власне козацького бойового мистецтва «Спас», то воно може відбуватися паралельно з двома вищенаведеними напрямками.

У військово-патріотичному напрямку, крім рукопашу, вивчаються профільні предмети з військової справи, проводяться відповідні змагання з козацького багатоборства, стрільб та теренові ігри з використанням пейнтбольної, страйкбольної та хардбольної зброї. Після проходження такої підготовки молодь має можливість легше поступити до військових навчальних закладів, поступити на службу в армії чи територіальній обороні. Фактично, учні, які пройдуть підготовку у школах Спасу є першими кандидатами на службу в Збройних Силах України та територіальній обороні.

Хотілось би зазначити, що крім вищенаведеної роботи з поширення козацьких систем виховання, необхідно здійснити не менш важливу наукову роботу. Мова йде про розробку та видання методичних рекомендацій та правил. Враховуючи низький рівень науково-методичної роботи у ВГО «Всеукраїнська федерація «Спас», наразі існує потреба у чіткому прописанні правил змагань з боротьби «Котигорошко», «навхрест» і «на поясах», боїв лава-на-лаву, шабельного бою та фланкування, козацького багатоборства. А також удосконалити правила змагань з українського рукопашу «Спас». Крім того необхідно розробити відповідні методичні рекомендації та посібники.

При цьому слід пам'ятати про важливість інформаційної роботи з популяризації української воїнської культури. Але це уже окреме питання. За умов використання наведених рекомендацій, уже незабаром вдасться активізувати та покращити якість роботи федерації. Це у свою чергу дозволить розпочати формування новітньої системи воїнсько-фізичної підготовки в Україні.

Пікула М. В.

*старший викладач кафедри
автомобілів та автомобільного
господарства, НУВГП*

Морозюк С. В.

*асистент кафедри автомобілів та
автомобільного господарства, НУВГП*

АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

У сучасних реаліях особливої актуальності набуває проблема формування професійного самовизначення учнівської молоді. Вдалий вибір може стати основним чинником майбутньої успішної самореалізації молодих людей. Тому важливим завданням є розробка і впровадження сучасного науково-методичного забезпечення професійного самовизначення особистості.

Мета професійної орієнтації, як зазначено в загальнодержавних нормативно-правових актах [1; 2], що регламентують відносини у сфері профорієнтації – надання допомоги учням в усвідомленому виборі майбутньої професії; створення комплексу умов для здійсненні власних життєвих планів; формування ставлення до професійної діяльності як можливості участі у вирішенні особистих, суспільних, державних, загальнонаціональних проблем.

Однак аналіз результатів оцінки стану розробленості даної проблеми в практиці свідчить про її серйозні недоліки. Адже молоді люди – випускники ВНЗ, професійних навчальних закладів, а також вчорашні школярі – є однією з найбільш уразливих соціальних груп. Основною причиною є відсутність достатнього професійного і соціального досвіду.

Сучасна демографічна ситуація в Україні демонструє зменшення чисельності працездатного населення, тобто на те, що забезпеченість економіки трудовими ресурсами навряд чи буде задовільною. Причому, вже у найближчі десять-двадцять років в країні на одну працездатну людину буде припадати дві непрацездатні: дитина і пенсіонер. На думку фахівців, які займаються даною проблемою, існує «провалля» між загальною і професійною освітою, що реалізується через підготовку майбутніх випускників, повинна бути заповнена спеціальною роботою в освітніх програмах в умовах загальної, професійної та додаткової освіти. Багатоаспектність, комплексність, складність проблеми, незадовільний стан її в практиці свідчить, що вона може успішно вирішуватися тільки у взаємодії різних соціальних партнерів, зацікавлених у підготовці кадрів високої кваліфікації – система освіти, держава, бізнес, служба зайнятості та інші громадські організації. Така система дозволяє діяти ефективно і успішно, маючи на увазі пріоритетну перспективу, загальну для всіх партнерів, ефективно координувати спільну діяльність з ясним розумінням своєї відповідальності.

Стан професійної орієнтації як системи забезпечують такі структурні елементи:

- професійна інформація, яка забезпечує ознайомлення із змістом і перспективами розвитку професій, формами та умовами їх здобуття, вимогами професій до особи, попиту ринку праці;
- професійна консультація – науково організована система взаємодії психолога-консультанта і особи, що потребує допомоги у виборі/зміні професії чи виду діяльності на основі вивчення індивідуально-психологічних характеристик, особливостей життєвої ситуації, професійних нахилів, стану здоров'я особи;
- професійний вибір, спрямований на визначення професій, найбільш придатних для оволодіння ними конкретною особою;
- професійний відбір який здійснюється для визначення рівня придатності особи до окремих професій - згідно з нормативними вимогами;
- професійна адаптація, яка сприяє входженню особи у трудову діяльність, практичній перевірці правильності професійного вибору і успішному професійному становленню працівника.

Традиційними цілями профорієнтаційної роботи в нашій країні були формування соціальної моделі майбутнього учасника трудових відносин та допомога школяреві у виборі

одного з типових сценаріїв професійного становлення, переважно в умовах індустріальної економіки. На сучасному етапі від школи вимагається створення умов для формування у підлітка індивідуального освітнього запиту, особистісної потреби в свідомому виборі напрямку продовження освіти, готовності до подальшої самореалізації в обраному навчальному профілі і подальшої професійної самоідентифікації в нових економічних і соціокультурних умовах.

Становлення нового типу культури («постіндустріального», «інформаційного», «мережевого», «інноваційного») не може не відбитися на зміні методологічних, теоретичних, технологічних пріоритетів як в освіті в цілому, так і в педагогічній підтримці професійного самовизначення молоді зокрема. Соціально-педагогічний ідеал успішного набуття професії також змінюється в ході парадигмального зсуву в освіті, обумовленого розвитком сучасного суспільства. Педагогічні технології допомоги школяреві у виборі способу і місця професійної самореалізації прямо залежать від вираженості «постіндустріальних» змін в країні і регіоні.

Донедавно держава була єдиним замовником освітніх послуг і ринку праці. В умовах трансформації індустріальної економіки в постіндустріальну з'явилося значна кількість інших вагомих і впливових замовників (навчальні заклади професійної освіти, громадські організації, бізнес тощо). Тому потрібна розробка нових концептуальних підходів до організації процесу проектування майбутніми випускниками післяшкільного освітньо-професійного маршруту, виявлення нових технологій педагогічної підтримки підлітка в життєвому і професійному самовизначенні, а також відновлення ряду методичних підходів до вирішення даної проблеми, які використовувалися раніше.

Найбільш актуальними при проведенні профорієнтаційної роботи є розв'язання суперечностей, пов'язаних з:

- усвідомленням підлітками себе в якості суб'єктів професійного самовизначення;
- змінами батьківських установок, що стосуються надання підліткам профорієнтаційної допомоги;
- неможливістю виконання загальноосвітньою школою ряду нових профорієнтаційно значущих завдань, пов'язаних з профілюванням старшої школи;
- істотними деформаціями в структурі підготовки кадрів в установах професійної освіти.

Значна частина сучасних школярів відрізняється інфантилізмом, залежністю від чужої думки, чужої волі. Для багатьох підлітків (і значної частини молоді) характерним є прагнення занижувати власний психологічний вік в порівнянні з реальним. Проте і педагоги, і батьки не мають необхідних способів для подолання цього інфантилізму, а самі підлітки не володіють способами упорядкування профорієнтаційно значимої інформації, незважаючи на те що відчувають потребу в такій допомозі.

Важливою складовою соціально-педагогічної підтримки життєвого і професійного самовизначення учнів є використання форм і методів, які можна розділити на групові (науково-практичні конференції; семінари, групові консультації; тренінги) та індивідуальні (діалог; аналіз кризових ситуацій тощо). Для цього необхідно створення спеціалізованих мереж елементів освітніх установ, орієнтованих на профорієнтаційно значиму роботу. Наприклад, репозитаріїв (структурованих банків-сховищ) типових сценаріїв соціально-педагогічної підтримки в життєвому і професійному самовизначенні підлітків.

Таким чином, професійна орієнтація, результатом якої є сформоване професійне самовизначення молоді, включає: глобальну мету, функції, принципи, ресурси, форми та методи. У своїй сукупності реалізація зазначених компонентів сприятиме виконанню найважливішою місії професійної орієнтації – надання допомоги молодим людям у визначенні своїх життєвих і професійних перспектив.

Список бібліографічних посилань

1. Концепція державної системи професійної орієнтації населення : Постановою КМ України від 17 вересня 2008 р. № 842. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-2008-%D0%BF> (дата звернення: 25.03.2019).
2. Конвенція про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів № 142. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_057 (дата звернення: 25.03.2019).

Ігнатюк Р. М.

*к.т.н., доцент кафедри автомобілів та
автомобільного господарства
Національного університету водного
господарства та природокористування*

Рудяк А. М.

*директор Великолюбаської
загальноосвітньої школи I-III ступенів
Костопільської районної ради Рівненської області*

Ігнатюк О. Ю.

*Соціальний педагог навчально-виховного
комплексу №12
Рівненської міської ради*

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Професійна орієнтація – це науково-практична система державних заходів з підготовки майбутнього покоління до свідомого вибору професії. Її необхідність очевидна:

- по-перше, професійна орієнтація забезпечує одне з цілісних прав людини – право на свободу професійного самовизначення відповідно до своїх інтересів, здібностей і потреб ринку праці;

- по-друге, професійне керівництво може вплинути на зміну ситуації на ринку праці на краще, сприяти економічному розвитку суспільства, створити передумови для забезпечення трудового забезпечення соціально-економічного розвитку регіону та країни в цілому.

В даний час Міністерство освіти і науки України здійснює державне регулювання структурних змін та динаміку розвитку ВР у системі навчання протягом усього життя та навчання персоналу. Вона також визначає сферу компетенції у сфері професійної орієнтації органів управління освітою всіх рівнів відповідно до Закону «Про освіту». Проблеми професійної орієнтації розглядаються в різних видах діяльності учнів (пізнавальна, соціально корисна, комунікативна, гра, продуктивна робота). З цією метою щорічно готуються шкільні та місцеві плани роботи з професійної орієнтації. Ця область профорієнтаційної роботи записується в план кожного відповідального викладача та вчителя. Відповідальність за профорієнтаційну роботу у школах покладається на заступників директорів з навчально-виховної роботи. У організації роботи класних керівників допомагають також соціальні педагоги, психологи та організатори. Однією з сторін системи профорієнтації є діагностика професійної орієнтації учнів 9-х -11-х класів, що проводяться соціальними педагогами, які виконують подальшу роботу з батьками та учнями на основі цієї інформації [1].

Згідно [2] професійна орієнтація здійснюється всіма закладами освіти на всіх ступенях навчання. Профорієнтаційна робота умовно поділяється на два етапи: допрофесійний і професійний. Етап професійного навчання передбачає: оволодіння професійними знаннями, уміннями, навичками; адаптацію до професійного навчально-виховного закладу і нового соціального статусу; формування професійної мобільності, готовності до продовження професійної освіти і самоудосконалення, розвиток професійних інтересів і професійно важливих якостей; уточнення подальшої професійної перспективи.

Одним з важливих елементів для учнів у системі профорієнтації є психологічна служба у школі. Ця служба моніторить кожного учня середньої школи. Одним із головних завдань такої служби є надання дитині рекомендацій щодо вибору професії на основі спостереження за психологічними можливостями та схильностями дитини під час

навчання. Цей процес враховує психологічну оцінку дитини, яка надається практичним психологом, що входить до складу даної служби. Навчальні заклади країни разом зі спеціалістами, психологами, батьками та викладачами проводять опитування дітей щодо їх професійних інтересів, рівня та повноти своїх уявлень про певні спеціальності.

Форми роботи профорієнтаційної роботи є: екскурсії в навчальні заклади вищої та професійно-технічної освіти; дні відкритих дверей; ярмарки професій та інше.

Крім традиційних практичних занять у загальноосвітніх навчальних закладах, такі як переговори та дискусії, різні педагогічні ігри, конференції та інше використовуються педагогічні технології. Заняття з професійної орієнтації для учнів 11-го класу проводяться на основі державного стандарту. У 11 класі учням дано уявлення про методи і способи вибору своєї професії [3]. Соціальні педагоги мають для цього розроблені спеціальні ігри та програми професійної орієнтації. Психологічні служби проводять творчі конкурси, тренінги, опитування, дискусії, екскурсії та творчі майстерні.

З точки зору підвищення якості організації професійної орієнтації особлива увага приділяється роботі з батьками, які безпосередньо впливають на професійний вибір і розвиток своїх дітей. Робота з батьками організована в різних формах.

Найбільш ефективними з них є: індивідуальні консультації фахівців соціально-психологічної служби загальноосвітніх навчальних закладів, засідання з питань професійної орієнтації, пов'язані з тематикою та запрошеними представниками навчальних закладів, підприємств і організацій.

Важливу роль відіграє кваліфікаційна підготовка фахівців соціально-психологічної служби, які займаються профорієнтацією. Вони повинні проходити належну підготовку для того, щоб вони могли надавати правильні поради [4].

На даний час у провідних країнах світу існує широкий спектр чудових курсів, доступних для консультантів з кар'єри. Наприклад, Нідерландська асоціацією практикуючих керівників шкіл, Асоціація практикуючих фахівців з професійної орієнтації в середній освіті та іншими Центр експертів Нідерландів розробили продукти, які допоможуть школам та заохочують учнів до обговорення якості їхньої кар'єри. Голландські університети пропонують програми бакалаврського навчання. Їх навчальний план включає курси з людських ресурсів, працевлаштування та профорієнтації. У 2017 році компанія Euroguidance в Нідерландах провела огляд освітніх можливостей щодо професійної орієнтації або пов'язаних з нею питань. Для отримання ступеня бакалавра в галузі управління людськими ресурсами (HRM) та прикладної психології лише кілька університетів пропонують можливість спеціалізації кар'єрного консультанта. Вчителі, викладачі кар'єри мають доступ до навчання на неповний робочий день тривалістю два роки в чотирьох навчальних центрах. Відкритий університет розробив магістерську програму управління кар'єрою. Ряд університетів надають доступ до програми ВА, яка називається програмою кадрів і праці.

Отож, важливим фактором розвитку професійної орієнтації в закладах середньої освіти є належна підтримка учнів у їхньому особистому розвитку, виборі навчання та орієнтації на кар'єру. Дуже важливо, щоб фахівців соціально-психологічної служби знали, що вони повинні робити, мали чіткий опис роботи з наданням підтримки та отримували можливість покращити роботу завдяки навчальним курсам.

Список бібліографічних посилань

1. Spodin, L. Do pytannja profesijnoi sprjamovanosti osobystosti ta problemy jiji formuvannja / L. A. Spodin // Pedagoghika i psykhologhija: zb. naukovykh pracj. Kharkiv : KhDPU. 2000. Vyp. 10. Ch.Z. S. 110–115.
2. Про затвердження Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається : Наказ Міністерство освіти України № 159/30/1526 від 02.06.95 р.
3. Melnyk, O. Zmist, formy ta metody profkonsultatsiinoi roboty zi starshoklasnykamy v protsesi profilnoho navchannia. K., 2008. 54 p.
4. Синявський В., Кобченко В. Психотехнологія профконсультаційної бесіди. Профорієнтаційна робота психолога. К. : Шкільний світ, 2007. С. 67–92.

Голотюк М. В.

к.т.н., доцент

*Національного університету водного
господарства та природокористування*

СТУПЕНЕВА СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Невід'ємним елементом переходу до ступеневої освіти є вивчення історичних традицій цього явища. Адже і Острозька (1576-1636 рр.), і Києво-Могилянська (1632-1817 рр.) академії, і Львівський університет (1661 р.) були першими багатоступеневими вищими навчальними закладами європейського типу. До 1918 р. існувала практика ступеневої підготовки фахівців і в наших університетах.

Актуальність вирішення науково-організаційних проблем ступеневої професійної підготовки зумовлена потребами практики, насамперед, соціальними проблемами підвищення статусу працівника відповідно до здобутого ним рівня або ступеня здатності й готовності до виконання складних специфічних функцій. Соціальний смисл полягає ще й в тому, щоб у процесі реалізації ідеї ступеневої професійної підготовки виявити той людський потенціал, який природно, генетично забезпечує ефективність праці вихователя, вчителя, викладача, дослідника педагогічних проблем. Водночас ступенева професійна підготовка фахівців зумовлена необхідністю підвищення конкурентоспроможності та мобільності на ринку праці в контексті внутрішніх (утвердження ринкових і демократичних відносин) та зовнішніх (глобалізація та становлення інформаційного суспільства) суспільних змін, що відбуваються в Україні і в світі. Щорічне подвоєння обсягу інформації та наукових знань, соціального та педагогічного досвіду, зміни форм культурної комунікації та духовно-психологічних умов життєдіяльності суспільства формують своєрідний виклик професійній кваліфікації, потребують її модернізації.

Ступенева підготовка кадрів в Україні є ефективною відповіддю на цей виклик, бо вона віддзеркалює особливості сучасного стану опрацювання важливих науково-педагогічних проблем, пов'язаних з навчальним процесом у вищій школі.

Ступневистість вищої освіти полягає у здобутті різних освітніх ступенів (ОС) чи освітньо-кваліфікаційних рівнів (ОКР) фахівців на відповідних рівнях вищої освіти. Ступневистість вищої освіти може бути реалізована як через безперервну програму підготовки, так і диференційовано, відповідно до структури ступневості.

У ринкових умовах головною вимогою роботодавця до вищої школи є підготовка висококваліфікованих фахівців, які володіють системою сучасних наукових знань і спроможні високопрофесійно виконувати поставлені перед ними виробничі завдання, постійно при цьому поглиблюючи свої знання. Тому головною метою модернізації вищої освіти в Україні є досягнення нового рівня якості підготовки випускників вищого навчального закладу. Сутність завдання полягає в формуванні в студентів досвіду самостійного вирішення проблем професійного характеру, що ґрунтується на сукупності предметних знань, навичок, умінь та цінностей, отриманих у процесі навчання, і сприяє саморозвитку особистості у процесі професійної діяльності.

Вирішити поставлені задачі можливо лише за умов наступності змісту та цілісності навчально-виховного процесу, в тому числі у процесі ступеневої освіти.

Вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації, що мають в своєму складі вищі навчальні заклади I (II) рівня акредитації або працюють з ними в комплексі за інтегрованими навчальними планами, надають можливість випускникам таких навчальних закладів, що здобули освітньо-кваліфікаційний рівень «молодший спеціаліст», продовжити навчання зі спорідненої спеціальності за ступенем «бакалавр» у зазначеному вищому

навчальному закладі на умовах, визначених угодою між навчальними закладами.

В університетах одним із пріоритетів в реалізації принципу наступності і неперервності ступеневої освіти є інтеграція вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації. Така інтеграція не є формальною, а реально дає можливість сумісного використання навчальної матеріальної бази, викладацького складу, навчально-методичного забезпечення, підвищення кваліфікації викладачів навчальних закладів нижчих рівнів акредитації, зменшити на один-два роки, згідно «Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)», нормативний термін навчання осіб, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень «молодший спеціаліст» відповідного напрямку підготовки. В університеті інтенсивно проводиться відповідна робота в цьому напрямку.

Для якісного забезпечення навчально-виховного процесу підготовки висококваліфікованих фахівців ступенів «молодший спеціаліст – бакалавр – магістр» університет має мати високий потенціал науково-педагогічних працівників, достатнє навчально-методичне забезпечення, розвинену матеріально-технічну базу з сучасним лабораторним обладнанням і комп'ютерною технікою.

Найпершою перевагою ступеневої професійної підготовки є її мобільність. Рівень бакалавра, наприклад, забезпечує базову вищу освіту. В разі життєвої та професійної переорієнтації студент має змогу здобути рівень спеціаліста і магістра з іншого профілю в іншому вищому навчальному закладі. Ступенева професійна підготовка сприяє розвантаженню навчальних програм, особливо в умовах створення комплексу (школа, педучилище, коледж, педагогічний університет). Це вивільняє час для самостійної роботи, саморозвитку і самовиховання студентів. Особливе значення ступенева професійна підготовка має на регіональному рівні у забезпеченні кадрами різних ступенів підготовки відповідних навчально-виховних закладів певного регіону. Право готувати магістрів у неklasичних університетах дає можливість цим університетам забезпечити свої власні потреби в науково-педагогічних кадрах. Водночас педагогічний комплекс «школа – ліцей, гімназія – університет» сприяє ефективній профорієнтації майбутніх спеціалістів, особливо коли це стосується педагогічної професії.

У системі ступеневої професійної підготовки, зазначимо, є чимало невирішених проблем та суперечностей, які потребують особливої уваги науковців. Це насамперед проблема наступності в педагогічній освіті, обґрунтування психолого-педагогічних методик профорієнтації майбутніх педагогів. Частина студентів, які навчаються у педагогічних університетах, на жаль, мріють не про педагогічний фах, а про диплом з вищої освіти. Це свідчить про те, що теперішній стан викладання, особливо психологопедагогічних дисциплін, не завжди викликає захоплення.

Інтегровані навчальні плани підготовки бакалаврів на базі освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» передбачають зменшення терміну навчання за рахунок зарахування гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, загально-професійних дисциплін, які ними вивчались. Обсяг вивчення інших циклів дисциплін залишається незмінним, особливо фундаментальна підготовка. Досвід показав, що у вищих навчальних закладах I рівня акредитації поки що немає достатнього забезпечення висококваліфікованими науково-педагогічними кадрами викладання цих навчальних дисциплін.

Список бібліографічних посилань

1. Слєпкань З. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посіб. для магістрантів вищих навчальних закладів / ред. Л. О. Біда. К. : Вища школа, 2005. 238 с.
2. Кудін А. Реалізація в Україні принципів і завдань Болонського процесу: забезпечення мобільності громадян з можливістю їх працевлаштування. Вища школа. 2006. № 1. С. 27–34.
3. Шинкарук В. Основні напрями модернізації структури вищої освіти України. К., Вища школа, 2007. № 5. С. 3–16.

Шелестова Л. В.

д.пед.н., ст. наук. співробітник

Інститут педагогіки НАПН України

МОЖЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПРОФІЛЬНОЇ ОСВІТИ У РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Питання розвитку творчих здібностей учнів здавна досліджуються у педагогічній науці, проте й сьогодні вони не перестають бути актуальними. Глобальні трансформації, що постійно відбуваються у суспільстві, потребують від людини здатності швидко адаптуватися до мінливих умов життя, генерувати нові ідеї й підходи в організації власної життєдіяльності, висловлювати власну думку, розв'язувати проблеми та логічно обґрунтовувати власну позицію, критичне і системне мислення. Неабиякий потенціал у вирішенні цих завдань має профільна освіта як система спеціалізованого навчання; засіб індивідуалізації та стимулювання пізнавальної активності старшокласників; засіб створення умов для їхньої ефективної самореалізації та усвідомленого вибору професії; система розвитку їхніх здібностей, нахилів, інтересів.

Щоб з'ясувати реальні можливості сучасної профільної школи у розвитку творчих здібностей старшокласників нами було проведене емпіричне дослідження у 6 закладах загальної середньої освіти: ліцеїв міст Рівне, Пирятин Полтавської обл., міст Славутич та Біла Церква Київської обл., шкіл № 4 та № 6 м. Новоукраїнка Кіровоградської обл. Його метою було з'ясування стану реалізації проблеми розвитку творчого потенціалу учнів у практиці профільного навчання та дослідження рівнів сформованості творчих здібностей учнів профільних класів.

За допомогою методу опитування педагогів ми з'ясували розуміння вчителями сутності творчих здібностей, рівня усвідомлення ними своїх завдань щодо розвитку цих здібностей у старшокласників в умовах профільного навчання; рівня реалізації ними цих завдань у власній практичній діяльності та приділення спеціальної уваги розвитку творчого потенціалу учнів; готовності до власного творчого розвитку. Детально результати аналізу емпіричних даних розкрито нами у ряді публікацій [1]. У цій публікації обмежимося лише узагальненнями.

На основі аналізу отриманих емпіричних даних можна зробити висновок про те, що вчителі усвідомлюють важливість розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання та необхідність приділяти цьому спеціальну увагу. Водночас, у педагогічній практиці цього не відбувається, оскільки вчителі зрідка залучають дітей до творчої діяльності і відводять для цього недостатньо часу в освітньому процесі. Тобто, попри розуміння педагогами, що розвинені творчі здібності є одним із найбільш важливих результатів освітньої діяльності, спеціальному формуванню цих властивостей особистості приділяється недостатньо уваги. Основна причина такого стану вбачається у загальній перевантаженості учнів.

Учителі в цілому розуміють сутність поняття «творчі здібності» та прагнуть розвивати усі їх складники: інтелектуально-евристичні та інтелектуально-логічні здібності, мотиваційно-творчу активність, самоорганізаційні, комунікативні та естетичні здібності. Та особлива увага приділяється розвитку інтелектуально-логічного компоненту творчих здібностей, для чого педагоги використовують спеціальні типи творчих завдань, переважно на етапі практичного застосування знань.

Серед педагогічних технологій, частіше використовуваних вчителями для розвитку творчих здібностей, – проектна технологія. Рідше використовуються – метод мозкового штурму, комунікативні технології, технологія проблемного навчання, дослідні та ігрові технології. Результати аналізу емпіричних даних також засвідчили недостатнє орієнтування вчителів у можливостях різних педагогічних технологій для розвитку творчих здібностей учнів. Ефективною організаційною формою визнається освітня діяльність у невеликих групах по п'ять-сім осіб.

Домінує точка зору, що творчі здібності учнів можливо розвивати у процесі вивчення будь-якого предмету і творчий вчитель завжди знайде таку можливість.

Учителі також визнають, що розвиток творчих здібностей учнів залежить від них та рівня їхнього творчого потенціалу, тому більшість із них постійно підвищують власний професійний рівень через самоосвіту або підвищення кваліфікації та впроваджують педагогічні інновації у педагогічну практику. Разом з цим, частина з них вказує на існування певних бар'єрів, що заважають професійному саморозвитку. Серед них називають: низький рівень заробітної платні та недостатньо комфортні соціально-побутові умови.

Підвищити ефективність розвитку творчих здібностей учнів можливо за допомогою спеціального стимулювання останніх до прояву цих здібностей, створення сприятливого мікроклімату у класі та освітньому закладі, підвищення обізнаності вчителів з можливостями розвитку творчих здібностей учнів.

Окрім того, ми дослідили рівень сформованості творчих здібностей старшокласників вище названих закладів загальної середньої освіти за допомогою методики особистісної креативності Ф. Вільямса, яку адаптувала Н. Бельська [2]. Опитувальник складається із 33 тверджень, по відношенню до яких респондент висловлює свою згоду або незгоду. Кожне твердження репрезентує певний аспект одного із особистісних чинників креативності: ризику, допитливості, уяви, складності. Позиція щодо кожного із тверджень оцінюється певними балами: 2 бали – повністю згоден; 1 – частково згоден; 0 – важко відповісти, не знаю; -2 – не згоден. Після проведення анкетування підраховується алгебраїчна сума отриманих респондентом балів. Відповідно до отриманих балів учні розподіляються за рівнями креативності: низький, нижче середнього, середній, вище середнього, високий.

Учні профільних класів ми об'єднали у експериментальну групу, учнів непрофільних – у контрольну. Обмеження обсягів цієї публікації не дає змоги детально описати результати аналізу отриманих емпіричних даних, тому наведемо узагальнюючі дані.

Порівнюючи розподіл учнів 8-11 класів експериментальної і контрольної груп, ми побачили, що у відсотковому значенні різниця між ними несуттєва: на низькому рівні показники знаходяться в межах 4,12-12%; на рівні нижче середнього – в межах 12,35-22,45%; на середньому рівні – в межах 35,8-45,15%; на рівні вище середнього – в межах 14,29-29,9%; на високому рівні – в межах 6,94-16,1%; на дуже високому – в межах 1,76-2,19%. Також помітно, що найбільше учнів (незалежно від віку і належності до експериментальної чи контрольної груп) мають середній рівень розвитку творчих здібностей.

Це дає підстави для припущення, що розвивальний вплив змісту, методів, технологій, засобів навчання на розвиток творчого потенціалу старшокласників в умовах профільного навчання незначний, оскільки немає суттєвих відмінностей у розподілі між експериментальною та контрольною групами. Для підтвердження чи спростування цієї гіпотези ми звернулись до методів математичної статистики, аби визначити рівень статистичної значущості відмінностей між цими двома групами. До певної міри наша гіпотеза підтвердилася за допомогою методів математичної статистики.

Отримані нами результати дослідження можуть стати у нагоді для здійснення просвітництва вчителів з метою посилення їх впливу на розвиток творчих здібностей учнів, пошуку нових можливостей розвитку творчого потенціалу старшокласників в умовах профільного навчання.

Список бібліографічних посилань

1. Шелестова Л. В. Розвиток творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання: кількісно-якісний аналіз емпіричних даних. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 99–108.
2. Бельська Н. А. Опыт работы с методикой Ф. Вильямса: замечания и вариант модификации. *Обдарованість та компетенція в творчому мисленні молоді* : матеріали науково-методичного семінару 14 грудня 2010 р. К. : Інститут Обдарованої дитини, 2011. С. 65–78.

Кочубей А. В.

к.пед.н., доцент кафедри

суспільних дисциплін

Національний університет водного

господарства та природокористування

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Без сумніву, вибір професії – складна проблема для кожного, адже від нього залежить можливість проявити свої здібності; компетенції, емоційний і знаннявий інтелект; здійснення життєвих планів; «...професійний вибір, зроблений з урахуванням таких факторів, як запит ринку праці, вимоги професії до людини і її індивідуальних особливостей, ставати найважливішою умовою успішного освоєння професії, гармонійного входження у трудову діяльність, формування конкурентоспроможного професіонала, в кінцевому рахунку – благополуччя сім'ї» [2]. Окрім того, вчені довели, що правильно обрана професія «зменшує плинність кадрів і збільшує її продуктивність».

Професійне самовизначення досліджують С. Шпранглер, Д. Сьюнер та ін. Теоретичну основу концепції професійного самовизначення досліджували Б. Анан'єв, А. Асмолов, Г. Суходольський, Ю. Забродін, Т. Кудрявцев, Л. Мітіна, Н. Пряжников та ін.

Проте на практиці профорієнтаційна робота зі старшокласниками в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) має несистемний характер, адже зазвичай проводять лише популярно-розважальні заходи, виховні години, зустрічі з цікавими людьми і т. д. У ході анкетувань і аналізу роботи психологів ЗЗСО, ми визначили, що їм складно здійснювати профорієнтаційну роботу в потрібному обсязі з огляду на перезавантаженість учнів, а іноді деякою відсутністю інтересу адміністрації ЗЗСО до цього виду роботи.

Слід визнати, що педагогічні колективи освітніх закладів часто мають невисокий рівень психолого-педагогічної підготовки, необхідний для такої роботи, тому виникають протиріччя між необхідністю організації роботи щодо професійного самовизначення старшокласників в ЗЗСО і недостатністю психолого-педагогічних умов для його реалізації.

У Національному університеті водного господарства і природокористування (НУВГП) плідно працює відділ з працевлаштування та профорієнтації, у кожному з інститутів, кафедр є відповідальні за профорієнтаційну роботу. Проаналізуємо лише профорієнтаційну роботу кафедри суспільних дисциплін Навчально-наукового інституту економіки і менеджменту.

З ініціативи кафедри суспільних дисциплін проведено соціологічне опитування старшокласників щодо вибору професії в ЗЗСО міста Рівне, і це дозволило констатувати, що в пріоритеті професії економіста, програміста, юриста, при цьому про нові ліцензовані професії вони не мають достатньо інформації. Тому науково-педагогічні працівники кафедри працюють над популяризацією спеціальностей, які пропонує НУВГП і кафедра зокрема.

Ми припускаємо, що запропонована нами модель взаємодії кафедри суспільних дисциплін із ЗЗСО може бути основою для організації психолого-педагогічного супроводу професійного самовизначення старшокласників (таблиця).

Таблиця

Деякі профорієнтаційні заходи кафедри суспільних дисциплін ННІЕМ НУВГП для професійного самовизначення старшокласників у ЗЗСО міста Рівне

№ з/п	Назва профорієнтаційного заходу	Елементи психолого-педагогічного супроводу
1.	Засідання учнівсько-студентського клубу «Презентація професії»	<u>Педагогічний супровід.</u> Викладання інформації старшокласникам у максимально сприйнятливій для них формі (міні-лекції з елементами бесіди), впровадження сучасних мультимедійних технологій навчання (відеопрезентації магістрів про свою професію; екскурсія в гідротехнічну лабораторію для учнів ЗЗСО міста Рівне), забезпечення навчально-методичними матеріалами (рекламна продукція НУВГП; ННІЕМ; кафедри суспільних дисциплін).
2.	Соціологічне опитування старшокласників	<u>Психологічний супровід.</u> У ході написання анкети та бесіди зі старшокласниками з'ясовуємо психологічні особливості кожного потенційного студента, що допоможе і під час вступної кампанії, і під час навчання в університеті зміцнити та зберегти їхнє психологічне здоров'я, а за потреби надати необхідну допомогу з адаптації в інтегроване освітнє середовище; сприяти особистісному розвитку.
3.	Студентська олімпіада-профорієнтація з педагогіки і конфліктології в ЗЗСО	<u>Психологічний супровід.</u> Формування адекватного ставлення до проблем у житті і в професійній діяльності, адже конфлікти і конфліктні ситуації можливо запобігти чи вирішити, чому і допоможуть дисципліни «Конфліктологія», «Народознавство», «Корпоративні конфлікти та методи їх подолання», «Педагогіка», «Психологія» та ін., які викладають у НУВГП.
4.	Конкурс на кращу творчу роботу за психологічною темою. Запропоновано тематику малюнків та есе: «Здорово жити!», «Сила розуму», «Людина майбутнього», «Світ твоїх можливостей»	<u>Психологічний супровід.</u> Головною метою конкурсу є підвищення рівня усвідомлення учнями ролі та значення психологічних знань в житті людини та суспільства. Завдання конкурсу: формування гуманітарної свідомості особистості учня; ознайомлення з соціально-психологічними проблемами людини; розширення та поглиблення психологічних знань у суспільстві; виявлення обдарованої та талановитої молоді і залучення її до навчання за I (бакалаврським) рівнем вищої освіти спеціальності «Психологія»; активізація психолого-просвітницької діяльності. <u>Соціально-педагогічний супровід.</u> До складу конкурсної комісії входять: науково-педагогічні працівники кафедри; представники здобувачів I (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Психологія» в НУВГП; представники підприємств, установ та громадських організацій, які сприятимуть проведенню конкурсу (за згодою). До участі в церемонії нагородження запрошено керівників району, області, працівники відділів освіти, представників громадських організацій, ЗМІ.

Показово, що відповідно до Концепції профільного навчання у старшій школі (наказ МОН України від 11.09.2009 № 854) [1] особливу роль щодо організації профорієнтації, допрофільного та профільного навчання відіграє психологічний супровід процесу; наголошено на тому, що слід надавати психолого-педагогічну допомогу старшокласникам у «прийнятті рішення щодо вибору профілю навчання та створення умов для готовності до соціального, професійного і культурного самовизначення в цілому».

У результаті наукових розвідок, враховуючи власний досвід і досвід роботи науково-педагогічних працівників кафедри суспільних дисциплін, ми дійшли висновку, що психолого-педагогічний супровід професійного самовизначення допомагає ефективному формуванню мотивації до навчання; свідомому вибору майбутньої професійної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Концепції профільного навчання у старшій школі. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0854290-09> (дата звернення: 25.03.2019).
2. Профорієнтаційна робота з підлітками як умова їх успішної соціалізації. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/Nvmdpu_2013_2_27.pdf (дата звернення: 25.03.2019).

Якимчук М. Ю.

кандидат педагогічних наук

Національний університет водного

господарства та природокористування

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЛІНГВІСТИЧНО ОБДАРОВАНИХ СЛУХАЧІВ ПІДГОТОВЧИХ КУРСІВ

Останнім часом проблеми навчання лінгвістично обдарованих старшокласників (ЛОС), зокрема і слухачів підготовчих курсів, особливо на часі. У непростій політичній ситуації сучасної України простежуємо відродження національної самосвідомості, української культури і мови, всебічного розвитку громадянина України. Процеси перебудови в Україні обумовили нові тенденції в освіті. Для того щоб бути затребуваним, уміти спілкуватися на певному рівні, рекламувати себе і в майбутньому продукцію своєї фахової діяльності, захищати свої права тощо, вважаємо, що педагогам на перше місце в роботі слід ставити лінгвістичний розвиток учнів, особливо обдарованих, які потенційно будуть лідерами, керівниками, політичними діячами.

Тривалий час зміст предмета «Українська мова за професійним спрямуванням» у закладах освіти ототожнювали лише з процесом вивчення мовних норм, стилів і розвитку зв'язного мовлення. Такий однобокий підхід призвів до формування викривленого уявлення, що ця дисципліна є виключно інформаційною, проте слід розуміти, що кожен постійно зазнає мовного впливу. Безумовно, українська мова має значний потенціал для творчої самореалізації ЛОС у навчальному процесі [3].

Зауважимо, що в площині нашого дослідження під лінгвістично обдарованими слухачами будемо розуміти особистісне утворення старшокласника, яке характеризується вищим рівнем розвитку мовних здібностей, загальною творчою спрямованістю особистості та високими досягненнями в лінгвістиці. Тому перед викладачами постає непросте завдання, виконати яке допоможе застосування педагогічних інновацій, активних методів навчання, адже вони ефективно сприяють розвитку творчих здібностей, творчій самореалізації ЛОС, стимулюють пізнавальну діяльність та допомагають навчаючи, зацікавити і мотивувати до вибору професії слухачів курсів. Підбирати їх необхідно з урахуванням групи, в якій навчаються ЛОС, їх життєвого досвіду, інтелектуальних можливостей, загальної внутрішньої і зовнішньої культури. Розглянемо деякі з них, які, зважаючи на нашу педагогічну практику, зокрема і на результати ЗНО минулих років, вважаємо найефективнішими для розвитку творчих здібностей ЛОС [1].

Приклад № 1. *Робота в парах.* Для повторення вивченого матеріалу із теми можемо запропонувати виконати завдання, яке допоможе з'ясувати, хто у групі найздібніший (з'ясувати рівень лінгвістичної обдарованості і здатність до самореалізації творчих здібностей). Пропонуємо слухачам підготовчих курсів обирати завдання за їхнім рівнем знань і можливостей. Завдання написано на картках зеленого, червоного і синього кольорів.

Зелені картки: у поданому тексті знайти і підкреслити прикметники, визначити розряд прикметника за значенням, пояснити правопис складних прикметників і мету їх використання в тексті. *Ясний і погожий ранок після короткої весняної ночі. Кришталеві зірочки зникли, наче пірнули в синю безодню блакитного неба. Його край горить-палає рожевим вогнем. Ці червонуваті небесні хвилі ясного світила миготять серед темряви, останнє зітхання якої віє понад степом. Іванові балки ще немов дрімають, а всі високі могили, насипані дбайливими людьми виблискують росою – якоюсь срібною, казковою. Тихо, тихіше, найтихіше...* **Червоні картки:** доповнити поданий текст, замість питань поставивши прикметники, що підходять за змістом, визначити розряд за значенням, пояснити правопис складних прикметників і мету використання їх у тексті. *(Яка?) весна ніхто не порушить її (якої?) краси... (Яка?) трава горить-палає якимсь (яким?) вогнем, на її (яких?) листочках грає й сяє, мов те самоцвітне каміння, чиста роса; то стрільне вам у вічі (якою?) голочкою жовтого*

світу, то (яким?) синьоцвітом, то посипле чимсь зеленим... Куди ви не повернетесь, усе горить-палає, вся долина пишається, мов зверху (якими?) райдугами вкрита! Сині картки: складіть і запишіть власне висловлення «Потрібно цінувати те, що маєш, а не те, про що мрієш»(використовуйте відносні, якісні та присвійні прикметники; складносурядні і складнопідрядні речення та речення з прямою мовою); поясніть, чому в тексті використано прикметники цих розрядів за значенням, як їх слід писати.

Після виконання завдання вчитель не сам перевіряє виконані завдання, а пропонує оцінити свою роботу смайликами (знаками якості) (правила оцінювання запропоновано на екрані: 0 помилок – 12 балів, 1-3 помилки – 9 балів, 4-6 помилок – 6 балів, 7 і більше помилок – 3 балів).

Приклад № 2. Метод «Зіткнення з реальними ситуаціями». У спілкуванні особливу увагу слід звертати на використання паронімів – слів, близьких за своїм складом і вимовою, але різних за значенням. Наприклад, у запропонованому документі (резюме), знайдіть неправильне вживання паронімів і обґрунтуйте свою думку. Після виконання, робимо висновок, чому не можна замінити один паронім іншим? (використовуємо метод «Мікрофон»)

Приклад № 3. Метод «Малі групи». Наприклад, про вживання у мовленні запозичень з інших мов. Наводимо міркування українського поета та перекладача М. Рильського зі статті «Про іноземні слова». Пропонуємо завдання: пояснити значення іншомовних слів, які часто вживають у сучасному спілкуванні, і підібрати до них українські відповідники. Пояснити значення іншомовних слів і підберіть до них українські відповідники: *асиміляція, імпічмент, каденція, піар, імплементація, бренд, дистриб'ютор, іміджмейкер*.

Приклад № 4. Метод «Діалог культур». Під час вивчення теми «Фразеологія» виконуємо завдання по групах (з'ясовуємо джерело походження фразеологізмів) і пояснюємо, чи завжди доречно вживання фразеологізмів у спілкуванні? Чи можемо використовувати фразеологізми під час написання ділових документів?

Приклад № 5. Як показує практика, для завершення заняття або для підсумкового заняття ефективним є також використання методів «Мудра порада», «Лист до самого себе», «Коло висновків» тощо. Безсумнівно, ці методи допоможуть ефективно, грамотно, неординарно та цікаво завершити повторення пройденого матеріалу.

Приклад № 6. «Побудова гіпотез» – дуже корисний метод роботи з ЛОС. Слухачі підготовчих курсів пропонують власні гіпотези щодо вирішення певного наукового завдання. Роблять свої припущення, які можуть стати навіть темою їхнього подальшого наукового або навчального дослідження.

Загалом, креативність викладача є основою розробки власних активних методів навчання старшокласників. Поділяємо думку К.Ушинського про те, що «будь-яка програма викладання, будь-яка метода виховання, якою б гарною вона не була, якщо не перейшла в переконання вихователя, залишається мертвою буквою, що насправді не має ніякої сили» [2, с. 50]. Зважаючи на це, викладачеві слід пам'ятати, що всім учням, студентам подобаються нестандартні підходи, які варто продумувати і створювати відповідні методики.

На нашу думку, результативність розвитку творчих здібностей, процесу ефективної самореалізації ЛОС зумовлена тим, наскільки форми, методи, засоби навчальної діяльності стимулюють розвиток творчих здібностей ЛОС, допомагають творчо мислити; здатності усвідомлювати власні світоглядні позиції, які є основними для морального самовизначення учня в житті, тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Інтерактивні методи навчання: теорія і практика впровадження. URL: <http://shkola ostriv.in.ua/publication/code-103F1AF92B958> (дата звернення: 25.03.2019).
2. Ушинский К. Человек как предмет воспитания (Опыт педагогической антропологии), том I. Собрание сочинений: В 11 т. Т. 8. Москва–Ленинград, 1948. 745 с.
3. Якимчук М. Розвиток творчих здібностей лінгвістично обдарованих старшокласників гімназії у процесі навчання української мови : дис...к.пед.н. : 13.00.02. Київ, 2015. 275 с.

Бондарєва Т. Г.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту

Антонюк О. Р.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту

Національний університет водного

господарства та природокористування

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Інноваційна освітня технологія – це сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання та управління, об'єднаних єдиною метою, тобто це добірка певних операційних дій викладача зі здобувачем вищої освіти, наслідком яких є покращення мотивації здобувача вищої освіти до навчального процесу.

Інтеграційні процеси в економічному розвитку держави вимагають від викладача облікових дисциплін знань методики викладання, володіння професійними знаннями та сучасними інформаційними технологіями, вміння підтримувати педагогічний імідж та займатись самоосвітою та самовихованням. Такі високі вимоги, які ставляться перед викладачем, зумовлені тим, що він покликаний готувати майбутнього висококваліфікованого фахівця, який дійсно відповідав би сучасним вимогам професії бухгалтера. Теперішній ринок праці вимагає компетентних бухгалтерів, які можуть вести облік як в ручному, так і автоматизованому режимі та здатні постійно розвиватись і удосконалюватись відповідно до змін в економіці та законодавстві. Сучасний бухгалтер займається не тільки веденням обліку, але й здійснює іншу діяльність, що включає планування і прийняття рішень, у тому числі щодо оптимізації оподаткування, контроль за дотриманням платіжної та податкової дисципліни на підприємстві, оцінку та аналіз господарсько-фінансової діяльності.

Для того, щоб підготувати для роботодавця бухгалтера не просто фіксатора здійснених подій та фактів, а активного учасника системи менеджменту підприємства, який може прийняти на себе додаткові функції аналітика, прогнозіста, контролера і ін., викладачу потрібно застосовувати у своїй діяльності методичні інновації.

Залежно від дидактичних цілей та завдань, наступності в навчанні, характеру матеріалу існуючі форми навчання можна умовно поділити на три групи:

- 1) масові (лекції, конференції, олімпіади, огляди-конкурси і ін.);
- 2) групові (екскурсії, семінарські заняття, лабораторні заняття, практичні заняття, консультації, факультативні заняття, заняття у гуртках і ін.);
- 3) індивідуальні (дипломне і курсове проектування, самостійна робота, консультація і ін.).

Всі ці форми навчання мають місце у робочій програмі навчальної дисципліни, яка є нормативним документом вищого навчального закладу, що розробляється викладачем (лектором) кафедри для кожної навчальної дисципліни на основі освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки фахівців відповідних рівнів вищої освіти та навчального плану.

З групи масових форм навчання можна виділити лекцію, як одну із самих традиційних організаційних форм. На даний час спостерігається тенденція до зниження її ролі у професійній підготовці, проте це питання носить дискусійний характер. Будь-яку традиційну організаційну форму навчання можна наповнити інноваційними методами викладання, що дасть можливість розкрити динаміку пізнавальної активності здобувачів вищої освіти від сприймання готових знань, їх запам'ятовування, відтворення до творчої пізнавальної праці, яка забезпечує самостійне оволодіння новими знаннями. Наприклад, під час лекції передача інформації від викладача до здобувача відбувається за допомогою двох знакових систем – вербальної та невербальної, яка спрямована, в основному, на слухову пам'ять студента. При цьому він запам'ятовує приблизно 15% інформації. Щоб збільшити швидкість сприйняття інформації важливо підключити візуальну подачу інформації. На даний час є хороша можливість на лекційних заняттях з облікових дисциплін

використовувати відео з YouTube. На веб-сайті Buohoblik.org.ua на спеціалізованих сторінках зібрано відео (веб-конференції, вебіари) за популярною тематикою. Майбутні фахівці матимуть можливість почути думку професійних аудиторів, бухгалтерів, аналітиків, працівників фіскальної служби. У процесі такої подачі навчальної інформації буде відчуватись тісний зв'язок науки і практики. Залучення в учбовий процес Інтернет-ресурсів зовсім не виключає традиційні методи навчання, а гармонійно поєднується з ними.

У процесі застосування групових форм навчання можна використовувати один із інноваційних методів навчання – кейс-метод (метод навчання за допомогою ситуаційних вправ). Він не є універсальним, ефективність його полягає в тому, що він достатньо легко може бути поєднаний з іншими методами навчання. Його слід використовувати не замість, а в сукупності з класичними навчальними методиками.

Кейс-метод є інтерактивним методом навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності. Суть методу полягає у використанні конкретних випадків (ситуацій, історій, тексти яких називаються «Кейсом») для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень здобувачами з певної теми навчальної дисципліни.

Алгоритм роботи викладача та здобувача вищої освіти над кейсом представлений на рисунку. Цей метод розвиває вміння вирішувати проблеми, аналітично мислити й робити раціональні висновки.

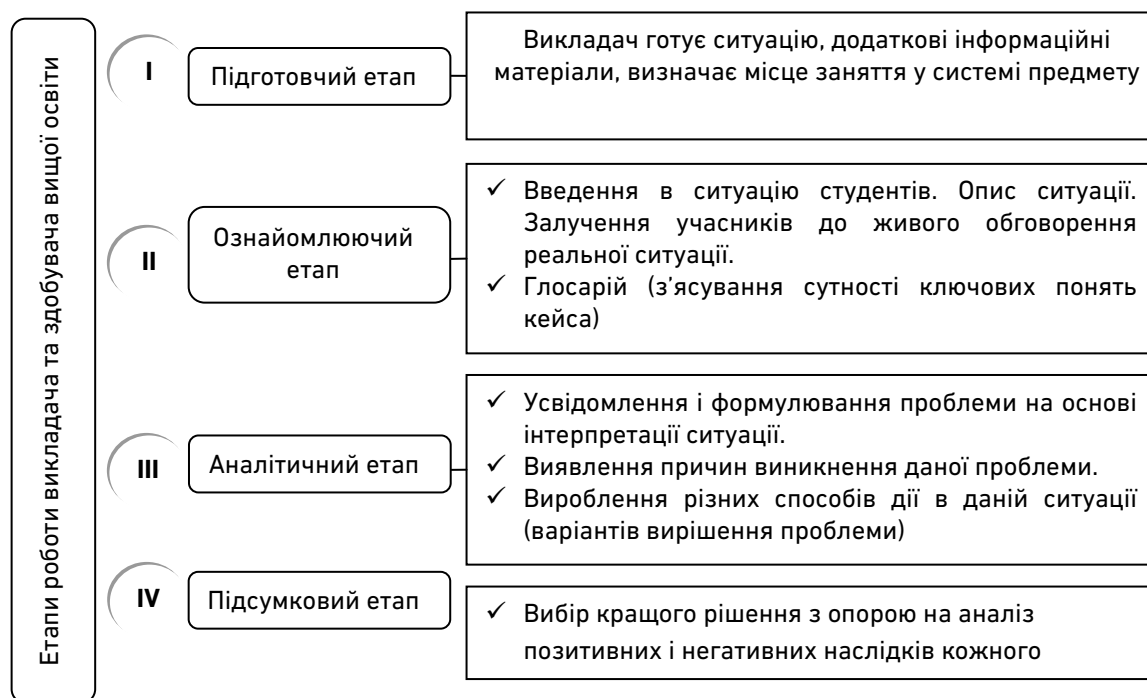

Рисунок. Алгоритм роботи викладача та здобувача вищої освіти над кейсом [1]

Інноваційне навчання принципово змінює функції викладача, який перестає бути основним джерелом знань, тому акцент переноситься на організацію активних видів пізнавальної діяльності у здобувачів вищої освіти з метою їх особистого розвитку. Викладач, який за родом своєї діяльності покликаний готувати майбутнього висококваліфікованого фахівця з обліку та оподаткування, повинен постійно підвищувати свою кваліфікацію відповідно до сучасних тенденцій в обліку та податковому законодавстві та бути у постійному пошуку найбільш оптимальних інноваційних методів викладання своєї дисципліни.

Список бібліографічних посилань

1. Сидоренко О., Чуба В. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика : практичний посіб. К. : Центр інновацій та розвитку, 2001. 256 с.

Меліхова Т. Л.

к.геогр.н., доцент

Національний університет водного

господарства та природокористування

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМ КАПІТАЛОМ» У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФІНАНСИСТА

Вимогою сучасного суспільства є потреба у компетентних, висококваліфікованих фахівцях, які здатні приймати рішення в умовах мінливого ринкового середовища зміцнюючи конкурентоспроможність компанії. Фінансист разом з менеджерами корпорації забезпечує її розвиток та прибутковість, вміло використовуючи фінансові ресурси. Важливу роль при цьому відіграють професійні компетентності, формування яких відбувається при вивченні дисциплін фахового спрямування. Сутність професійної компетентності фінансиста розкрита в працях І. Горшунової, І. Демури, Л. Дмитриченко, Г. Старостенко, Р. Квасницької та інших. Що таке компетентність та які види компетентностей фінансиста виділяють? На формування яких компетентностей здійснює вплив навчальна дисципліна «Управління корпоративним капіталом»?

Компетентність розглядається як інтегрований результат освіти, який співвіднесений з ціннісними та смисловими характеристиками особи і має практико-орієнтовану спрямованість [1]. При цьому М. С. Головань виділяє три групи ключових компетенцій у фінансиста: загальнонаукові (здатність набувати нові знання й використовувати їх); інструментальні (комп'ютерна грамотність, письмова та усна комунікація, здатність використовувати інформацію з різних джерел тощо); соціально-особистісні та загальнокультурні (здатність до саморозвитку і самовдосконалення, наполегливість у досягненні мети, здатність до критики і самокритики, здатність організовувати свою роботу або роботу в команді, загальна освіченість, культура стосунків та ін.) [2]. Загальнонаукові компетенції відображають рівень інтелектуального розвитку особистості; інструментальні – володіння методами аналізу й синтезу, уміння знаходити й опрацьовувати інформацію, володіння інформаційними засобами і технологіями, володіння рідною та іноземною мовами; соціально-особистісні та загальнокультурні – систему складних соціальних умінь і навичок взаємодії, сценаріїв поведінки в типових соціальних ситуаціях.

І.В. Горшунова запропонувала компетентнісну модель фінансиста, яка включає три взаємопов'язані складові: універсальні (ключові), професійні та особистісні компетенції [3]. До універсальних компетенцій належать компетенції, які допомагають виконувати фінансистам організаційну, обліково-аналітичну, планову, контрольну, технологічну, навчально-методичну, науково-дослідну функції. Автор поділяє їх на: загальнонаукові – уміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, співставляти, систематизувати, узагальнювати, генерувати ідеї, набувати нові знання; інструментальні – уміння знаходити й опрацьовувати інформацію, володіти методами аналізу і синтезу, інформаційними засобами і технологіями, рідною та іноземною мовами; загальнокультурні – здатність до саморозвитку і самовдосконалення, наполегливість у досягненні мети, здатність до критики і самокритики, уміння організовувати свою роботу.

Нині в освітньо-професійній програмі підготовки бакалавра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа і страхування» виділяють такі компетентності: інтегральну, загальні та фахові. Дані компетентності поєднують вищезгадані компетентності та спрямовані на підготовку висококваліфікованого фінансиста. Задля полегшення даного процесу формується матриця відповідності програмних компетентностей тій чи іншій дисципліні. Дане питання легко вирішується, якщо не маємо справи з інтегрованою дисципліною, яка може поєднувати компетентності різних дисциплін, на основі яких вона сформувалася, плюс власні компетентності.

Навчальна дисципліна «Управління корпоративним капіталом» носить

міждисциплінарний характер, поєднує інформацію навчальних дисциплін гуманітарного циклу з дисциплінами фахової підготовки студентів. Вже в назві дисципліни поєднується управління (менеджмент), корпорація, капітал. В статті 63 п.5 Господарського кодексу України (2003) наводиться визначення корпоративного підприємства – утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Отже, корпорація – це сучасна форма господарювання, для успішної діяльності якої необхідні вміння управляти її капіталом, враховуючи інтереси стейкхолдерів. Це процес управління капіталом впливає на зростання прибутковості корпорації в конкурентних ринкових умовах. Тому пізнання закономірностей управління, сучасних підходів, методів використання капіталу корпорацій, його оптимізації з метою забезпечення стабільних і постійних доходів акціонерів, розвитку корпорації та зростання прибутку корпорації сприяє підготовці висококваліфікованих фінансистів. Відповідно дана дисципліна є невід'ємним складником академічної освіти, належить до дисциплін фахової підготовки бакалавра і відіграє важливу роль в формуванні професійних компетентностей у студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа і страхування».

При вивченні навчальної дисципліни «Управління корпоративним капіталом» відбувається розвиток компетентностей вищезгаданих груп. По-перше, вивчення дисципліни базується на нормативно-правовій основі, що діє в Україні з врахуванням сучасних моделей корпоративного управління та підходів вимірювання і оцінювання результатів формування та функціонування капіталу. По-друге, при вивченні курсу враховується практичний довід студентів набутий при проходженні виробничих практик. По-третє, вивчення дисципліни проходить з використанням конкретних прикладів, ситуацій діяльності корпорації щодо управління капіталом в процесі формування, використання тощо. До пошуку інформації про корпорації, їхню діяльність, капітал на основі аналізу, систематизації, порівняння залучаються безпосередньо студенти, вибираючи за власним бажанням переважно найбільш успішні національні чи міжнародні корпорації. Системний підхід до вивчення дисципліни сприяє подальшому розвитку в студента креативного мислення, управлінських навичок до вирішення питань, які пов'язані з управлінням капіталом корпорації. Крім того, навчальна дисципліна сприяє подальшому розвитку компетентностей здобутих при вивченні дисциплін фахової та фундаментальної підготовки на попередніх курсах.

Проте дана дисципліна перебуває в стадії розвитку, характеризується мінливою кількістю кредитів, лекційних та практичних занять, читається в один період на 4 курсі, в інший – на 3 курсі. Враховуючи те, що дисципліна носить інтегрований характер, бажано її викладати на 4 курсі після вивчення таких дисциплін фахової підготовки, як «Банківська система», «Основи бізнесу», «Фінанси підприємств», та фундаментальної підготовки «Інвестування», «Міжнародна економіка».

Таким чином, навчальна дисципліна «Управління корпоративним капіталом» сприяє подальшому розвитку в здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа і страхування» вміння стратегічно і логічно мислити, аналізувати великі масиви даних з метою найоптимальнішого використання капіталу корпорації в ринкових умовах господарювання.

Список бібліографічних посилань

1. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. 2008. № 3. С. 23–30.
2. Головань М. С. Компетентнісна модель випускника економічного ВНЗ напряму підготовки «фінанси і кредит». Пробл. інж.-пед. освіти. 2009. № 22/23. С. 46–53.
3. Горшунова І. В. Професійні вимоги до фахівців з фінансів в Україні. Вісник Чернігівського державного технологічного університету. 2013. № 1 (64). С. 221–230.

Зборина І. М.

к.э.н., доцент

*Полесский государственный
университет*

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЕ КЛАСТЕРЫ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Инновационное развитие, рассматриваемое как приоритетная задача обновления экономики и социальной сферы нашей страны, предопределяет необходимость разработки новых моделей, программ и технологий подготовки специалистов, создание целостной системы непрерывного профессионального образования на протяжении всей жизни. Это масштабная задача, решение которой требует активного взаимодействия на уровне триады «производство – наука – образование» с положительными взаимно усиливающими обратными связями. Современное образование при этом рассматривается как стратегический ориентир инновационного экономического развития страны, в результате чего повышается ответственность образовательной системы за профессиональную подготовку квалифицированных кадров.

Последнее предполагает наличие и функционирование различных интегральных структур, призванных обеспечить высокий уровень и опережающий характер подготовки кадров по перспективным направлениям науки и технологий, улучшение качества образования и эффективности научных исследований, трансфер научных разработок в инновационную продукцию.

В настоящее время уже существует достаточно большое число моделей подобных структур: учебно-научные-производственные объединения, совместные кафедры, технопарки, ресурсные центры и т.п. Кластерный же подход, как форма интеграции образования, науки и производства, является относительно новым для Республики Беларусь.

Современный этап развития кластеров в Республики Беларусь начался в 2014 году. В настоящее время идет активное формирование различных инновационных отраслевых кластеров, в том числе с участием учреждений высшего образования (УВО). Так, например, объявлено о создании инновационного кластера «Интеллектуальный электротранспорт» с участием Белорусского национального технического университета; в Новополоцке подписано соглашение о создании нефтехимического кластера с участием Полоцкого университета, 9 января 2019 года Белорусский государственный технологический университет, Могилевский государственный университет продовольствия и Витебский государственный технологический университет подписали договор о создании единого республиканского учебно-научно-производственного технологического кластера.

По инициативе и под руководством Полесского университета и научно-технологического парка ООО «Технопарк «Полесье» реализуется Концепция формирования инфраструктуры инновационно-промышленного кластера в области биотехнологий и «зеленой экономики». Стратегическими целями кластера к 2022 году является создание не менее 150 инновационных предприятий малого и среднего бизнеса (не менее 1500 новых рабочих мест) с объемами продаж, достигающими 102,5 млн руб. в год; повышение продуктивности растениеводства, молочного, мясного и рыбного производства в кластере не менее, чем на 15% за счет применения инновационных технологий, создание органических производств в аграрном секторе; диверсификация производства, географии и увеличение объемов экспорта высокотехнологичной продукции; создание научно-образовательного центра мирового уровня в области биотехнологий и зеленой экономики. Кроме того, кластер обладает рядом качеств, определяющих его конкурентоспособность. Это многопрофильность (включает приоритетные направления деятельности региона),

«интеллектуализация» создаваемых биопредприятий (создание заводов нового типа – «смарт-заводов»), использование в качестве технологической платформы профилей кластера преимущественно собственных результатов научных исследований, а также использование краудинвестинга (новой для нашей страны формы финансирования).

Концептуальные подходы к развитию системы образования Республики Беларусь до 2020 года и на перспективу до 2030 года подчеркивают необходимость преобразования ведущих университетов в научно-образовательно-производственные комплексы для системного решения вопросов развития образования и инновационного развития экономики. В соответствии с Государственной программой «Образование и молодежная политика» на 2016-2020 гг. предусматривается создание сетевой системы организации УВО (формирование образовательных комплексов одного уровня образования по принципу специализации) и создание образовательных комплексов, объединяющих учреждения различных уровней образования – профессионально-технического, среднего специального и высшего. При этом, необходимо выполнение ряда требований.

Кластер предполагает «мягкую» интеграцию на добровольной основе (в отличие от холдингов) всех заинтересованных субъектов и ставит конечной целью эффективное производство инновационной продукции, получение прибыли для всех участников. Встраивание учреждений высшего образования в кластерные цепочки дает возможность обеспечивать предприятия кадрами, научными разработками для производства инновационной продукции, а образовательные структуры – базой для обучения на современном оборудовании, вовлечения студентов и аспирантов в реальную научно-производственную деятельность для овладения нужными компетенциями.

Создание регионального научно-образовательного кластера представляет собой процесс формирования структурно-функционального объединения групп компаний с широким привлечением образовательных и научно-исследовательских организаций под конкретизированный набор задач, отвечающих потребностям экономики региона присутствия. Их решение определяет некоторую последовательность или совокупность взаимосвязанных между собой бизнес-процессов, реализуемых внутри организационной цепочки взаимодействия от одного участника к другому. Результатом деятельности являются инновационные продукты, представляющие материальную и нематериальную ценность для групп заинтересованных сторон (региональных властей, хозяйствующих субъектов, общественных институтов).

К таким инновационным, наукоемким продуктам, в частности, можно отнести: практико-ориентированные инновационные образовательные программы, инновационные педагогические технологии и методы обучения; научно-исследовательские проекты в сфере исследования взаимосвязи социально-экономических показателей и явлений в региональной экономике и экономике городского хозяйства; выработка концепций, стратегий и программ инновационного развития территорий; программные продукты; продукты по информатизации; опытные и предсерийные образцы технических изделий; инфраструктурные проекты создания центров коллективного доступа и компетенций; некоторые виды оздоровительных и рекреационных продуктов и т.п.

Таким образом, образовательный кластер с горизонтальной (межвузовской) интеграцией позволяет эффективно использовать кадровые, материально-технические и информационные ресурсы для подготовки специалистов по сетевому принципу и проведения совместных научных исследований, стимулирует академическую мобильность студентов и профессорско-преподавательского состава.

Основываясь на международной практике и отечественном опыте использования отраслевых и образовательных кластеров для развития системы высшего образования, можно сделать вывод о перспективности работы в данном направлении.

Сазонець І. Л.

д.е.н., професор

*Національний університет водного
господарства та природокористування*

Саленко А. С.

*головний державний ревізор-інспектор
ДПІ у Печерському районі ГУ ДФС у м. Києві*

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ІНЖИНІРІНГОВИХ ШКІЛ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ ІТ-БІЗНЕСУ

Підприємницька діяльність є головним економічним механізмом просування людської цивілізації до все більших економічних здобутків та революційних зрушень в науці, техніці, економіці, суспільному устрої, якості життя та світовому устрої. Розпочавшись з примітивних форм господарської діяльності, які ледь забезпечували спроможність існування людських спільнот, підприємницька діяльність трансформувалась у синтез різних форм ведення бізнесу разом із засобами виробництва і технологічними можливостями. Вона розвивалась у різних напрямках і з часом перетворилася на єдину різнопланову систему – основу світової економіки. З часом нові теорії, що пояснюють сучасний світовий економічний та суспільний устрій, такі як «постіндустріальна економіка», «економіка знань», «інформаційне суспільство», «інформаційна економіка», теорія циклів та технологічних укладів не розглядають сутність підприємницької діяльності як основи розвитку людства. Тому важливою науковою задачею є подальший аналіз проблем трансформації онтології підприємницької діяльності, її форм в сучасних економічних умовах і особливо в підготовці спеціалістів для бізнесу, які можуть працювати в умовах інформаційної революції.

Розвиток підприємницького сектору ІТ-сфери України базується на досить розгалуженій нормативно-правовій основі, співпраці з міжнародними організаціями, головне завдання яких є стимулювання цього сектору економіки, активної діяльності органів державного управління цією сферою та урахування новітніх тенденцій міжнародного співробітництва та можливостей використання промислового, наукового, освітнього потенціалу України в світовій економіці.

Україна не відноситься за своїми економічними та соціальними показниками до країн-лідерів світової економіки які отримали статус країн з постіндустріальною економікою, але наявний науково-технічний потенціал, який матеріалізується у формі високотехнологічних виробництв, системи підготовки інженерних та наукових кадрів, наявності кадрів, що мають можливість забезпечувати діяльність високотехнологічних галузей надає можливість віднести Україну до країн «постіндустріального переходу». Стан постіндустріального переходу впливає і на розвиток та формування системи підприємницької діяльності ІТ-сфери в нашій країні.

Сучасне суспільство орієнтується в своєму розвитку на високі технології та втілення наукових досягнень в економічну систему. Науковці практично всіх наукових шкіл та напрямів зійшлися на думці, що основою розвитку в теперішній час є економіка знань. Економіка знань спирається на креативність, інноваційність, інтелект та інформаційні технології. Практично за цими ж показниками розраховується показник Всесвітнього економічного Форуму «Рівень готовності країн для переходу до економіки знань», який містить в собі такі складові, як освіта, інноваційна система, інформаційно-комунікаційні-технології, економічні стимули та економічний режим. Зі всіх цих показників, Україна має найбільший рейтинг за показником «освіта», хоча ми прекрасно розуміємо, що і система освіти потребує ключових змін. Ключові проблеми наукової діяльності університетів пов'язані як зі зовнішнім середовищем, що має об'єктивний характер, так і з внутрішнім станом функціонування університетів – на що можна активно впливати та формувати нові інноваційні підходи в освіті та наукових дослідженнях. Серед форм реалізації партнерства

університетів і IT-бізнесу чільне місце посідають інжинірингові школи.

Інжинірингові школи являють собою освітню інституцію, що відповідає вимогам часу. Вони закономірно прийшли на зміну бізнес-школам, орієнтованих на максимізацію прибутку і йдуть в минуле разом з індустріальним суспільством. Особливість сучасного етапу соціально-економічного розвитку, викликала до життя інжинірингові школи, полягає в тому, що він протікає в умовах технологічної революції, яка, будучи інформаційною, в тій чи іншій мірі зачіпає практично всі традиційні технології.

Інформаційні технології є науково обґрунтованими об'єктивними способами виробництва, тобто технологіями й об'єктами інженерії, поки не стосуються інформації, залишаючись в рамках фізичних процесів обробки даних. Феномен інформації виникає у результаті застосування в соціально-економічній сфері, в результаті чого інформаційні технології тривають вже як евристичні (нетехнологічних) прийоми, перестаючи бути об'єктами інженерії.

У зв'язку з цим виникає як мінімум два завдання. Перше полягає в адаптації технологій, в яких використовується комп'ютерна обробка даних, до соціально-економічного середовища їх застосування. В результаті виникає продукт, частково заснований на техніці та технологіях, але який в цілому має евристичний характер. Друга проблема полягає в управлінні створенням таких продуктів та необхідності інтегрувати інженерно-технологічні та евристичні методи роботи. Перші методи засновані на природничих, другі – на гуманітарних знаннях. У традиційній системі освіти їх, як правило, викладають у різних вишах чи, принаймні, на різних факультетах.

У зв'язку з цим інжинірингові школи вирішують такі основні завдання в сфері IT-освіти:

наблизити інженерів, розробників комп'ютерних систем і програмістів до розуміння потреб людини, економіки і суспільства, розвинути вміння максимально задовольняти їх запити, поєднуючи інженерні та евристичні методи;

сприяти ранньої професійної орієнтації студентів вузів в напрямі інноваційного менеджменту, глибоке розуміння ними особливостей інженерної діяльності, вмінню поєднувати природничі та гуманітарні знання з метою ефективної організації і управління процесами створення гібридних (інженерно-технологічних і евристичних) продуктів;

прискорити процеси взаємної адаптації інформаційних технологій і соціально-економічних реалій, забезпечивши поєднання в рамках одного інноваційного циклу філософської та гуманітарної рефлексії, фундаментальних і прикладних наукових досліджень, дослідно-конструкторських і технологічних розробок, комерціалізації (трансферу) технологій.

Виходячи із зазначених завдань, інжинірингових школах повинні перетинатися гуманітарні знання, включаючи філософію, психологію, економіку та менеджмент, соціологію, призначені в першу чергу носіям природничих та математичних спеціальностей, з базовими знаннями і розумінням специфіки роботи в інженерно-технологічній сфері, призначеними для економістів і менеджерів.

З евристичного характеру IT-продуктів, створюваних слухачами інжинірингових шкіл, впливає евристичний, отже, важко формалізований характер методів їх створення, які неможливо передати виключно на вербальному рівні. У зв'язку з цим в інжинірингових школах підвищене значення має особистість викладача, його харизма, відкритість, вміння переконувати і авторитет. Не менш важливо поєднання теоретичної і практичної складових, характерних, наприклад, для так званої дуальної системи навчання, поширеною в Німеччині. При цьому інжинірингова школа здатна відігравати роль своєрідного шлюзу, що приводить зміст і рівень знань і практичних навичок учнів традиційних вузів у відповідність з вимогами високотехнологічних бізнес-компаній і формує для них довгу лаву кадрового резерву.

У процесі створення інжинірингових шкіл в Україні слід максимально враховувати наявний, правда, поки досить скромний, світовий досвід, проте неприпустимо його сліпе копіювання. Не слід нехтувати вітчизняними досягненнями.

Сазонець І. Л.

д.е.н., професор

Національний університет водного

Господарства та природокористування

Зима І. Я.

к.мед.н., комунальне підприємство

«Рівненська обласна клінічна лікарня»

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ МЕДИЧНИХ КАДРІВ

Вдосконалення системи управління охорони здоров'я в Україні базується на багатьох чинниках, кожен з яких є важливим та обов'язковим. До таких чинників ми можемо віднести наступні: стан фінансового та матеріального забезпечення галузі охорони здоров'я та комунальних підприємств охорони здоров'я, рівень забезпечення ліками та іншими засобами лікування, наявність сучасної бази розміщення хворих та організації роботи лікарняних закладів, наявність закладів зв'язку, комунікацій, але мабуть одним з головних чинників створення якісної системи управління охороною здоров'я є наявність висококваліфікованих медичних кадрів. Основою якості кадрів нашої країні традиційно є система вищої медичної освіти. Сучасна система освіти, в тому числі і медичної на теперішній час проходить етап інституційних перетворень, тому дослідження цієї проблеми є важливою складовою комплексного дослідження інституційних змін в системі охорони здоров'я.

Значна увага приділяється в нашій країні саме процесам вдосконалення системи вищої освіти в медичній сфері. На Парламентських слуханнях на тему: «Медична освіта в Україні: погляд у майбутнє» було відзначено основні проблеми медичної освіти України та запропоновано напрямки їх вирішення [1].

Основні проблеми розвитку медичної освіти в Україні досліджувала Москалюк В.Д., [2, с. 156], а Логуш Л.Г. визначає пріоритетні тенденції розвитку сучасної медичної освіти [3, с. 8].

Міністерством охорони здоров'я у серпні 2014 запропоновано Національну стратегію реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 роки. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я є складовою Національного плану дій з реформування, який був проголошений Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» та Урядом України (програма діяльності Кабінету Міністрів України, схваленою постановою Верховної ради України від 11 грудня 2014 року № 26-VIII). Стратегія є рамковим документом, що формує контекст, бачення, принципи, пріоритети, задачі та основні подальші кроки реформування [4, с. 3].

У розділі, що регламентує навчання та підвищення кваліфікації лікарів цією Програмою зазначено, що «кар'єрний розвиток має бути конкурентоспроможним, прозорим та базуватися на результатах. Це вплине на зменшення кількості медичних спеціальностей, а професійне саморегулювання почне відігравати важливу роль. Відправною точкою тут має бути відкритий онлайн-реєстр діючих лікарів. Також медичні працівники укладатимуть контракти з певним закладом (а не з державою), для яких конкурентоспроможна процедура найму, орієнтована на результат, повинна бути ключовою. Протягом перехідного періоду, що пов'язаний з реформуванням сфери надання послуг, рівень заробітної платні залежатиме від домовленостей між державою, закладами охорони здоров'я і професійними об'єднаннями, але в майбутньому рівень зарплати повинен визначатися ринком, як тільки це стане можливим» [5].

Слід визначити, що на теперішній час значна увага приділяється і професійним, організаційним та менеджерським навичкам, які повинні мати керівники лікарняних закладів або їх заступники відповідного профілю. Такі навички містять в собі ґрунтовні

знання в сфері використання інформаційних технологій. Керівники лікарняних закладів та їх відповідні заступники здобувають сьогодні освіту в галузі публічного управління та адміністрування, менеджменту, фінансів, маркетингу, IT-технологій, що безумовно принесе позитивні результати в умовах функціонування закладів охорони здоров'я в ринкових умовах на основі нових багатокритеріальних форм фінансування.

Таким чином, необхідно визначити, що вдосконалення системи державного управління підготовкою медичних кадрів на основі вдосконалення інституційної системи вищої освіти базується на наступних складових:

- впливовість на вдосконалення системи управління медичною освітою в Україні мають інститути-норми, до яких необхідно віднести наступні: Конституція України, Закон України «Про вищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів, що стосуються вищої освіти, Міністерства охорони здоров'я, нормативні документи Міністерства освіти і науки України, НАЗЯВО, Статути ЗВО, внутрішні нормативні документи ЗВО;

- не менш важливий вплив на діяльність системи управління медичною освітою мають інститути-організації. До таких слід віднести: МОН, НАЗЯВО, Управління освіти в регіональних та міських органах влади, власники ЗВО, представництва в Україні міжнародних організацій, що опікуються сферою освіти, неурядові організації, що працюють в сфері освіти, міжнародні організації, що забезпечують оцінку якості освіти та громадську акредитацію закладів освіти, громадські, студентські асоціації, організації при органах влади при університетах та ін.;

- до інститутів-організацій, що впливають на процеси імплементації міжнародних стандартів в системі підготовки кадрів для охорони здоров'я в Україні слід віднести ЮНЕСКО, ОЕСР, Світовий банк. Безумовно безпосередньо співпрацюють з системою охорони здоров'я та підготовкою медичних кадрів всі спеціальні медичні міжнародні організації, головною з яких є ВООЗ;

- проблеми вдосконалення медичної освіти вирішуються на найвищому державному рівні. Проходять Парламентські слухання з цього питання, прийнято Національну стратегію реформування системи охорони здоров'я до 2020 року складовою частиною якої є питання підготовки кадрів, налагоджується співпраця між МОНУ та МОЗ України в сфері підготовки фахівців, посилюються вимоги щодо освітніх компетенцій керівників закладів охорони здоров'я;

- практично всі складові і напрями вдосконалення системи вищої медичної освіти базуються на основі запровадження інформаційних технологій в навчання. Пропонується надавати студентами більш широкі знання в сфері використання інформаційних технологій в медицині та в телемедицині, підвищити рівень забезпечення навчального процесу комп'ютерами та сучасною оргтехнікою, разом із запровадження он-лайн реєстру лікарів запровадити он-лайн реєстр вакансій для випускників медичних спеціальностей.

Список бібліографічних посилань

1. Матеріали Парламентських слухань «Медична освіта в Україні: погляд у майбутнє» Офіційний ВЕБ портал Верховної Ради України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/> (дата звернення: 25.03.2019).
2. Москалюк В. Д., Сидорчук А. С. Якісна медична освіта в Україні на до дипломного етапі: міф чи реальність? *Молодий вчений*. 2014. № 1. С. 155–156.
3. Логуш Л. Г. Тенденції розвитку медичної освіти в освітній політиці Європейського Союзу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2016. 20 с.
3. Проблеми та перспективи вищої медичної школи у розробці та реалізації національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2025 рр. *Зб. текстів виступів на навчально-методичній конференції Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова*. Вінниця : ВНМУ, 2015. 147 с.
4. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 років. URL: <http://moz.gov.ua/strategija> (дата звернення: 25.03.2019).
5. Зима І.Я. Світові та національні інститути розвитку вищої освіти України. *Інвестиції: Практика та досвід*. 2019. № 3. С. 134 – 137.

Туровська Г. І.

к.т.н., доцент

Національний університет водного

господарства та природокористування

ОСВІТНІ КОНСТРУКТИ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ, НЕОБХІДНІ ВИПУСКНИКОВІ ДЛЯ ВИЖИВАННЯ І СТІЙКОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Динамічні зміни, що відбуваються на ринку праці, вимагають від випускників закладів вищої освіти не тільки професійної компетентності, а й професійної мобільності, основою якої є сформованість у них ключових компетентностей, формування готовності до практичного застосування знань та вмінь у процесі розв'язання реальних професійних завдань. Виконання цього завдання, як зазначають фахівців, не може бути забезпечене засобами так званої «знаннєвої» парадигми.

Відповідно в Україні ведеться інтенсивний пошук і впровадження нових форм і методів навчання здобувачів вищої освіти. Перехід країни до ринкової економіки зумовив потребу удосконалення підготовки кваліфікованих кадрів, рівень компетенції яких має випереджати складність виконуваних професійних завдань. Ідеться про створення високваліфікаційної структури кадрів, заснованої на посиленні ролі компетентісного підходу в професійній підготовці. Сучасним роботодавцям насправді потрібна не здобута кваліфікація особи з обраної професії, а володіння певними ключовими компетентностями, що уможливляють її адаптацію до динамічного ринку праці.

На сьогодні кадри – це рушій та основний чинник розвитку підприємства, галузі економіки держави. Це означає, що сучасний кваліфікований працівник повинен бути професійно мобільним. Вузька спеціалізація професіоналів, їхня підготовка та концентрація уваги лише на дисциплінах професійного циклу звужують сфери індивідуальної відповідальності. Щоб сьогодні бути успішним й затребуваним на ринку праці, як свідчить практика, кваліфікований працівник мусить володіти певними особистісними якостями. У сучасних ринкових умовах розвитку суспільства важливо не загубити «себе», а навпаки, самоутвердитися та самореалізуватися. У такому випадку посутньою якістю стає толерантність, вміння відстояти власну думку та бути професійно мобільним – готовим до будь-яких змін, уміти швидко й ефективно адаптуватися до нових умов [1, с. 312; 2, с. 51-57]. Тому в процесі професійної освіти кожен майбутній кваліфікований працівник повинен сформувати в собі так зване інваріантне ядро, яке зробило б його досить мобільним у реалізації набутих знань та вмінь у постійно мінливих умовах освітньої практики. Саме фундаментальність освіти допоможе працівникові досить швидко й порівняно безболісно перебудовуватись, здобути нові професії та спеціалізації.

Однією з основних причин кризи традиційної системи освіти є те, що цикл навчання в загальноосвітній та вищій школі триває значно довше, ніж у сучасних умовах, застарілою стає інформація, яку пропонують майбутнім фахівцям. Тому й цінність мають не загальні теоретичні знання, а конкретні технологічні – «для чого і чому», що може забезпечити їх ефективне практичне застосування в майбутньому. Досліджуючи проблеми розвитку механізму взаємодії ринку праці і освіти у нашій державі, науковці слушно зауважують, що сьогодні в Україні загострюється проблема взаємодії ринку праці та ринку надання освітніх послуг, унаслідок невідповідності структури підготовки працівників попиту на робочу силу.

Натепер важливішим стає навчити майбутніх фахівців здобувати знання. Навчання поступово перетворюється на процес набуття майбутніми фахівцями під керівництвом педагога та самостійно знань, умінь, навичок і досвіду практичної діяльності для досягнення професійно та соціально значущих компетенцій. Слід зазначити, що компетенція і компетентність в сучасній науковій парадигмі постають як освітні конструкти компетентісного підходу [3, с. 140], необхідні випускникові закладу вищої освіти для

безпеки та стійкої життєдіяльності в сучасних умовах.

У процесі професійної освіти людина розширює свою загальноосвітню підготовку і поглиблює політехнічну освіту. Потрібний рівень визначають програмні завдання з кожної навчальної дисципліни. Стартовий рівень навчального процесу у закладі вищої освіти зумовлений наявністю знань, умінь, навичок і розвитку, набутих у результаті навчальної діяльності студента у загальноосвітній школі та в процесі самоосвіти. В Україні в основі розроблених державних стандартів вищої школи лежить компетентнісний підхід, яким пріоритетними визначені такі компетентності: соціально-особистісні, загальнонаукові, інструментальні, професійні (загальнопрофесійні та спеціально-професійні).

Отже, сьогодення поставило завдання – сформувати у майбутнього фахівця не лише певні знання і професійні уміння, а й комплекс компетентностей, які включають і фундаментальні знання, і вміння аналізувати та розв'язувати проблеми в нових умовах. Тому компетентнісний підхід потрібно розглядати не лише як засіб оновлення змісту освіти, але і як механізм приведення його у відповідність із вимогами сьогодення.

Оскільки компетентнісний підхід передбачає всебічну підготовку і виховання індивіда не лише як спеціаліста, професіонала своєї справи, а і як особистості, члена колективу та соціуму, він є гуманітарним у своїй основі, метою якої, як відомо, є не лише передача майбутньому фахівцеві сукупності знань, умінь і навичок у певній професійній сфері, а й розвиток світогляду, здатності до прийняття індивідуальних креативних рішень, до самоосвіти, а також формування гуманістичних цінностей. У цьому контексті традиційна парадигма «знання – уміння – навички» ототожнюється з образом тоталітарного суспільства, у якому людина виконує роль «гвинтика», а компетентнісна модель освіти відповідає демократичному «відкритому» суспільству [4, с. 90]. Отже, поняття «компетентність» ґрунтується на таких інтегральних термінах, як знання, уміння, навички, здібності, професіоналізм, кваліфікація тощо. Правда, єдині визначення цих понять не сформовані й мають суттєві відмінності на різних рівнях освіти. Проте володіння ними дає кожній людині змогу ефективно працювати у багатьох галузях і досягати успіху.

Кожна людина повинна отримувати користь від освіти, що має задовільняти базові освітні потреби, які включають і необхідний обсяг навичок (уміння читати та писати, усне мовлення, навички рахування та розв'язування задач), і базовий зміст освіти (знання, професійні навички, цінності та ставлення), необхідні людині для виживання, розвитку всіх своїх здібностей, існування та роботи в гідних умовах, всебічній участі в розвитку суспільства, покращання якості життя, для прийняття рішень та продовження навчання.

Отже, для підвищення якості підготовки майбутніх фахівців важливе значення має підвищення рівня їх професійних умінь у навчанні, яку має забезпечувати розвиток абстрактного мислення у процесі опанування навчальних дисциплін спеціальності, формування світогляду, професійних якостей і розуміння ролі та престижу професії шляхом використання інтегрованого підходу до змісту навчання, планування та організації освітнього процесу з огляду на вимоги ринку праці.

Список бібліографічних посилань

1. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика : монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. Кривий Ріг : Видавн. дім, 2011. 439 с.
2. Сушенцева Л. Л. Прогностичне обґрунтування формування професійної мобільності в умовах інформаційного суспільства. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання*: матер. звіт. наук.-практ. конф. (29 бер. 2012 р., Київ) / Ін-тут проф.-тех. освіти НАПН України ; за заг. ред. В. Радкевич. К. : ІПТО НАПН України, 2012. С. 51–57.
3. Селевко Г. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138–143.
4. Айзенбарт М. Сутність понять «компетентність» і «компетенція» в сучасній науковій парадигмі. *Молодь і ринок*. 2017. № 3 (146). С. 88–92.

Петрук Л. А.

*Старший викладач кафедри
фізичного виховання*

*Національний університет водного
господарства та природокористування*

Підгурська О. П.

*Асистент кафедри фізичного виховання
Національний університет водного
господарства та природокористування*

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

У закладах вищої освіти України навчається велика кількість студентів, які мають певні вади у стані здоров'я постійного чи тимчасового характеру, пов'язані з недоліками фізичного розвитку і зниженими функціональними можливостями організму. Ці недоліки можна усунути за допомогою занять з фізичного виховання, які є важливою складовою частиною процесу навчання у вищих навчальних закладах III–IV рівня акредитації.

Сьогодні однією з актуальних проблем є пошук дійових чинників оздоровчого впливу на студентську молодь, яка у зв'язку з перенесеними захворюваннями не може в повній мірі використовувати можливості загальноприйнятої системи фізичного виховання і за станом здоров'я віднесена до спеціальної медичної групи.

Впродовж терміну навчання у вищому навчальному закладі чисельність підготовчої і спеціальної медичних груп значно зростає. Близько 90% студентів мають відхилення у стані здоров'я, понад 50% – незадовільну фізичну підготовленість [2; 3; 5; 7].

Через погіршенням стану здоров'я та зниженням рівня фізичної підготовленості молоді активно здійснюються пошуки нових шляхів їх поліпшення через удосконалення занять фізичної культури у вищих навчальних закладах. Дослідники [1; 4; 6] займалися питаннями фізичної підготовленості студентів. У своїх роботах вони вказують на підвищення її рівня за рахунок зміни засобів, переважно тих, які впливають на окремі рухові здібності.

Ефективність занять навчального процесу значною мірою залежить від чіткого, методично грамотного планування. Планування має бути реальним, виходити із наявності матеріально-технічної забезпеченості, бюджету часу, контингенту студентів, стану їхнього здоров'я та фізичної підготовленості [3; 4].

Педагогічне спостереження проводилося на кафедрі фізичного виховання Національного університету водного господарства та природокористування, **метою** якого було уточнення змісту навчального матеріалу, методів проведення занять, інтервалів відпочинку в процесі занять фізичними вправами.

Під час досліджень зверталась увага на індивідуальні особливості студенток, реакцію організму на задані фізичні навантаження, підбір оптимальних фізичних вправ відповідно до індивідуальних можливостей студенток, що мають відхилення у роботі серцево-судинної системи.

У дослідженні брали участь 20 студенток I курсу навчально-наукового інституту економіки та менеджменту, які були поділені на експериментальну (ЕГ) (10 студенток) та контрольну (КГ) (10 студенток) групи.

За антропометричними показниками (вага тіла, зріст, окружність грудної клітки) було визначено показники фізичного розвитку студенток та на основі отриманих даних було обраховано два індекси: Індекс Кетле та Індекс Пінье.

Рівень фізичної підготовленості студенток визначався за такими тестовими вправами:

сила кисті (динамометрія), гнучкість (нахил тулуба з положення сидячи), присідання на одній (правій) нозі з опорою рукою.

Оцінка функціональних можливостей серцево-судинної системи студенток визначалася за показниками частоти серцевих скорочень у спокої, під час навантаження та після навантаження. За отриманими даними був обрахований індекс Руфф'є.

Заняття з фізичного виховання студенток експериментальної групи та студенток контрольної групи мали певні розбіжності: в ЕГ підготовка частина займала 50% заняття, у контрольній 30%, основна частина складала відповідно 35 і 55% академічного заняття. Запропонована програма фізичного виховання у ЕГ полягає у підборі кращих традиційних та не традиційних засобів фізичного виховання: комплексів фізичних вправ, вправ дихальної гімнастики, комплексів йоги, ароматерапії та музичному супроводі занять. Заняття в КГ проходило за традиційною схемою.

Висновки. Проаналізувавши отримані результати фізичної підготовленості та реакції ЧСС на дозоване навантаження студенток експериментальної та контрольної груп протягом навчального року, спостерігаємо покращення результатів у студенток ЕГ порівняно з вихідними даними на початку навчального року. Засоби і методи застосовані у програмі з фізичного виховання для студенток ЕГ позитивно впливають на роботу серцево-судинної системи та фізичну підготовленість досліджуваних.

При організації фізичного виховання студенток спеціальних медичних груп потрібно чітко дотримуватися індивідуального підходу до кожного студента окремо визначати обсяг фізичного навантаження з урахуванням його функціональних можливостей, стану здоров'я та рівня фізичної підготовленості.

Узагальнені результати педагогічних спостережень були використані при підборі комплексів фізичних вправ та розробці програми занять студенток спеціальних медичних груп.

Список бібліографічних посилань

1. Булатова М. М., Усачов Ю. А. Сучасні фізкультурно-оздоровчі технології у фізичному вихованні. *Теорія і методика фізичного виховання* / за ред. Т. Ю. Круцевич. К. : Олімп. л-ра, 2008. С. 320–354.
2. Вржесневський І. І. Оцінка фізичних можливостей у системі медико-педагогічного контролю у процесі фізичного виховання спеціального відділення вузу : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02. К., 2011. 20 с.
3. Канішевський С. М. Науково-методичі та організаційні основи фізичного самовдосконалення студентства. Вид. 2-ге, стереотипне. К. : ІЗМН, 1999. 270 с.
4. Круцевич Т., Пангелова Н. Сучасні тенденції щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2016. № 3. С. 109–114.
5. Петрук Л. А. Федотов В. М. Фізичне виховання студентів спеціальних медичних груп : навч.-метод. посіб. Рівне : НУВГП, 2012. 112 с.
6. Платонов В. Н. Сохранение и укрепление здоровья здоровых людей – приоритетное направление современного здравоохранения. *Спортивная медицина*. 2006. № 2. С. 3–14.
7. Товкун Л. П. Фізична підготовленість студентів до занять фізичними вправами: сучасний стан проблеми. *Молодий вчений*. 2016. № 9.1 (36.1). С. 157–160.

Стрілець В. М.

к.т.н., професор

Національний університет водного господарства та природокористування

Стрілець О. Р.

к.т.н., доцент

Національний університет водного господарства та природокористування

Головня В. Д.

к.пед.н., доцент

Житомирський державний технологічний університет

ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАКТИЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ І КОНСТРУЮВАННЯ ДЕТАЛЕЙ МАШИН» ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МАШИНОБУДІВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У Національному університеті водного господарства та природокористування, Житомирському державному технологічному університеті та інших ВНЗ України здобувачі вищої освіти першого рівня машинобудівних спеціальностей вивчають будову і принцип роботи машин і механізмів, різних засобів механізації технологічних процесів у відповідних галузях промисловості. Для успішного освоєння цих питань у навчальних планах даних спеціальностей передбачено вивчення ряду дисциплін: «Нарисна геометрія», «Інженерна та комп'ютерна графіка», «Технологія конструкційних матеріалів і матеріалознавство», «Теоретична механіка», «Опір матеріалів», «Основи взаємозаміни», «Теорія механізмів і машин», «Деталі машин» та інших. Ці дисципліни мають бути базою не тільки для успішного вивчення будови і принципу роботи машин, а їх проектування, виготовлення та експлуатації.

В минулих навчальних планах таких спеціальностей та інших вінцем застосування результатів вивчення цих дисциплін були розрахунково-графічні роботи і курсове проектування, що нині відсутнє. Для більш якісного розуміння питань проектування та конструювання деталей машин пропонується дисципліна «Практичне проектування і конструювання деталей машин».

Метою навчальної дисципліни «Практичне проектування і конструювання деталей машин» є те, що на основі вивчення інженерних дисциплін, здобувачі вищої освіти мають навчитись застосовувати отримані знання при реальному проектуванні та конструюванні деталей машин і складальних одиниць за заданими вихідними даними.

В результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

- знати основні етапи створення технічних об'єктів; види виробів та їхні характеристики; види і комплектність конструкторських документів; основні критерії роботоздатності деталей машин і види їх відмов; основи розрахунків, проектування і конструювання деталей і складальних одиниць машин;

- вміти проектувати і конструювати деталі і складальні одиниці машин за заданими вихідними даними; користуватися довідковою літературою, стандартами, прототипами конструкцій при проектуванні; оформляти графічну і текстову конструкторську документацію в повній відповідності з вимогами СКД (ДСТУ, ДСТУ ISO); користуватися при підготовці текстової і графічної документації типовими програмами ПК.

Основи знання про проектування і конструювання, як і інші, в сучасних умовах, можна черпати з Інтернету ще навчаючись в загальноосвітньому або вищому закладі освіти. Тому при проведенні профорієнтаційної роботи на це потрібно звертати увагу, що майбутній фахівець повинен бути не тільки експлуатаційником і ремонтником техніки, що в більшій мірі є, а й проектувати і конструювати та виготовляти її. Особливо недоречно буде тим фахівцям технічних напрямків, які на початку свого шляху до мети не зрозуміли цього. Із-за цього вони будуть недостатньо конкурентними на ринку праці.

У цій доповіді ми наведемо деякі поняття про категорії проектування і конструювання.

Проектування – це безперервний процес, в якому наукова і технічна інформація використовується для створення нових виробів (машин, деталей, тощо), що дають суспільству певну користь. *Конструювання* – це процес створення конкретної однозначної конструкції виробу відповідно до проекту. Проектування і конструювання є процеси взаємопов'язані, доповнюючі один одного. Проектування передуює конструюванню і є пошуком науково обґрунтованих, технічно здійснених та економічно доцільних рішень. Проектування і конструювання мають одну мету – створення одного виробу, який ще не існує або існує в іншій формі та має інші розміри. Однак проектування і конструювання – процеси різні. Проектування виконується для попередньо прийнятих варіантів конструктивного виконання технічного об'єкта. Конструювання базується на результатах проектування і уточнює всі рішення, прийняті при проектуванні. Процеси створення технічних об'єктів можна розділити на ряд етапів. Практикою вироблена наступна послідовність проектування і конструювання. *Технічна пропозиція (завдання)* – початкова стадія проектування, яка є відповіддю проектувальника на поставлену задачу в технічному завданні. *Ескізний проект* – проводиться конструкторське опрацювання оптимального варіанта до рівня, який дає загальне уявлення про будову і принцип роботи технічного об'єкта. В ескізному проекті закладаються основи використання типових стандартних і уніфікованих складових частин технічного об'єкта. Уточнюються технічні вимоги на окремі вироби. Цей проект виконується, коли це передбачено технічним завданням або протоколом розгляду технічної пропозиції. *Технічний проект* – виконується після ескізного проектування і містить конструкторські документи, які відображають повне технічне розв'язання проблеми і всі дані про будову технічного об'єкта і його складових частин, принцип роботи і взаємодію основних елементів. У технічному проекті мають бути розв'язані всі питання забезпечення високого технічного рівня створюваного об'єкта в процесі його виготовлення, складання, випробовування та експлуатації. *Робоча конструкторська документація* – потрібна для забезпечення виготовлення дослідного зразка або початкової серії сконструйованого виробу. На цій стадії завершується відпрацювання конструкції на технологічність виготовлення і складання, забезпечення техніко-екологічних показників, на точність, надійність, тощо. Наявність всіх стадій при розробці нових технічних об'єктів не завжди є обов'язковою. Види і комплектність конструкторських документів на вироби встановлює стандарт. До конструкторських документів належать графічні і текстові документи. Деякі види конструкторських документів наступні. *Креслення деталі* – графічний документ, який містить зображення деталі й інші дані для її виготовлення і контролю. *Складальне креслення* – графічний документ, який містить зображення складальної одиниці й інші дані, потрібні для її складання, виготовлення і контролю. *Креслення загального вигляду* – графічний документ, який визначає конструкцію виробу та взаємодію його основних складових частин і пояснює принцип роботи виробу. *Габаритне креслення* – графічний документ, в якому дається контурне (спрощене) зображення виробу з габаритними, монтажними і приєднувальними розмірами. *Схема* – графічний документ, на якому у вигляді умовних зображень або позначень показані складові частини виробу і зв'язки між ними. Схеми бувають кінематичні, гідравлічні, теплотехнічні, пневматичні, електричні та інші. *Специфікація* – текстовий документ, який визначає склад складальної одиниці, комплексу чи комплекту. *Пояснювальна записка* – текстовий документ, який містить опис будови і принципу дії спроектованого виробу, а також обґрунтування технічних і техніко-економічних рішень, прийнятих при розробці виробу. *Розрахунок* – текстовий документ, який містить розрахунки параметрів і характерних величин виробу. *Інструкція* – текстовий документ, який містить вказівки і правила для виготовлення або експлуатації виробу. Більш широко і детально про поняття проектування і конструювання для машинобудівної галузі можна знайти у технічній літературі [1; 2] та іншій.

Список бібліографічних посилань

1. Курмаз Л. В. Основи конструювання деталей машин : навч. посіб. Харків : НТУ «ХПІ», 2010. 532 с.
2. Орлов П. И. Основы конструирования : справочно-методическое пособие. В 2-х кн. Кн. 1 / под ред. П. Н. Учаева. Изд. 3-е, испр. М. : Машиностроение, 1988. 560 с.

Козяр М. М.

*завідувач кафедри теоретичної механіки,
інженерної графіки та машинознавства,
доктор педагогічних наук, професор НУВГП*

Парфенюк О. В.

*здобувач кафедри теоретичної механіки,
інженерної графіки та машинознавства НУВГП*

ГРАФІЧНА ПІДГОТОВКА В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ТА ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Тенденції та напрямки розвитку педагогічної та технічної освіти обумовлені змінами характеру і змісту суспільного виробництва, науково-технічним і соціально-економічним прогресом. У зв'язку із зростанням наукомістких і інтелектуальних економік посилюється процес інтелектуалізації продуктивних сил, запит на фахівців, здатних до безперервної самоосвіти, готових до інноваційної діяльності, здатних мислити системно і оцінювати якість своєї діяльності. У вирішенні поставлених завдань в системі закладів освіти значимість набувають дисципліни технологія, нарисна геометрія, інженерна та комп'ютерна графіка. Як зазначають І. Голяд, О. Джеджула, М. Козяр, Є. Кулик, Г. Райковська, В. Сидоренко, з якими важко не погодитися, що графічна підготовка в закладах освіти є основою інтелектуального становлення особистості, сприяє розвитку творчих здібностей, просторової уяви, образного й технічного мислення; формує здібності до конструювання та моделювання, втілення технічного задуму в матеріалі. Сформованість графічних умінь і навичок впливає на успішність засвоєння техніко-технологічних і методичних відомостей.

У педагогіці та психології минулого і сьогодення накопичено багатий досвід пошуку ефективних шляхів вирішення окресленої проблеми. Історію графічної освіти висвітлюють у своїх працях вітчизняні і зарубіжні науковці: Ж. Есмуханова, Т. Кайгородцева, М. Козяр, І. Нищак, В. Рукавішников та інші. Важливе значення для становлення та розвитку вітчизняної графічної освіти мають праці відомих сучасних вітчизняних (С. Білевич, Н. Бондар, А. Гедзик, І. Голяд, В. Головня, Л. Гриценко, Д. Кільдеров, В. Сяська, Т. Олефіренко, Ю. Фещук, Р. Чепок, Н. Щетина та ін.) та «ближнього зарубіжжя» (О. Гаврилюк, Л. Григорєвська, О. Єлісєєва, В. Єльцова, О. Єрофєєва, А. Кострюков, Н. Літвінова, А. Полкова, А. Пузанкова, М. Романкова, І. Столбова, Д. Третьков, Н. Хапіліна, О. Шангіна, І. Шершова, О. Усанова та ін.) науковців. Вагомий вклад у розвиток змісту навчання графічних дисциплін засобами ІКТ внесли вітчизняні та «ближнього зарубіжжя» науковці: Р. Горбатюк, О. Джеджула, Т. Кайгородцева, М. Козяр, І. Смирнова, І. Нищак, Г. Райковська, М. Романкова, В. Рукавішников, Н. Федотова, Т. Чемоданова, О. Хейфец, М. Юсупова та ін. Ці дослідження відносять до перехідного етапу (кінця ХХ – початку ХХІ століття), коли в навчальному процесі стрімкого розвитку почали набувати ІКТ та САПР. Поряд з цим слід відзначити наукові роботи Д. Кільдєрова та Ю. Фещука присвячені методичним прийомам навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів уявним просторовим перетворенням, які спрямовані на підвищення рівня просторового їх мислення із залученням сучасних ІКТ та САПР. Поряд з цим слід відмітити, що в наукових доробках науковців започатковано використання засобів двовимірної та тривимірної графіки у навчальному процесі загальноосвітніх навчальних закладів, що надасть у перспективі оволодіти майбутнім абітурієнтам однією із САПР. Зокрема, навчальна програма «Технології» 10-11 класи (рівень стандарту) має модульну структуру і складається з десяти обов'язково-вибіркових навчальних модулів, з яких учні спільно з учителем обирають лише три, для вивчення упродовж навчального року (двох). Серед них є модуль «Комп'ютерне проектування». Для учні 10-х класів, де предмет «Технологія» вивчається на профільному рівні, є можливість обирати спеціалізацію із переліку, за якою може здійснюватися навчання. Серед них є модуль «Технічне проектування».

В. Рукавішников вказує, що сучасний етап розвитку суспільного виробництва можна уявити у вигляді циклу (витка) спіралі, яка швидко розкручується. Першою ланкою циклу є потреба суспільства. Джерело цих потреб – взаємозв'язок між виробництвом і споживанням матеріальних і духовних благ. Потреби суспільства є рушійною силою громадського виробництва. Другою ланкою циклу є наука, яка шукає шляхи для вирішення окреслених завдань. Для реалізації наукових розробок у виробництві необхідно перевести наукові знання на мову виробництва. Тому наступною ланкою є проектування. На етапі проектування наукове знання «перекладають» на графічну мову. Далі за проектуванням є виробництво матеріальних благ і передача їх суспільству. Цикл завершується, а потреби суспільства переходять на новий рівень. Усе повторюється на новому, вищому рівні – на рівні діалектичної спіралі розвитку суспільного виробництва. Вихід із цієї ситуації (щоб сучасна графічна підготовка не відставала від реалій сьогодення) дослідник вбачає в широкомасштабному впровадженні в конструкторську діяльність останніх розробок у галузі науки й техніки, тобто в принципово новому рівні геометричного моделювання.

Аналіз графічної підготовки майбутніх фахівців педагогічних та технічних закладів освіти України та «ближнього зарубіжжя» засвідчив, що основні етапи становлення графічної освіти тісно пов'язані зі зростанням матеріальних потреб суспільства та розвитком промислового виробництва. Конструкторська документація як засіб відображення технічної інформації про предмет виготовлення, поданий у графічній, текстовій та символічній формі, змінюється й удосконалюється у міру розвитку продуктивних сил суспільства. При цьому зміни способів графічного зображення предметів менш помітні, однак і вони підпорядковуються вимогам виробництва. Таким чином, історія графічної освіти розглядається у контексті відображення об'єктивного процесу промислового розвитку суспільства, що зумовлює послідовне вдосконалення графічної підготовки.

Подання графічної інформації засобами двовимірної та тривимірної графіки є недостатнім для засвоєння навчального матеріалу під час викладання графічних дисциплін. Анімуючи тривимірне зображення, роз'єднуючи складний технічний об'єкт до окремих складових і потім об'єднуючи їх в єдине ціле, можна показати взаємозв'язок усіх складових його частин. Анімація складних механічних систем з повторюваними рухами сама по собі представляє інтерес з точки зору активізації уваги, її тренінгу, будучи засобом вирішення протиріччя між очікуваним рухом і рухом системи на екрані. Даний підхід є засобом підвищення мотивації навчання, адже суттєве місце у викладанні фундаментальних та технічних дисциплін займає візуалізація учбового матеріалу. Сучасні системи комп'ютерного забезпечення відкривають великі можливості для візуалізації учбового матеріалу і інтенсифікації учбового процесу на аудиторних заняттях. Дані педагогічні підходи до застосування візуалізації в навчальному процесі науковці НУВГП реалізують на прикладі, дисциплін «Комп'ютерна графіка» та «Деталі машин та основи конструювання». Незважаючи на існуючий інтерес вчених, проблема застосування засобів анімації залишається недостатньо розробленою, проте актуальною. Є наукові роботи близькі до досліджуваної нами проблеми. Зокрема, О. Алексєєв, М. Коротун та Д. Требухов вважають основним засобом підвищення мотивації навчання здобувачів є використання комп'ютерного моделювання для створення віртуальних моделей фізичних об'єктів і процесів машинобудування, що вивчаються, й для формування на основі цих моделей комплексу анімованих ілюстрацій до цифрових освітніх ресурсів. Можна стверджувати, що в царині графічної діяльності відбуваються глибинні процеси її якісної перебудови. Зростаюча спеціалізація й ускладнення графічної діяльності, підвищення ролі та ціни проектних помилок актуалізують питання про проектування, моделювання та формалізацію опису графічної підготовки майбутніх здобувачів, про формування підходів до вивчення графічних дисциплін. Відповідно до цього, конкретно-науковий рівень методологічного знання має передбачати розробку технології навчання графічних дисциплін, що враховує оптимальні поєднання як традиційних, так й інноваційних методів навчання з використанням сучасних ІКТ та САПР.

Буденкова Н. М.

*доцент кафедри хімії та фізики, к.х.н., доцент
Національний університет водного
господарства та природокористування*

Мисіна О. І.

*старший викладач кафедри хімії та фізики
Національний університет водного
господарства та природокористування*

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ЦІКАВА ХІМІЯ ЯК ЗАСІБ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ ШКОЛЯРІВ

В умовах ринкової економіки проблема свідомого вибору професії молодими людьми, формування у них ціннісних орієнтацій, визначення свого місця в житті стають надзвичайно актуальними. Розвиток інформаційних технологій та технологій праці висувають усе більш високі вимоги до індивідуальних особливостей людини, так як змінюється зміст, характер і цілі праці, зростає її інтенсивність, посилюється напруженість, необхідний високий професіоналізм, витривалість і відповідальність [1]. Підростає покоління потребує підтримки і кваліфікованої допомоги в особистому професійному визначенні. Свідомий та обґрунтований вибір професії, навчального закладу в значній мірі впливає на результати праці, місце і авторитет особистості в суспільстві, колективі, що сприяє найбільш ефективній реалізації власного потенціалу, а для держави – максимальній віддачі.

Метою хімічної освіти є набуття знань, навичок, розвитку здібностей, самореалізації й становлення особистості для підвищення якості життя сучасних і майбутніх поколінь. Хімію традиційно вважають «важким» предметом, що взагалі цілком обґрунтовано. Одним з ефективних методів підвищення інтересу до вивчення хімії є проведення цікавих хімічних експериментів, що покращує формування в учнів навичок і вмінь, сприяє розвитку логічного мислення.

Технічні спеціальності у нашому Національному університеті водного господарства та природокористування (НУВГП), на жаль, не користуються популярністю. Конкурс на ті спеціальності, які потребують вивчення хімії – агрономія, екологія, водні біоресурси та аквакультура, технології захисту навколишнього середовища, технології будівельних конструкцій, виробів та матеріалів – майже відсутній. Тому актуальним є залучення учнів молодших класів через цікаві хімічні досліди на заняттях шкільного університету до вступу, в подальшому, до НУВГП. Незамінним помічником у формуванні пізнавального інтересу до хімії можуть бути цікаві хімічні експерименти, де об'єктом досліджень стають оточуючі нас і добре знайомі речовини. Наведемо приклади деяких цікавих дослідів, які можна використати на заняттях шкільного університету в НУВГП зі школярами [2].

Дослід 1. Спалахи у циліндрі. В невеликий циліндр (250 мл) наливають 10-15 мл концентрованої сульфатної кислоти, а потім стільки ж чистого етилового спирту так, щоб рідини не змішалися. Потім поступово всипають дрібно розтертого калію перманганату. Через кілька хвилин на межі сульфатної кислоти і спирту спостерігаються спалахи. Це займається спирт в результаті утворення кисню під час взаємодії сульфатної кислоти і калію перманганату.

Дослід 2. Мінеральні «хамелеони». Така назва притаманна калію перманганату, який може змінювати своє забарвлення при взаємодії з відновником в залежності від середовища. В три стакани, місткістю 250 мл наливають по 100 мл дистильованої води та по 2-3 мл розчину калій перманганату. До першого розчину додають 3-5 мл концентрованої сульфатної кислоти. До другого – стільки ж натрію гідроксиду. Колір розчину в усіх трьох стаканах однаковий – рожево-фіолетовий. До кожного розчину додають по 2-3 мл розчину натрію сульфату. У першому стакані розчин стане безбарвним, у другому – зеленим, у третьому – бурим. Це пояснюється кольором продуктів відновлення калію перманганату.

Дослід 3. «Діючий вулкан». Заповнюють розтертим амонієм дихроматом фарфоровий тигель. Нагрівають сіль з поверхні розпеченим у полум'ї газового пальника металевим стержнем або сірником. Як тільки почнеться розклад солі, нагрівання припиняють. Далі реакція відбувається за рахунок теплоти екзотермічного розкладу дихромату. Для посилення ефекту «виверження вулкану» в сіль можна додати стружку магнію.

Дослід 4. «Молоко» і «Вино» з однієї пляшки. Наливають в пляшку з безбарвного скла близько 250 мл дистильованої води і додають приблизно 5 мл розчину ферум (III) хлориду та 2-3 г кухонної солі. Розчин майже безбарвний і тому сприймається як чиста вода. Підготувати для дослідів два чистих стакани місткістю 200 мл. Наливають в перший стакан 3-5 мл 20%-ного розчину аргентум нітрату, добре змочують його стінки. Повторюють змочування ще раз. На стінках стакана утворюється непомітна плівка рідини. Слід простежити, щоб рідини не було на дні. Другий стакан обробляють розчином калію роданіду. До виконання спроби обидва стакани закривають скельцями. Під час демонстрації наливають в кожний стакан по 50 мл води, трохи збовтують і додають "води" з пляшки. У першому стакані вода перетворюється на «молоко» – каламутний розчин аргентум хлориду. У другому стакані утворюється ферум (III) роданід, який забарвлює рідину в червоний колір.

Щоб перетворити «молоко» у «воду», слід розчинити аргентум хлорид за допомогою концентрованого розчину амоніаку або натрію тіосульфату.

Дослід 5. Як запалити цукор? Вносять грудочку рафінаду у верхню частину полум'я спиртівки або газового пальника. Цукор не займається. Посипають поверхню грудочки твердою сіллю літію ($LiCl, Li_2CO_3$) або попелом від цигарки (у ньому є невелика кількість сполуки літію) і повторюють дослід. Цукор займається голубим полум'ям. Сполука літію є каталізатором. Як каталізатор можна використати хром (III) оксид.

Дослід 6. Як запалити вогнище без вогню?

1. Приготувати у фарфоровій чашці суміш з 10 г натрію пероксиду і 5 г тирси. Висипати її на азбестову сітку і капнєть кілька краплин води. Суміш займається. Це пояснюється виділенням кисню та великої кількості теплоти в результаті екзотермічної реакції.

2. Помістити у фарфорову чашку невелику кількість хром (VI) оксиду і вкинути туди шматочок вати, змоченої метанолом або етанолом. Спирт спалахує. Якщо CrO_3 в лабораторії відсутній, то його можна добути. До 10 мл насиченого розчину калію дихромату додати невеликими порціями 15 мл концентрованої сульфатної кислоти. Коли суміш охолоне, з неї випадуть голчасті кристали хром (VI) оксиду темно-червоного кольору.

Дослід 7. Чудова гама кольорів. Найбільшу і найкрасивішу гаму кольорів серед хімічних елементів мають сполуки Ванадію. На 1-2 г амонію метаванадату NH_4VO_3 подіяти 5-6 мл концентрованої хлоридної кислоти, в яку вкинути 10-15 гранул цинку. За цих умов відбуватиметься відновлення ванадію (V) воднем у момент його виділення. Розчин спочатку має жовтий колір (від наявності VO_2^+ , потім – синій, характерний для сполук ванадію (IV), далі зелений, характерний для сполук ванадію (III) і нарешті – фіолетовий, характерний для сполук ванадію (II). Іноді під час реакції при сильному підкисленні випадає червоний ванадій (V) оксид.

Отже, застосування хімічного експерименту на заняттях шкільного університету в НУВГП з залученням учнів шкіл сприяє посиленню мотивації навчальної діяльності, збільшенню їх зацікавленості до вивчення хімічних дисциплін і є одним із засобів профорієнтаційної роботи щодо вступу в майбутньому на технічні спеціальності до нашого вишу.

Список бібліографічних посилань

1. Пономаренко О. Г. Історичні аспекти становлення й організації профорієнтаційної роботи в Україні та Великій Британії. *Сучасні інформаційні технології та інформаційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2013. Вип. 34. С. 104–109. 2. Максимов О. С. Методика викладання хімії : практикум. К. : Вища школа, 2004. 167 с.

Хітрова О. В.

*голова предметно-методичної комісії викладачів
загальної та соціальної педагогіки і психології,
старший викладач
Дубенський коледж Рівненського державного
гуманітарного університету*

ЦЕНТР ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ШКОЛИ

Творчість – це життя, а життя – це творчість.

П. К. Енгельмеєр

Сьогодні, як ніколи гостро, постає завдання осмислення й пізнання нових педагогічних реалій, створення нової філософії освіти, відкритої до таємниць життя людини, її прагнень, життєвого й духовного світу. Від того, як школа допоможе своїм вихованцям спроектувати їхню життєву траєкторію, залежить успішність та міра реалізованості дитини у майбутньому.

Особливою, вищою формою виявлення творчої природи людини є життєтворчість. Вона сприяє самостійному вибору особистістю стратегії життя, розробці життєвих планів і програм, вибору та використанню засобів, необхідних для реалізації індивідуального життєвого проекту.

Педагогіка життєтворчості – це педагогіка спрямована на плекання дитини як суб'єкта життя, надання допомоги їй у визначенні життєвої стратегії, пошуках смислу життя, його повноти й культури, пізнанні життя як результату життєздійснення.

Професійна підготовка майбутніх фахівців для сфери освіти у Дубенському коледжі Рівненського державного гуманітарного університету спирається на педагогіку життєтворчості та реалізується через інтегровану програму професійно-практичної підготовки «Джерело» (автор Н.П. Шевчук).

Мета програми: створення системи професійно-практичної підготовки студентів шляхом впровадження в освітній процес інноваційних моделей особистісно професійного становлення майбутнього спеціаліста через реалізацію принципу наступності та формування соціальної компетентності в системі «педагогічний коледж — заклад освіти».

Організація педагогічної та соціально-педагогічної практики в коледжі у відповідності до даної програми в повній мірі дозволяє реалізувати комплексний підхід до формування ключових компетентностей у школярів, що визначають головні напрямки життєвої підготовки особистості.

Різні види практики, які проходять студенти протягом навчання у коледжі – це справжня школа життєтворчості.

В рамках інтегрованої програми професійно-практичної підготовки «Джерело» для студентів спеціальності 231 «Соціальна робота» функціонує Центр життєтворчості.

Центр життєтворчості – це «структурний підрозділ» закладу освіти, який забезпечує взаємодію усіх суб'єктів освітнього процесу на рівні «заклад вищої освіти-школа».

Мета центру: створення комфортного розвивально-творчого середовища, в якому керівник творчого процесу сам є взірцем творчої особистості.

Завдання центру:

- забезпечити здобуття школярами ключових компетентностей, необхідних для самостійного життя, виконання професійних та соціальних функцій;

- формувати в учнів гнучкість, мобільність, конкурентноздатність, уміння інтегруватись у динамічне суспільство, презентувати себе на ринку праці;

- виховувати у школярів уміння включатися в систему людських взаємостосунків; самостійно, творчо мислити, правильно сприймати, виражено, адекватно та принципово оцінювати себе та стосунки між людьми;

- вчити учнів використовувати знання як інструмент для розв'язання життєвих

проблем, цілеспрямовано використовувати свій потенціал як для самореалізації у професійному й особистісному плані, так і в інтересах суспільства, держави; генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення й нести за них відповідальність;

- вчити учнів здобувати, аналізувати інформацію, отриману з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення;

- формувати в учнів бережливе ставлення до свого здоров'я і здоров'я інших як найвищої цінності;

- створювати умови для активної соціальної дії, проектної, дослідницької діяльності учнів;

- формувати систему гуманізованих суб'єкт-суб'єктних взаємодій між учасниками освітнього процесу;

- вчити учнів орієнтуватись у системі найрізноманітніших суперечностей і неоднозначних цінностей;

- розвивати вміння будувати відносини з іншими людьми, природою, суспільством і разом з тим творити себе самого;

- формувати здатність до вибору численних альтернатив, що пропонує сучасне життя;

- вчити визначати життєве кредо та життєвий стиль.

Пріоритети Центру життєтворчості:

- ☐Найдорожча цінність – людське життя;

- ☐Якісна освіта – скарб людського життя;

- ☐Найскладніше мистецтво – мистецтво життєтворчості;

- ☐Найбільше багатство – багатство людських стосунків;

- ☐Найвища краса – краса людських взаємин.

Модель випускника Центру Життєтворчості:

Людина з достатньо широким спектром особистісно значущих позитивних цінностей; розвиненим почуттям власної гідності, віри у свої сили; спрямована на життєтворчість, самовиховання та самовдосконалення; готова до творчої діяльності і моральної поведінки; здатна довгостроково планувати власне життя.

Вільна, успішна, життєлюбна особистість, яка веде здоровий спосіб життя, володіє високою культурою поведінки, розвиненими творчими здібностями та талантами; ставленням до професії як до засобу саморозвитку й самореалізації.

Людина, яка володіє креативним, критичним, творчим мисленням, культурою спілкування, універсальними інтелектуальними вміннями, навчальними й пізнавальними, що сприяють успішній самоосвіті й реалізації в житті.

Реалізація основних напрямків співпраці в системі «педагогічний коледж — заклад освіти» здійснюється через:

- впровадження ефективних форм спільної діяльності керівників практики коледжу та вчителів, вихователів, соціальних педагогів базових освітніх установ з метою оптимізації сфери професійної діяльності майбутніх спеціалістів шляхом проведення круглих столів, семінарів, консультацій, зустрічей, педагогічних читань, майстер-класів, участь у наукових, проблемних семінарах, творчих дискусіях, методичних мостах, ділових та рольових іграх, навчальних тренінгах щодо проблеми компетентнісного підходу в сучасній системі освіти;

- вивчення досвіду роботи базових закладів освіти з використання інноваційних технологій щодо формування соціальної компетентності вихованців, учнів та впровадження його в практичну підготовку майбутніх фахівців;

- запровадження спільної видавничої діяльності керівників практики коледжу, керівників від баз практики, студентів, вчителів, вихователів, соціальних педагогів закладів освіти;

- вдосконалення системи зворотнього зв'язку між педагогічним коледжем та базами практики з метою отримання об'єктивної інформації щодо оцінки професійної підготовки випускників, їх соціальної компетентності.

Гнеушев В. О.

к.т.н., доцент

Національний університет водного

господарства та природокористування

ВПЛИВ РОЗШИРЕННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ В ІНЖЕНЕРНІЙ ОСВІТІ

Як відомо, поняття «освітнє середовище» широке і таке, що потребує конкретизації відповідно до контексту обговорення. Ми будемо розуміти під освітнім середовищем *систему впливів та умов формування особистості за заданим зразком, а також можливостей для її власного розвитку, які існують в соціальному і просторово-предметному оточенні* [1].

Поняття «культура безпеки» на пострадянському просторі було монополізовано ядерно-енергетичною галуззю і, починаючи з 1986 р. (після аварії на Чорнобильській АЕС), фактично цією галуззю і обмежувалося. З урахуванням значимості впливів й інших видів діяльності людини на стан суспільства і довкілля, автор пропонує розглядати культуру безпеки як *кваліфікаційну і психологічну підготовленість усіх працівників, за якої забезпечення виробничої безпеки є пріоритетною метою і внутрішньою потребою, що приводить до самоусвідомлення відповідальності і самоконтролю під час виконання всіх робіт, які мають вплив на безпеку*.

В освітньому середовищі виділяють три структурних компоненти: інформаційний, соціальний і технологічний [2]. В епоху глобалізації суспільства і розвитку інформаційних технологій всі три зазначені компоненти мають тенденцію до розширення. Однак особливості геополітичної, соціально-економічної ситуації в Україні, специфіка менталітету українських здобувачів інженерної освіти накладають відбиток на конкретні прояви еволюції кожного структурного компоненту освітнього середовища та їх взаємозв'язок і взаємозумовленість.

Розширення інформаційного компонента освітнього середовища закономірно і еволюційно відбувається по мірі удосконалення освітніх програм, навчальних планів, методичного забезпечення, застосування методів активізації навчання (МАН), розвитку Інтернету. Однак варто зазначити, що протягом декількох останніх років, особливо – після введення безвізового режиму між Україною та країнами ЄС, суттєво зросла мобільність викладачів та здобувачів вищої освіти українських вишів. Викладачі отримали можливість брати участь у зарубіжних конференціях, тренінгах, публікуватись у зарубіжних виданнях, стажуватись і працювати в зарубіжних університетах, отже – отримали доступ до нових джерел науково-технічної інформації. І хоча існує думка про поступове зменшення ролі викладача як джерела і носія інформації для здобувачів освіти, фактор покращення професійної поінформованості викладача безумовно є позитивним.

Мобільність здобувачів освіти також зросла, і сьогодні мало кого дивує їх одночасне навчання в українському та зарубіжному виші. Але суттєво більше тих, чий виїзд за кордон зумовлений не стільки навчанням, скільки працевлаштуванням. Якщо характер роботи збігається з майбутньою спеціальністю молодшої людини, ми можемо говорити про поступове наближення до стандартів дуальної освіти. Але в контексті теми нашого аналізу, який стосується формування культури безпеки здобувачів інженерної освіти, можна зазначити, що навіть при роботі в «не своїй» галузі молоді українці засвоюють європейські кваліфікаційні та психологічні елементи культури безпеки і безпеки праці зокрема. Отже рамки дуальності освіти в контексті культури безпеки є значно ширшими, ніж ті, що стосуються комплексу знань з дисциплін спеціальності. Розширення цього сегменту інформаційного компоненту відбувається також завдяки розповсюдженню удосконалених засобів зв'язку (смартфонів і айфонів) та месенджерів (Viber, WhatsApp), що дозволяє здобувачам освіти швидко обмінюватись інформацією, зокрема – звуковою, графічною, текстовою та числовою.

Соціальний компонент освітнього простору представлений взаємодією суб'єктів

навчального процесу (викладачів, здобувачів освіти, працівників бібліотек, лабораторій, навчально-методичних, соціальних, психологічних служб та ін.), базується на принципах діалогічності, партнерства і традиціях навчального закладу [2]. Функціонування цього компоненту може бути успішним лише тоді, коли темп розвитку всіх суб'єктів навчального процесу не відстає, а краще – випереджає темп зростання вимог здобувача освіти до її якості. Тому підвищення науково-педагогічної активності викладача, постійне оновлення його знань і вмінь є необхідною, але не достатньою умовою: при застарілих лабораторіях, бібліотеках, незадовільних санітарно-гігієнічних та побутових умовах соціальний компонент стає «вузьким місцем» освітнього простору.

Технологічний компонент освітнього простору традиційно включає в себе навчальну, квазіпрофесійну та навчально-професійну діяльність здобувачів освіти, діяльність викладачів (цілі, зміст, форми організації занять, стиль викладання і характер контролю, методи, технології тощо), забезпечує шляхи і способи набуття та застосування професійних знань і досвіду соціальних відносин і є основою моделювання предметного та соціального контекстів діяльності здобувачів освіти [3]. Розширенню технологічного компоненту сприяє як запозичення українськими викладачами новітніх методик викладання, так і перетворення квазіпрофесійної діяльності здобувача освіти в реально професійну, коли він як працівник організації вирішує не навчальні, а реальні завдання.

Відомо, що найбільш ефективно засвоєння іноземної мови відбувається у випадку перебування людини у середовищі носіїв цієї мови. Так само швидко і глибоко відбувається засвоєння концепції культури безпеки тими нашими здобувачами освіти, які працюють в країнах ЄС, де 45 років тому було створено «Консультативний комітет з питань безпеки, гігієни праці та охорони здоров'я на робочих місцях» і де культура безпеки працівників та населення стала органічною складовою частиною загальної культури людини. Через короткий час такі здобувачі освіти стають носіями сучасної концепції не лише безпеки праці, а й безпеки життєдіяльності в різноманітних її проявах: приміром – культури водіння автомобіля, виконання ремонтних робіт, культури організації праці і відпочинку, культури використання засобів індивідуального захисту тощо. Взаємодія викладачів університету з такими здобувачами освіти чи випускниками вишу також сприяє розширенню освітнього середовища і позитивно впливає на формування культури безпеки решти суб'єктів навчального процесу. А форми взаємодії можуть бути різними. Кафедра охорони праці та безпеки життєдіяльності спільно з ННІ післядипломної освіти НУВГП організувала у 2018/2019 навч. році захист двох магістерських робіт за спеціальністю 263 «Цивільна безпека», автори яких працюють інженерами з охорони праці на технологічних суднах компанії Saipem, що є італійським підрядником у нафтогазовій галузі. Викладачі цієї ж кафедри спільно з кафедрою транспортних технологій і технічного сервісу провели зустріч з випускником НУВГП 2015 р., який, спираючись на власний досвід роботи в ЄС, детально розповів про організацію ефективної роботи сучасних європейських транспортних компаній, заходи і засоби забезпечення безпеки перевезень, надав візуальну інформацію.

Висновок: мобільність студентів і викладачів у сукупності з розвитком інформаційних та комунікативних технологій об'єктивно сприяють розширенню освітнього середовища і прискоренню формування культури безпеки майбутніх інженерів.

Список бібліографічних посилань

1. Габа І. М. Соціально-психологічні складові розвивального потенціалу освітнього середовища вищого навчального закладу: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. К., 2018. 222 с.
2. Лобач Н. В. Освітнє середовище ВНЗ як засіб формування інформаційно-аналітичної компетентності студентів. *Наукові записки. Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Ч. 1. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. М. Вінніченка, 2014. Вип. 5. С. 42–46.
3. Габа І. М. Вплив освітнього середовища ВНЗ на професійний розвиток особистості. *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. К., 2011. Т. XIII. Ч. 6. С. 74–82.

Сініцина О. В.

*ст. викладач кафедри фізичного виховання,
Національний університет водного
господарства та природокористування*

Старіков В. С.

*ст. викладач кафедри фізичного виховання
Національний університет водного
господарства та природокористування*

Бірук І. Д.

*асистент кафедри фізичного виховання,
Національний університет водного
господарства та природокористування*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

На сучасному етапі розвитку України особливу актуальність набувають зміни викладання у вищих навчальних закладах в галузі фізичного виховання.

Мета роботи полягає у аналізі керівних документів та організації занять з фізичного виховання для здобувачів вищої освіти на сучасному етапі (I бакалаврського рівня підготовки) Національний університет водного господарства та природокористування.

Студентська молодь являє собою соціальну групу, для якої характерною є низка специфічних умов життєдіяльності. Зниження рівня рухової активності студентів обумовлене не тільки збільшенням витрат часу на учбову діяльність, але і способом життя, який став звичним для більшості молоді (захоплення комп'ютерними іграми, соціальними мережами, нераціональне харчування, нестача сну, недостатнє перебування на відкритому повітрі, наявність шкідливих звичок). У цих умовах тільки належна організація процесу фізичного виховання у вищих навчальних закладах України (поєднання обов'язкових і позанавчальних занять, активізація фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи у ВНЗ, врахування особистісних уподобань студентів у виборі видів рухової активності, зміцнення матеріально-технічної спортивної бази вишів та ін.) здатна подолати негативні тенденції у стані здоров'я і фізичної підготовленості студентської молоді [1].

У результаті цього у Додатку до листа Міністерства освіти і науки України від 25.09.2015 № 1/9-454 були сформовані рекомендації щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах. Зокрема, з метою викладання фізичного виховання у ВНЗ на належному рівні були запропоновані такі базові моделі або різні форми їх поєднання [2].

1. Секційна. Створення широкої мережі як спеціалізованих спортивних, так і загальнооздоровчих секцій, гуртків, клубів, які працюють за фіксованим розкладом у вільний від основних навчальних занять час (наприклад, у другу зміну для студентів, які мають навчальні заняття в першій половині дня).

2. Професійно орієнтована. Розроблення низки комплексних програм з фізичного виховання, які прямо орієнтовані на особливості майбутньої професії (вчитель, лікар, офісний працівник, програміст тощо). Альтернативними варіантами відвідування таких програм можуть бути суто спортивні секції, військово-прикладні секції (з орієнтуванням як юнаків, так і дівчат на досягнення вимог до вступу на програми військової підготовки), військово-медична підготовка з елементами загальнофізичної підготовки.

3. Традиційна. Збереження фізичного виховання в якості обов'язкової дисципліни з нарахуванням на неї кредитів, виставленням заліків та включенням до розкладу занять з наданням студентам можливості як відвідувати заняття з групою, так і займатись індивідуально в спортивних секціях та оздоровчих групах, клубах, програмах тощо на їх

вибір.

4. Індивідуальна. Закріплення за кожним студентом працівника кафедри фізичного виховання чи іншого спеціалізованого підрозділу, який виконує роль тьютера з питань оздоровлення чи фізичного розвитку, рекомендує певні види фізичної активності (як організовані, так і самостійні), розробляє індивідуальну програму фізичного розвитку, у т.ч. спортивні та оздоровчі секції, гуртки, клуби, лекторії зі збереження здоров'я, планування сім'ї тощо (2-3 рази на рік).

Спортивно-орієнтована модель організації занять з фізичного виховання при підготовці студентської молоді передбачає впровадження інноваційних технологій.

У Національному університеті водного господарства та природокористування (НУВГП) відповідно до спортивної бази та тренерсько-викладацького складу кафедри фізичного виховання студентам, які за станом здоров'я відносяться до основної групи пропонується обирати спортивну секцію за видом спорту, яким би вони бажали займатися протягом всього періоду навчання в університеті.

Викладацьким складом кафедри фізичного виховання НУВГП відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 25.09.2015 № 1/9-454 обрана секційна форма організації занять зі студентами. Юнаки та дівчата мають можливість обирати спортивну секцію відповідно до особистих уподобань. Абітурієнти, що вступили на I курс НУВГП обирають вид рухової активності з дванадцяти видів спорту. Також студентам, які мають відхилення у стані здоров'я пропонуються заняття у секції з оздоровчим напрямком.

При систематичних заняттях фізичною культурою та спортом у студентів формуються такі важливі якості, як швидкість, спритність, координація рухів, увага, реакція, мислення. Таки студенти, мають досить високу активність, в них виробляється певний стереотип режиму дня, підвищується впевненість у поведінці, спостерігається розвиток «престижних установок» та високий життєвий тонус. Вони в більшій мірі комунікабельні, менше бояться критики, виражають готовність до співробітництва, тому, що спостерігається більш високий рівень нервово-емоційної стійкості й витримка, серед них більше наполегливих та рішучих людей, що є лідерами в колективі [3].

Індивідуальний підхід при організації занять з фізичного виховання значно покращує ставлення студентської молоді до фізкультурно-оздоровчої діяльності та спорту.

Список бібліографічних посилань:

1. Круцевич Т., Пангелова Н. Сучасні тенденції щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2016. № 3. С. 109–114.
2. Рекомендація щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах : додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 25.09.2015 № 1/9-454.
3. Сініцина О., Петрук Л., Шолопак Л. Спортивно-орієнтована модель організації занять з фізичного виховання зі студентами першого курсу. *Traîktoriâ Nauki = Path of Science International Electronic Scientific Journal*, 2018. Vol. 4, № 3, pp. 2001–2005, doi: 10.22178/pos.32-4 Запечено в Index Copernicus, Google Scholar, InfoBase Index, MIAR, Open Academic Journal Index ISSN 2413-9009.

Клімов С. В.

к.т.н., доцент

Клімова А. В.

завідувач відділу ліцензування і акредитації

Національний університет водного

господарства та природокористування

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЗА ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ «ГІДРОІНФОРМАТИКА»

Для розвитку України необхідна підготовка кваліфікованих фахівців для різних галузей народного господарства, які зможуть ефективно працювати у відповідній сфері діяльності. Тому при формуванні набору компетентностей у відповідних освітніх програмах необхідно передбачати майбутні вимоги до таких фахівців, ув'язуючи їх з розвитком сучасних технологій, особливо інформаційних – вони розвиваються найбільш швидко. У водогосподарській діяльності в Україні також в останні роки відбувається інтенсивне впровадження новітніх інформаційних технологій. Серед останніх – це опублікування даних про якість води у відкритому форматі на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних data.gov.ua [1]. Наразі водний сектор формує лабораторну базу для проведення якісного моніторингу вод, який здійснюватиметься за сучасними вимогами, європейськими стандартами. Отримані дані мають стати «відправною точкою для написання 9-ти планів управління річковими басейнами» [1]. Ця робота потребуватиме кваліфікованої та швидкої обробки великих масивів даних.

Ще один напрямок розвитку водного господарства, зокрема управління поверхневими водними ресурсами, який стрімко «інформатизується» – розвиток служби гідрологічного оповіщення з метою вчасного і достовірного прогнозування періодів і параметрів проходження паводків, що забезпечить вчасне прийняття необхідних заходів для захисту від затоплення. Це стримується складністю отримання даних із зон інтенсивного формування стоку (гірських і передгірних районів), недосконалою технологією спостереження, збору, передачі, і опрацювання гідрометеорологічної інформації [2]. Тому є дуже актуальним підвищення рівня інформативності служби гідрологічного оповіщення шляхом автоматизації всього процесу, починаючи від упорядкування прогнозів ходу стоку на ріках [3].

Останнє десятиріччя, в найбільш небезпечних з точки зору затоплення територіях створюються автоматизовані інформаційно-вимірювальні системи (AIBC). Зокрема, створена AIBC «Тиса», яка за допомогою спеціальних математичного, інформаційного і програмного забезпечень готує прогноз параметрів паводку. Інформація передається в автоматичному режимі відповідним службам оповіщення і протипаводковим підрозділам. З 2003 р. встановлюються автоматизовані гідрометеорологічні вимірювальні станції (ABC) в басейні р. Латориця та р. Тиса які ув'язані в систему EUMETSAT (European Organisation for the Exploitation of Meteorological Satellites) [4]. Використовується спеціальне програмне забезпечення, зокрема програма "Radar" для роботи з даними метеорологічного радару, програма "ICIsat" для роботи із знімками з метеорологічного супутника.

AIBC «Прикарпаття» призначена для гідрометеорологічного моніторингу стану річок басейнів Дністра, Пруту і Сирету і наразі функціонує в тестовому режимі на базі басейнового управління водних ресурсів річок Прут та Сирет. З використанням комп'ютерної системи з автономними інтелектуальними датчиками, що забезпечують автоматизований збір, передачу та накопичення інформації про рівень і температуру води, а також температуру повітря розроблено та впроваджено інтерактивну карту з розташованими гідрометеорологічними постами [5]. У водній інженерії широко використовуються програмне забезпечення HEC ResSim, Reservoir Simulation System, розроблене Інженерним корпусом армії США для моделювання станів водойм [4], ArcMap, що застосовується для відображення і дослідження наборів геоданих [4], Українські – автоматизована система

розрахунку водогосподарського балансу р. Дністер [6] та багато інших.

Отже для того, щоб якісно підготувати фахівців до практичної, управлінської та науково-дослідної діяльності у сфері гідротехнічного будівництва водної інженерії та водних технологій важливо сформувати в них здатність вирішувати наукові та технічні завдання в предметній галузі (в тому числі з гідрології, інженерної екології, управління водними ресурсами) шляхом застосування сучасних комп'ютерних технологій. Сучасний інженер-гідротехнік має вміти застосовувати моделювання різних водогосподарських систем, повинен працювати з системами підтримки прийняття рішень, інтегрувати їх у водогосподарську галузь, а також надавати експертні консультації із застосування сучасних цифрових інструментів у водній інженерії.

Тому в Національному університеті водного господарства та природокористування започатковано нову освітню програму «Гідроінформатика», в рамках підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології» за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) освітніми рівнями. Гідроінформатика (англ. Hydroinformatics) це одна з прикладних форм інформатики і спрямована на вирішення проблем прогнозування дії та ефективного використання води. Вона вирішує проблеми інженерного захисту навколишнього середовища, ефективного управління системами на водній основі.

Гідроінформатика вивчає методи та процеси створення, перетворення, зберігання, передачі інформації та використання її в водогосподарській, комунальній та інших галузях людської діяльності пов'язаних з використанням води та регулюванням водних потоків.

Функцією гідроінформатики є створення «гідроінформаційної системи» – взаємопов'язаної сукупності інформаційних, програмних, математичних, організаційних та технічних засобів, призначених для отримання, централізованого зберігання, накопичення, обробки і колективного багатоцільового використання даних про водні ресурси. Функціональне призначення створеної гідроінформаційної системи – це централізоване зберігання і управління сукупністю взаємопов'язаних даних, а також обслуговування (з точки зору надання відповідної інформації) різних користувачів, об'єктів і процесів управління. Воно визначає її місце (як обслуговуючої підсистеми) і роль (як сховища даних) у відповідних системах управління в різних галузях економіки і на різних рівнях організаційного управління [7].

Гідроінформаційні технології мають значно полегшити процес прийняття управлінських рішень при складанні планів управління річковими басейнами, зокрема за рахунок забезпечення доступності до необхідної інформації, коректності та швидкості її аналізу. За допомогою імітаційного та оптимізаційного моделювання створюється можливість аналізу різних варіантів управління водними ресурсами і різних сценаріїв водоспоживання.

1. Ірина Овчаренко: Україна – одна з перших країн, яка відкрила дані про якість води. URL: <https://www.davr.gov.ua/news/irina-ovcharenko-ukraina--odna-z-pershih-krain-yaka-vidkrila-dani-pro-yakist-vodi> (дата звернення: 07.03.2019). 2. Клімов С. В., Білецький А. А. Тенденції розвитку інженерних заходів захисту територій та населених пунктів від затоплення. *Проблеми водопостачання, водовідведення та гідравліки : наук.-техн. зб.Київського Національного університету будівництва і архітектури*. Київ : Вид-во КНУБА, 2017. Вип. 28. С. 30–36. 3. AIBC 'Тиса' «Басейнове управління водних ресурсів річки Тиса». Access mode: http://buvrtysa.gov.ua/newsite/?page_id=107 (last access: 24.03.17). 4. Клімов С. В., Пінчук Л. О. Гідроінформатика – інформаційний крок сучасних методів захисту територій від затоплення. *Збірник матеріалів конференції*, Херсон, 2017. 5. «AIBC "Прикарпаття" (тестовий режим) – Басейнове управління водних ресурсів річок Прут та Сірет». URL: <https://dpbuvr.gov.ua/aivs-prykarpatia/> (дата звернення: 07.03.2019). 6. Dniester balance. – Access mode: <http://vb.dniester-basin.org/> (last access: 26.03.17). 7. Соколов В. И., Ухалин Ю. С., Тий Л. В. Информационные системы и базы данных в гидрографическом управлении водными ресурсами : представлена на Семинар Тренингового Центра МКВК по теме «Интегрированное управление водными ресурсами», Ташкент, 2001. С. 16.

Мандзюк О. М.

*ст. викладач кафедри менеджменту, к.е.н.,
Національний університет водного
господарства та природокористування*

НАСТІЛЬНІ НАВЧАЛЬНІ ІГРИ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

Основними шляхами формування професійних компетенцій у студентів є теоретична та практична підготовка, а також виробничо-навчальна практика. Останнім часом популярності набуває використання гейміфікації освітнього процесу, як у загальноосвітній школі, так і у вищих навчальних закладах.

Гейміфікацією зазвичай називають використання окремих елементів ігор у навчальних, або інших, неігрових практиках. Саленом і Циммерман визначають гру, як систему, в якій гравці задіяні у вирішенні штучного конфлікту, що визначається правилами та має вираження у кількісному результаті [1, с. 80].

Власне «гейміфікація» – це застосування ігрових механік в неігрових ситуаціях для заохочення певної поведінки [1; 2]. Термін набув популярності у 80-х роках, завдяки зростаючій популярності інтернет-ресурсів, що дозволяли взаємодіяти в умовах реального часу та одночасно вирішувати якісь соціальні проблеми. Від гри гейміфікація відрізняється тим, що її учасники орієнтовані на ціль конкретно визначеної реальної діяльності, а не на гру як таку. Ігрові елементи інтегруються до реальних ситуацій для мотивації конкретних форм поведінки у заданих умовах.

Загальновідомим є той факт, що ігри дозволяють весело та з користю провести час, вчать долати труднощі, ропоряджатися часом, керувати емоціями, комунікувати, допомагають зняти стрес та відволіктися від проблем, дають розуміння причинно-наслідкових зв'язків, вчать командної роботи та є хорошим інструментом team-building.

Одним із найбільш звичних типів ігор є настільні ігри, основною ознакою яких, є те, що вони передбачають спеціальне ігрове поле, картки та фігурки-фішки для ідентифікації гравців. Настільні ігри можуть організовувати різні типи взаємодії:

- кооперативні ігри, метою яких є спільна перемога;

- коаліційні або синдикативні ігри, цілі яких міняються під час ходу гри: спочатку максимізація власної вигоди, а вже далі гравці входять у змови та мають на меті виграш конкретно утвореної групи;

- команда проти команд за такого механізму гравці від початку об'єднані у групи та мають на меті привести саме свою команду до виграшу;

- кожен сам за себе – гравці є конкурентами, перемога дістається лише одному з них.

Взаємодіючи за визначеною схемою гравці розвивають лідерські та управлінські компетенції; комунікаційні (слухати, розуміти та реагувати на запити сторін, що задіяні у процесі); розвивають пізнавальні здібності, технічні компетенції, поведінкові та контекстуальні.

Проте розвивати певні професійні компетенції можна не лише граючи, а й розробляючи ігри, так під час підготовки магістрів, що навчалися за спеціальністю «Управління проектами» та кафедрою менеджменту НУВГП було проведено експеримент:

Студентів залучили до розробки, а точніше удосконалення гри PM Process Game - настільна гра спрямована на підвищення розуміння процесів управління проектами та розвиток поведінкових компетентностей управління проектами, гра моделює усі процеси управління проектами за PMBOK-6. Ідея гри належить Анатолію Савіну, який поділився нею в інтернеті та запропонував завершити розробку.

Розробка гри проводилася з використанням методології максимально наближеної до Scrum це спосіб гнучкого управління складними проектами, який найпоширеніший у галузі

розробки програмного забезпечення. Методологія Scrum побудована на принципах тайм-менеджменту і припускає залучення в процес всіх учасників, причому у кожного з них є своя певна роль. Наближеною, оскільки команда розробників, яка складалася з викладачів та студентів не мала можливості проводити Daily Meeting, спринти були дуже короткі і нерівномірні. У результаті була розроблена повноцінна настільна гра, яка дозволяє вивчити усі процеси згідно PMBOK, для цікавості були додані міні-ігри-завдання. Тестування теж проводилося кілька разів як внутрішніми (студентами) так і зовнішніми користувачами (в рамках діяльності ігрового клубу громадської організації).

Завдяки такому підходу студенти реально відчули переваги та недоліки гнучкої методології, зуміли організувати та налагодити командну роботу та взаємодію (тут варто зауважити, що в ході розробки в кожному спринті працювали нові члени команди). Основними компетенціями набутими у ході розробки настільної гри стали: лідерські (створення атмосфери продуктивності, забезпечення ефективних відносин, вплив на інших членів команди), навчилися на практиці налагоджувати комунікаційні процеси, вдосконалили навички тайм-менеджменту, отримали практичні навички управління конфліктами.

Дана гра, не єдина яка розроблена для навчання проектних менеджерів, спільно з громадською організацією «Регіональний центр євроінтеграційних проектів» кафедрою було створено ігровий клуб, в рамках якого членами ГО, викладачами кафедри, студентами та всіма бажаними проводяться навчально-ігрові заходи результатами яких стали розробка ігор: Authority Transmission Настільна гра спрямована на підвищення розуміння процесів взаємодії при реалізації портфеля проектів, розвиває стратегічне мислення та комунікаційні навички. Гра моделює роботу проектного офісу.

Вигідний контракт. Бізнес-симуляція, під час якої учасники проходять увесь процес взаємодії замовника та підрядника (постачальника, проектною фірми, будівельної фірми) аж до закриття контракту. Під час гри для оплати робіт, поставок, пені, штрафів можуть застосовуватися справжні гроші. Гра спрямована на розвиток командної взаємодії, компетентностей стратегічного мислення та аналітичних здатностей.

Настільна гра Alt-Ego City. Концепція гри зашифрована в її назві – балансуванні між двома полярними орієнтаціями поведінки кожної людини. Всупереч власним бажанням здобути дрібну особисту вигоду (Ego – скорочення від «егоїзм»), нарощуючи ігрові гроші – коїни, гравці вчаться досягати глобальної суспільної користі (Alt – скорочення від «альтруїзм»), коли у грі вони підвищують рівень задоволеності мешканців міста – карму. «Щасливі» мешканці міста дозволяють отримувати з кожного збудованого об'єкта (сфери розваг, послуг, економіки та екології) більший розмір прибутку. Головними ігровими цілями були якнайшвидша забудова карти міста об'єктами і максимізація його карми.

Усі ці ігри активно використовуються при підготовці студентів, і допомагають засвоювати визначені професійними та освітніми стандартами компетенції.

Список бібліографічних посилань

1. Salen, K., and Zimmerman E. (2003) Rules of Play: Game Design Fundamentals. Cambridge : MIT Press, 688 pp.
2. Що таке гейміфікація. URL: <http://delo.ua/lifestyle/chto-takoe-gejmifikacija-i-kak-ona-pomogaetrasshevelit-sotrudni-202074> (дата звернення: 25.03.2019).
3. Gartner Redefines Gamification. URL: <http://goo.gl/XaF6MA> (дата звернення: 25.03.2019).
4. Гейміфікація партисипації. Гра як інструмент навчання. URL: <https://mistosite.org.ua/ru/articles/heimifikatsiia-partyssypatsii-hra-ia-instrument-zaluchennia> (дата звернення: 25.03.2019).

Оборонова О. В.

студентка спеціальності «Менеджмент»

Гураль Н. В.

аспірантка спеціальності «Економіка»

Ковшун Н. Е.

проф. кафедри економіки підприємства, к.е.н.,

Національний університет водного

господарства та природокористування

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Згідно з визначенням, прийнятим XX сесією Генеральної конференції ЮНЕСКО, під освітою розуміють процес і результат удосконалення здібностей і поведінки особистості, за якого вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання. Особливе місце в загальнодержавній системі освіти України займають вищі навчальні заклади, які мають, насамперед, працювати на перспективу розвитку суспільства (взаємозв'язок із ринком праці) [1].

В Україні здебільшого населення отримує вищу освіту у державних вищих навчальних закладах (ВНЗ) – 1,45 млн. студентів навчається у 338 установах. При цьому загальна кількість ВНЗ різних форм власності й рівнів акредитації становить 657 одиниць, 130 з яких – приватні. Проте спостерігається певна диспропорція між кількістю приватних ВНЗ (19,8% від загальної чисельності) та кількістю студентів, що в них навчається, (8,3%) [2].

Вища освіта в Україні спрямована на забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної, практичної підготовки фахівців, які мають визначати темпи і рівень науково-технічного, економічного і соціально-культурного прогресу, а також на формування інтелектуального потенціалу нації та всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства. Вона має стати могутнім фактором розвитку духовної культури українського народу, засобом відтворення продуктивних сил України [1].

Система вищої освіти України відображає мету і завдання суспільства, зумовлена законами його розвитку і виражає політику держави, потреби суспільного розвитку в галузі освіти і виховання спеціалістів вищої кваліфікації. У ній знаходять свій вияв державна політика, рівень економіки і культури, національні особливості українського народу, його традиції тощо.

Система вищої освіти – сукупність вищих закладів освіти, які забезпечують фундаментальну наукову, професійну і практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей, удосконалення наукової та професійної підготовки, перепідготовку та підвищення кваліфікації [3].

Одним з головних завдань, яке має виконувати система освіти, є забезпечення її якісного рівня. Зростання інтелектуальної змістовної праці спричинює потребу в працівниках, здатних осмислювати свою професійну діяльність, спрямовувати її в русло дослідницької, приймати рішення у складних ситуаціях. Тому нині на ринку праці основним фактором конкуренції фахівців стає якість освіти – властивість освіти, що визначає її цінність і передбачає наявність підготовлених спеціалістів [2].

Станом на січень 2017 в Україні мережа закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації (коледжів, технікумів і училищ) налічує 742 заклади, з них 418 самостійних (175 – державної форми власності, 179 – комунальної та 64 – приватної форм власності), 324 структурні підрозділи університетів й академій.

Так, за оцінками експертів, в країнах з найбільш розвиненою економікою в середньому 60% приросту національного доходу визначається приростом знань і освіченістю суспільства.

Сьогодні в Україні спостерігається певний розрив між потребами галузей економіки та структурою спеціальностей вищої освіти і рівнем підготовки фахівців. Так, на 1 січня 2018 року в Україні налічувалося 4,9 тис. безробітних, які упродовж року з дня закінчення ВНЗ зареєструвалися в службі зайнятості, з них 46,3% мали освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста, 26,6% – спеціаліста, 20,5% – бакалавра та 6,6% – магістра. При цьому найбільше безробітних спостерігається серед випускників за напрямом підготовки «Соціальні науки, бізнес і право» (35,2%), «Інженерія» (12,7%) та «Гуманітарні науки та мистецтво» (12,2%) [4]. На сьогодні найбільш затребуваними залишаються програмісти, менеджери з продажів та архітектори. Проте, найбільше бюджетних місць було надано спеціальностям «середня освіта» (13307 місць), «медсестринство» (8803 місць), «електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» (7407 місць), а на «комп'ютерні науки та інформаційні технології» зараховано лише 4985 бюджетників [5].

На сьогодні в Україні навчається понад 52 тисячі іноземних студентів із 147 країн світу. Експорт українських послуг вищої освіти здійснюється переважно до Азербайджану (16,9% у структурі іноземних студентів), Туркменістану (12%), Індії (11,3%), Нігерії (5,8%), Марокко (5,5%) та Грузії (5%). Іноземних студентів в українській вищій освіті приваблюють невисокі вимоги до рівня знань при вступі до ВНЗ, відносно низька вартість навчання та проживання порівняно з іншими країнами, фундаментальність окремих напрямків освіти (фізико-математична, хімічна школи), наявність навчальних програм англійською або російською мовами, визнання дипломів про вищу освіту, виданих українськими ВНЗ. Проте, рівень престижності вітчизняних закладів вищої освіти все ще залишається невисоким [5]. Вітчизняна система вищої освіти на сьогодні має досить високі, відносно інших країн світу, показники за кількістю ВНЗ, охопленням населення вищою освітою, відсотком державних видатків на вищу школу. Проте за якістю підготовки фахівців, їх подальшим працевлаштуванням, ступенем розвитку науки та інноваційною діяльністю, інтегрованістю у світовий науково-освітній простір українська вища школа має достатньо недоліків та дисбалансів, які стримують її ефективний розвиток [2; 3].

Отже, для того, щоб вища освіта дійсно сприяла економічному зростанню української економіки доречно провести ряд заходів, спрямованих, по-перше, на підвищення якості освіти – реформувати зміст освіти відповідно сучасним науковим досягненням і новітнім технологіям; розробити спільні проекти бізнесу і ВНЗ щодо наукових новацій; створити сучасну матеріальнотехнічну базу; розробити ефективний механізм фінансового забезпечення вищої освіти; удосконалити нормативи державного замовлення та ін. По-друге, стратегічним напрямом розвитку вищої освіти має стати її інформатизація – доступність дистанційної освіти; запровадження змішаного навчання: студент здобуває знання і самостійно (в режимі онлайн), і віч-на-віч, з викладачем; опанування онлайн-простором для просування освітніх послуг вищої школи та ін. Третім напрямом підвищення ефективності української вищої школи має стати інтернаціоналізація освіти – розробка програм розвитку експорту освітніх послуг, академічної мобільності студентів, участі українських ВНЗ у проведенні транскордонних досліджень та ін.

Список бібліографічних посилань

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. 1556-VII у ред. від 25.07.2018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 25.03.2019). 2. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року : проект (неофіційний текст). URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1109.html (дата звернення: 25.03.2019). 3. Стан вищої освіти в Україні. URL: <https://pidruchniki.com> (дата звернення: 25.03.2019). 4. Державна служба зайнятості. URL: // <http://www.dcz.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2019). 5. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2017/18 навчального року. *Статистичний бюлетень*. Київ, 2018. 208 с.

Ступницька М. О.

студентка 4 курсу спеціальності «Менеджмент»

Клюха О. О.

доцент кафедри менеджменту, к.т.н.,

Національний університет водного

господарства та природокористування

ВПЛИВ ПЕРЕВЕДЕННЯ ГОДИННИКА НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Переведення годинників має досить давню історію. Першим ідею переведення годинників озвучив американський вчений та політик Бенджамін Франклін ще в 1784 році. Потім ця думка прийшла в голову англійця Вільяма Вілетта, який в 1907 році написав статтю «Про розтринькування денного світла».

Вперше перевели годинники в 1908 році в трьох британських маєтках за наказом короля Едварда VII. Однак перехід на літній час у масштабах країни першою запровадила Німеччина. 30 квітня 1916 року, під час Першої світової війни, німці пересунули стрілки годинників на годину вперед, а 1 жовтня відвели їх на годину назад. Таке нововведення було внесене з метою заощадження вугілля, яке використовували для генерації електричного струму. Невдовзі такі ж зміни запровадила Велика Британія. Це відбувалося в умовах бойових дій і пояснювалося військовими потребами.

Перехід на літній/зимовий час у Радянському Союзі відбувся лише у 1981 році, і тривав до 1991 року – періоду розпаду СРСР. Лише в 1996 р. в Україні було законодавчо затверджено [1]. Однак з того часу обсяги використання електроенергії неймовірно зросли. Зараз ми маємо будинки, які нашпиговані різноманітними приладами: мікрохвильова піч, холодильник, електроплита, електродуховка, чайник, бойлер, тостер, телевізор і т.д. Все це працює практично в режимі цілого дня. Головні споживачі електроенергії – міста – використовують електрику цілодобово, і виникає питання, чи справді в сьогоденних умовах можна говорити про економію та сезонні переходи на літній та зимовий час.

У 2007 році вчені університету Осаки (Японія) розробили комп'ютерну модель для розрахунку сезонних переведень часу. Ця модель показала відсутність помітної економії енергії. Того ж року вчені Кембриджського університету у Великій Британії у своїх дослідженнях з'ясували, що перехід на літній час не зменшує, а навпаки стимулює рівень споживання електроенергії [2]. На сьогоднішній день літній і зимовий час діє більш ніж в 110 країнах світу на всіх широтах. І виправдовуються ці коригування роботи годинникових механізмів все так само: економія електроенергії та енергоносіїв, стійка робота єдиної енергосистеми країни, узгодженість транспортних вантажопотоків, організація теле-і радіомовлення. Не переводить годинників в цілому аж 161 країна, а саме: Гвінея, В'єтнам, Алжир, Афганістан, Ангола, Китай, Росія, Кенія, Індія, Об'єднані Арабські Емірати, Туніс, Перу, Японія, Південна Корея, Північна Корея, Філіппіни, Пакистан, Афганістан та інші.

Наразі дослідження не дають однозначної відповіді, чи є реальна економія від переведення годинника, однак фіксують негативний вплив на людське здоров'я. Лікарі вважають, що зимовий час є більш прийнятним для організму людини, оскільки відповідає його біологічним ритмам. А ось переведення годинників на літній час провокує проблеми зі здоров'ям. Серед негативних наслідків такого переходу дослідники виділяють:

1) зниження тривалості і якості сну;

2) підвищення ризику серцево-судинних захворювань: зокрема, у 2014 р. вчені університету Колорадо (США) підтвердили, що кількість серцевих нападів у перший понеділок після переведення годинників зростає на 25% порівняно з будь-яким іншим понеділком року. а, за даними вчених Фінляндії (2016 р.), кількість інсультів у перші два дні

після переведення підвищується на 8%;

3) загострення хронічних хвороб;

4) погіршення самопочуття, виникнення головних болів (внаслідок «збивання» циркадних ритмів («внутрішнього годинника»);

5) зниження концентрації уваги та підвищення втомлюваності.

На самопочуття також негативно позначається зима, зниження імунітету, нестача вітамінів. Тривалість адаптації до нового часу в середньому становить 2-3 тижні й залежить від стану здоров'я та індивідуальних особливостей кожної людини.

Останні дослідження доводять, що діти страждають від зміни звичного режиму значно більше, ніж дорослі. У них можуть з'являтися характерні симптоми порушення біологічного годинника: небажання спати або зайва сонливість, швидка стомлюваність, відсутність апетиту, поганий настрій, капризи та сильний стрес, що перешкоджає освітньому процесу та створює додаткові клопоти для батьків, оскільки не першому плані постає питання здоров'я їх дитини, а не прогрес у навчанні.

Головною причиною для введення літнього часу є бажання держави «регулювати» економіку та уніфікувати спосіб життя в країні. Першими змінили час на теренах України ще більшовики, які в 30-х роках перевели в СРСР стрілки вперед на годину і застосували «декретний час». Керування часом чиновники завжди пояснювали необхідністю заощаджувати електроенергію та повніше використовувати сонячне світло. Але економія ніколи не була головною проблемою енергопостачання. Більш важливим є нівелювання дисбалансу споживання електрики вночі і вдень. Переведення стрілок жодним чином не впливає на врегулювання цього дисбалансу. Обґрунтування, перепланування, переписування розкладів і графіків робіт, численні наради і засідання – бюрократія стала головним бенефіціаром від маніпулювання часом. Поступово, як в ЄС так і в інших країнах стало зрозуміло, що переведення стрілок не має жодного економічного ефекту. Населення почало сприймати переведення стрілок як невиправдану забаганку. В ЄС дійшли висновку, що відмовитися від процедури, яка давно втратила популярність, піде на користь бюрократії. Бюрократія для себе вже визначилася – ідея маніпулювання часом себе вичерпала.

Лікарі та вчені, які займаються дослідженнями фізіологічного та психологічного стану людини, виробили ряд простих рекомендацій, як більш гармонійно адаптуватися до нових часових умов і відчувати себе більш комфортно. У вересні 2011 року Верховна Рада скасувала переведення годинників, зробивши літній час постійним. Проте вже у жовтні цього ж року скасувала своє рішення.

Отже, переведення годинників не допомагає суттєво економити електроенергію, тому Україні, асоційованому учаснику ЄС, варто підтримати ініціативу Євросоюзу і також скасувати перехід на літній час. Це дозволить зменшити ризик захворювань внаслідок переведення годинника для дітей в першу чергу, та покращити сприйняття та засвоєння інформації під час навчання.

Список бібліографічних посилань

1. Літній час: навіщо ми переводимо годинники і як допомогти дитині? URL: <https://learning.ua/blog/201903/litnii-chas-navishcho-my-perevodymo-hodynnyky-i-iak-dopomohty-dytyni> (дата звернення: 25.03.2019). 2. Навіщо переводити годинник. URL: https://espresso.tv/article/2017/03/25/perevesty_godynnyk (дата звернення: 25.03.2019).

Савіна Наталія Борисівна

д.е.н., проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків

Тимошук Ігор Олександрович

доц., директор Центру міжнародного співробітництва та освіти

Бадинський Леонід Олексійович

*к.т.н., начальник відділу міжнародних зв'язків
Національний університет водного господарства та природокористування*

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМЦІВ У НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Про вагу та престиж будь-якої держави на міжнародній арені свідчить зацікавлення нею іноземцями, які бажають навчатися, працювати, жити в ній. Україна як держава з потужним науковим потенціалом може надавати якісні освітні послуги іноземним громадянам та особам без громадянства (далі – іноземці), які мають намір здобувати вищу освіту. Для цього потрібно сформувати якісну науково-методичну базу, а також створити умови для послідовної реалізації освітніх потреб іноземців.

За даними ДП «Український державний центр міжнародної освіти» МОН України в 2019 році в закладах вищої освіти України навчається 75605 іноземних студентів із 154 країн світу [1].

Нині іноземці, які навчаються в закладах вищої освіти (ЗВО) України, мають різний рівень володіння мовою навчання (українською, англійською, російською), що ускладнює процес здобуття якісної освіти за денною та заочною формами навчання. Щоб забезпечити якість освіти та надати іноземцям рівні умови для навчання, передусім потрібно уніфікувати вимоги до оволодіння ними мовою навчання (українською, англійською) [2; 3].

На сьогодні у Національному університеті водного господарства та природокористування навчається 196 іноземців (іноземні студенти – 116 осіб, іноземні слухачі – 72 особи, іноземні аспіранти – 8 осіб) із країн Африки (Королівство Марокко, Лівія, Гана, Камерун, Ангола, Союз Коморських Островів, Сьєрра-Леоне, Нігерія, Екваторіальна Гвінея), країн Євросоюзу (ФРН), країн Південної Америки (Республіка Еквадор), країн Середнього Сходу (Азербайджан, Грузія, Туркменістан, Таджикистан, Туреччина). Найбільше іноземних студентів університету навчається за такими освітніми програмами: «Менеджмент» – 21 особа, «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» – 19 осіб, «Комп'ютерні науки» – 10 осіб та «Транспортні технології» – 10 осіб. Динаміку зміни кількості іноземців, зарахованих на навчання до Національного університету водного господарства та природокористування впродовж 2015-2019 н.рр., наведено на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка зміни кількості іноземців, зарахованих на навчання до НУВГП упродовж 2015-2019 н.рр.

З рис. 1 видно, що в 2018-2019 н.р. завдяки злагодженій профорієнтаційній роботі ректорату та працівників Центру міжнародного співробітництва та освіти в університет було зараховано на навчання 153 іноземці, внаслідок чого їх загальна кількість у 2,5 рази перевищила минулорічний показник. Така ситуація говорить про те, що НУВГП має можливості й ресурси, необхідні для залучення іноземців на навчання в університеті. Проте

існує низка зовнішніх і внутрішніх викликів та негативних тенденцій, які в майбутньому можуть сприяти зменшенню контингенту іноземців НУВГП та погіршенню якості їх навчання, а саме:

1) зовнішні (запровадження обов'язкового ЗНО з мови навчання після 1 курсу для студентів-іноземців; ліцензування спеціальностей із правом навчання іноземців і встановлення МОН України обмеження набору на навчання відповідно до реальних можливостей ЗВО щодо якісного забезпечення навчального процесу; зміни в міграційних умовах перебування іноземних студентів на території України; зменшення привабливості навчання через військові конфлікти в Україні; проблеми оплати за навчання іноземною валютою для громадян Лівії, Туркменістану, Азербайджану та інших країн);

2) внутрішні (необхідність проведення профорієнтаційної роботи з іноземними абітурієнтами без залучення фірм-посередників; потреба в оновленні методичного забезпечення навчального процесу іноземців згідно з вимогами чинного законодавства України; необхідність формування пакета документів особових справ іноземців і збереження їх архівних справ; довготривалий час формування груп для навчання; необхідність дотримання високої якості надання освітніх послуг іноземцям; неузгодженість тривалості фактичного навчання іноземних слухачів із їх навчальним планом; змішання мов (українська, англійська) під час навчання іноземців; нестача методичних матеріалів; нестача лабораторного обладнання; відірваність дипломного проектування від практичних завдань).

Нові реалії об'єктивно вимагають від НУВГП провести переоцінку його концептуальних пріоритетів стратегічного розвитку в сфері підготовки кадрів для зарубіжних країн, а саме:

1) привести у відповідність нормативно-правові акти НУВГП, що регламентують набір і навчання студентів із числа іноземних громадян, відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України [2; 3];

2) активізувати агітаційну роботу на нових сегментах ринку іноземних абітурієнтів;

3) істотно підвищити якість навчання іноземців та збільшити їх кількість;

4) створити окремий структурний підрозділ для роботи з іноземцями, до функцій якого, зокрема, належить оформлення запрошень на навчання та організаційна робота із забезпечення оформлення посвідки на тимчасове проживання в Україні;

5) налагодити роботу підготовчого відділення для іноземних громадян НУВГП з метою забезпечення якісної підготовки іноземців до здачі ЗНО з мови навчання після 1 курсу навчання;

6) забезпечити наявність у навчальних планах для іноземних студентів окремої навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» незалежно від мови навчання [2];

7) збільшити кількість спеціальностей НУВГП, за якими здійснюється підготовка іноземних студентів англійською мовою;

8) поліпшити матеріально-технічні бази навчання та проживання іноземців у НУВГП.

Список бібліографічних посилань

1. Шаповалова О. О., Белік О. М. Іноземні студенти в Україні: статистичні дані, 2019. Київ, 2019. 60 с. URL: <http://studyinukraine.gov.ua/uk/zhittya-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/>. (дата звернення: 25.03.2019). 2. Щодо оцінювання іноземних студентів з мови навчання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.06.2017 р. за № 859. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/56237/. (дата звернення: 25.03.2019). 3. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» : Постанова Кабінету Міністрів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-p>. (дата звернення: 25.03.2019).

Нікитенко Дмитро Валерійович
кандидат економічних наук, доцент
Національний університет водного
господарства та природокористування

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА МОЛОДІ ЯК ПРОТИДІЯ ПОЛІТИЧНОГО ПОПУЛІЗМУ

У зв'язку із сучасними зовнішніми викликами в глобалізаційних та інтеграційних процесах та внутрішніми викликами та загрозами, пов'язаними з перманентним реформуванням національної економіки постає питання підготовки майбутніх фахівців, компетенції яких будуть відповідати не тільки поточним світовим вимогам, але й вимогам майбутнього. Незважаючи на високий рівень загального рівня грамотності (100% дорослого населення за даними 2012 року), рівень розвитку економіки України (ВВП на одну особу – 7894 дол. США за ПКС) знаходиться по сусідству з країнами з нижчим рівнем загальної грамотності (від 69,7% у 2012 р. в Королівстві Морео (35,7 млн чол.), 83,1% у 2010 р. в Есватіні (1,1 млн чол.) до 96,4% у 2013 р. на Філіпінах (100 млн чол.) та 97,9% у 2012 р. в Йорданському Хашімітському Королівстві (10,2 млн чол.) [1]. Причини такого відставання різні: від несприятливого інституціонального середовища до традицій та відповідального відношення до формування законодавчої гілки влади.

Не знаючи або ігноруючи дію та силу об'єктивних законів економіки, не розуміючи дію механізмів функціонування економіки, доволі значна частина електорату піддається на явно популістичні заклики економічного спрямування претендентів у законодавчий орган та на найвищу посаду країни. При високому загальному рівні грамотності як то вміння писати та читати ми є свідками зростання загальноекономічної безграмотності того ж населення.

Потреба в базовій економічній освіті на всіх її рівнях від середньої до вищої незалежно від спеціальності підготовки здобувача освіти є наслідком того, що будучи активним електоральним полем за відсутності як критичного мислення, так і базових економічних знань, вони можуть бути жертвами політичного популізму. Економічна освіта та фінансова грамотність як її частина охоплює комплекс соціально-економічних знань, умінь і навичок для забезпечення розвитку економічної культури. Головною парадигмою економічної освіти є розуміння того, що розвиток економічної сфери суспільства зумовлений характером життєдіяльності людини, її світоглядом, соціально відповідальною поведінкою. Вона включає в себе знання основних економічних законів і правил, вміння таким знанням скористатися в реальному житті, а також здатність обговорювати економічні ідеї. До базового набору економічних тем в розумінні «must know» можна віднести наступні: дії законів попиту і пропонування та наслідки державного втручання на ринковий рівновагу; розуміння основної суперечності суспільства та принципу «витрати-вигоди» при прийнятті раціональних рішень економічними суб'єктами; розуміння функціонування ринку грошей та сутності, причин та наслідків інфляції; економічна сутність ціни капіталу та ефективної процентної ставки; розуміння того, що нічого безкоштовного немає, а обіцяні високі заробітки за «нульового» інвестування та контролю є ознакою шахрайства.

Економічна освіта в Україні охоплює чотири блоки дисциплін, які формують сучасний світогляд і зумовлюють потребу в постійному оновленні соціально-економічних знань, умінь, навичок: загальноосвітній, фундаментальний, інноваційно-практичний і блок дисциплін спеціальної підготовки. З прикрістю можна констатувати, що з 2009 року був взятий курс на необов'язковість економічної освіти та відповідно економічних дисциплін в навчальних планах відмінних від економічних спеціальностей. До того ж в затверджених державних стандартах спеціальностей нового переліку, які формувались на основі набору різного роду компетентностей, простежується відсутність в переліку необхідних загально-економічних знань та умінь приймати раціональні рішення. Проте, саме в період навчання у закладах середньо-професійної та вищої освіти молоде покоління намагається ініціативно

та самостійно розбудовувати власне «господарство», управляти фінансами, які отримує від батьків у формі приватних трансферів або від держави у формі стипендії.

Під фінансовою грамотністю як складовою економічної освіти розуміють сукупність знань і навичок фінансової поведінки індивідуума, що ведуть до поліпшення його добробуту і підвищення якості життя. Фінансово грамотна людина розуміє не тільки, як заробити більше грошей, скільки, як їх зберегти, примножити і в цілому як ними розпорядитися. Для такої людини очевидно, що варто рахувати особисті витрати та доходи у вигляді сімейного (особистого) бюджету, а перевищення доходів над витратами можна зберегти або інвестувати з метою отримання більших доходів в майбутньому. Більш просунуті громадяни розуміють різницю у вартості грошей у часі та усвідомлюють, що гроші «під матрацом» не «зберігаються», а втрачають цінність через інфляцію або девальвації, тоді як кредити є зручним інструментом ліквідації тимчасових касових розривів, проте вони є тимчасовими грошима у розпорядження, які потребують оплати [2].

У США щороку здійснюється дослідження зміни в сімейних доходах, чистій вартості багатства, балансі активів і пасивів, використання кредиту й інших фінансових результатах за допомогою методу інтерв'ю. З 2016 року коло питань домогосподарств щодо їх доходів було розширено групами питань, що вважають ключовими детермінантами економічної безпеки на рівні домогосподарства: фінансова грамотність інтерв'юера, реакція сімей на гіпотетичний дефіцит доходів, оцінка рівня освіти батьків (голови домогосподарства). Фінансова грамотність та фінансові знання дають змогу зрозуміти наскільки свідомо приймають фінансові рішення та наскільки вони освічені в загальних економічних питаннях. Серед чотирьох запитань, що пропонували для інтерв'ю, перше було про суб'єктивне сприйняття власної фінансової грамотності, а три інших щодо фундаментальних основ економіки й фінансів. Результати опитування були суперечливі: ті, хто високо оцінював свою фінансову обізнаність могли давати менше правильних відповідей на інші запитання, ніж ті, хто суб'єктивно себе недооцінював [3]. Реакція домогосподарства на гіпотетичний дефіцит доходів дає змогу зрозуміти поведінку щодо майбутніх витрат і запозичення, а рівень освіти, отриманий батьками, є одним із показників соціально-економічного статусу.

Отже, виникає потреба у впровадженні ефективних освітніх технологій як у викладанні базових економічних, в т.ч. фінансових, понять, так і у практичному застосуванні отриманих теоретичних знань. Розуміння теорії економічних процесів для здобувачів середньої, професійної і вищої освіти незалежно від спеціальності набагато легше буде сприйматись, якщо в практичній підготовці фахівця будуть застосовуватись ситуаційні вправи, ділові ігри, симуляція реальної дійсності. Розуміння базових економічних знань та фінансових вмінь формуватиме критичне мислення, яке дозволить раціонально оцінювати різні точки зору не тільки в економічній, але й політичній сферах з точки зору важливості, пріоритетності та реалістичності, бути політично та економічно відповідальним за своє майбутнє.

Список бібліографічних посилань

1. Data extract from World Development indicators 2017. URL: <https://databank.worldbank.org/data/source/world-development-indicators#> (дата звернення: 25.03.2019).
2. Рашкован В. Треугольник безграмотности: как невежество людей разрушает страны. URL: <https://biz.liga.net/hr/all/opinion/treugolnik-bezgramotnosti-kak-nevejestvo-lyudey-razrushaet-strany?fbclid=IwAR09cflU0QmqVrICVcIMS2t97daJAdrP3JxQGU575oT7mUGttO8xqGeS3uY> (дата звернення: 25.03.2019).
3. Lusardi, Annamaria & Mitchell, Olivia S. Financial literacy and retirement planning in the United States. Working Paper 17108. National Bureau of Economic Research. URL: <http://www.nber.org/papers/w17108> (дата звернення: 31.05.2018).

Швець Ф. Д.

директор ННЦНО, доцент

Мороз О. С.

заступник директора ННЦНО, доцент

Зошук В. О.

провідний фахівець ННЦНО, доцент

Національний університет водного

господарства та природокористування

РОЛЬ НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ В ОТРИМАННІ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасному світі проблема якості освіти набуває особливої актуальності для всіх держав. Суспільства повною мірою усвідомлюють важливість набуття якісної освіти для випереджального розвитку країни. Одним із основних елементів забезпечення якості освіти є незалежне оцінювання навчальних досягнень як школярів, так і студентів закладів вищої освіти. Незалежне оцінювання – одна з найпоширеніших у світі та ефективних систем оцінювання навчальних досягнень. Сьогодні всі країни Європи та пострадянського простору в освітній діяльності використовують зовнішнє незалежне оцінювання, яке в основному спрямоване на школярів при складанні державної атестації та вступу до вищих закладів освіти.

Основними передумовами запровадження зовнішнього незалежного оцінювання в Україні було проголошення Національною доктриною розвитку освіти доступність до якісної освіти для всіх громадян України. Визначення головною метою української системи освіти – створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, формування поколінь, які здатні навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства. Одним із пріоритетів державної політики в розвитку освіти визначається створення однакових можливостей для дітей і молоді у здобутті якісної освіти.

Імплементуючи у життя Закон України «Про вищу освіту», враховуючи рекомендації «Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» та з метою недопущення поширення корупційних практик, у Національному університеті водного господарства та природокористування створений Навчально-науковий центр незалежного оцінювання (далі – ННЦНО) знань здобувачів вищої освіти, який працює на основі платформи Moodle. Прозорість та чіткість роботи Moodle унеможливорює вплив негативних факторів на об'єктивне виявлення набутих компетентностей студентів під час складання екзаменаційних сесій.

На сьогоднішній день ННЦНО забезпечує виконання таких завдань:

- 1) організаційно-методична робота щодо створення, обліку і належного зберігання баз тестових завдань;
- 2) планування та організація централізованого незалежного оцінювання знань студентів;
- 3) контроль ефективності та якості проведення централізованого оцінювання знань студентів;
- 4) робота з підготовки статистичних та інших звітів, аналіз тестів на валідність;
- 5) впровадження новітніх науково обґрунтованих підходів до організації незалежного тестування знань студентів.

Основними функціями Центру є:

- сприяння систематизації знань студентів;
- забезпечення об'єктивності та неупередженості під час підсумкового (або будь-якого) контролю знань студентів;
- усунення корупційної складової під час оцінювання знань студентів за рахунок виключення людського чинника у ланцюжка «студент-контроль-оцінка» та

впровадження автоматизованої системи контролю знань;

- організаційно-методична робота щодо контролю над створенням, обліком та надійним зберіганням тестових завдань;
- планування та організація централізованого незалежного оцінювання знань студентів;
- контроль ефективності та якості проведення централізованого оцінювання знань студентів;
- впровадження нових науково обґрунтованих підходів до організації незалежного тестування знань студентів;
- підготовка статистичних та інших звітів, звітних доповідей щодо роботи Центру.

Для проведення тестових екзаменів створена автоматизована система та система захисту інформації, яка оберігає інформацію від несанкціонованого доступу в систему та забезпечує контроль друку, входу користувачів і реєстрацію подій.

Силами Центру організовується навчання із викладачами та відповідальними по кафедрах за роботу системи Moodle щодо вимог до формування тестових завдань, правил зберігання файлів та введення тестів у загальну базу. На викладачів кафедр покладається обов'язок формування якісної бази тестових завдань із усіх дисциплін, які залучені згідно з планом до незалежного оцінювання. Для забезпечення роботи ННЦНО розроблені нормативні та настановні матеріали, (Положення про Навчально-науковий центр незалежного оцінювання Національного університету водного господарства та природокористування, Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль здобувачів вищої освіти, Вимоги щодо формування та оформлення завдань для проведення контролю знань студентів (поточний, підсумковий, державна атестація), Правила поведінки під час семестрового контролю і ін.), що розміщені на сторінці центру. Вся конфіденційна інформація зберігається на жорсткому диску сервера. Імпорт та експорт конфіденційної інформації з термінальних станцій на знімні носії унеможливлені.

Роботу ННЦНО в Національному університеті водного господарства та природокористування розпочав у 2016 році з оцінювання знань студентів першого курсу (поточний контроль – модульне тестування, підсумковий контроль – екзаменаційна сесія). Таким чином, поетапно незалежним оцінюванням, сьогодні уже охоплено: 1-й, 2-й, 3-й, 5-й та 6-й курси денної форми навчання; державна атестація (бакалаврські та магістерські екзамен) всіх спеціальностей згідно із навчальними планами. Цього року планується залучити ННЦНО для прийому фахових екзаменів при вступі у магістратуру.

Для запобігання особистісних впливів чи проявів симпатій на результати тестування екзаменування проводять працівники центру або адміністратори – незалежні, незацікавлені в результатах сесії особи, основна мета діяльності яких – об'єктивне встановлення знань студентів. Після проходження тестування кожен студент в протоколі навпроти свого прізвища та оцінки розписується. Таким чином, переписати чи змінити протокол неможливо.

Протягом осінньої сесії 2018 року загальна кількість студентів, що проходили підсумковий контроль через ННЦНО становила 3900 осіб із 300 академічних груп. Екзамени були проведені із 1500 різних дисциплін. Центр також приймав та приймає активну участь у підвищенні кваліфікації працівників НУВГП з питань незалежного оцінювання знань здобувачів вищої освіти. Було проведено та проводиться ряд семінарів і тренінгів для викладачів університету з метою вивчення та всебічного використання системи Moodle в навчальному процесі.

Аналіз результатів впровадження незалежного оцінювання в НУВГП підтверджує правильність обраної стратегії. Адже прозорість та об'єктивність оцінювання сприяють підвищенню якості знань та завойовують все більше число прихильників серед студентів та викладачів університету.

Джеджера К. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент
Рівненський державний гуманітарний
університет*

МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах посилення конкуренції на ринку освітніх послуг, ускладненої економічною і демографічною кризою, актуальним є пошук можливостей забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти (ЗВО). Висновки дослідників зазначеної проблеми (Л. Безтелесна, К. Воробйова, К. Кравченко, І. Либак, Н. Різник, В. Сафонова) дають змогу аналізувати зазначену якісну характеристику ЗВО передусім у контексті щодо якості освітніх послуг; популярності спеціальностей та спеціалізацій, за якими здійснюється професійна підготовка; цінової політики; умов навчання та проживання студентів; змісту та насиченості студентського життя; потреб ринку праці та можливостей працевлаштування випускників тощо. На думку Л. Безтелесної та І. Либак просоціальна сутність конкурентоспроможності ЗВО полягає у здатності «задовольнити потреби споживачів, при цьому забезпечити суспільну користь та свій ефективний розвиток, використовуючи конкурентні переваги та вміння швидкої адаптації до змін на ринку освітніх послуг та праці» [1, с. 148].

Об'єктивна необхідність в підвищенні конкурентоспроможності ЗВО і водночас у забезпеченні ними потреб особистості в отриманні якісної професійної підготовки, а суспільства – в поповненні фахівцями важливих для його розвитку галузей призвела до активізації пошуку можливостей для забезпечення привабливості для цільової аудиторії як самих закладів, так і пропонованих ними спеціальностей. Здійснені з цією метою наукові дослідження (І. Ванькіна, І. Вахович, Ю. Волинчук, І. Дейнега, Н. Зінчук, О. Єгоршин, Н. Крахмальова, А. Кудіна, В. Кучеренко, Г. Луценко, М. Матвіїв, Т. Оболенська, М. Окландер, І. Решетнікова, Є. Савельєв, О. Саєнко, С. Семенюк, Д. Шевченко) засвідчують, що розв'язанню зазначеної проблеми можуть сприяти ефективні маркетингові комунікації – «постійно діючий обмін інформацією між організацією та її зовнішнім оточенням, який сприяє повному заповненню студентських (учнівських) аудиторій за рахунок повного врахування вимог останніх» [3, с. 282-283].

Значущість цього чинника конкурентоспроможності пояснюється тим, що в маркетингових комунікаціях поєднуються інструменти маркетингу та медійні засоби, що дає змогу використовувати інформаційні канали для донесення до відома споживачів образу освітніх послуг ЗВО, формування його іміджу. Найпоширенішими традиційними комунікаційними інструментами, що використовуються в системі освіти, є реклама, пропаганда, зв'язки з громадськістю (public relation), інтернет-маркетинг (передусім офіційний сайт закладу), прямий маркетинг (directmarketing), імідж ЗВО (зокрема його стиль і традиції), просування продажів, виставки, ярмарки, неформальні комунікації. При цьому, як переконують дослідники зазначеної проблеми, ефективним є використання інтегрованих маркетингових комунікацій – комплексу, в якому поєднуються різні їх види.

Водночас привертають увагу і порівняно нові та нетрадиційні види маркетингових комунікацій. На думку С. Семенюк перспективним на ринку освітніх послуг є:

- використання онлайн-соціальних мереж;
- тергетування – використання можливостей пошукових систем до спрямування реклами на цільові аудиторії за певними критеріями (вік, стать, освіта, місце проживання тощо);
- краудсорсинг – спонукання споживачів до висловлювання думок щодо якості освітніх послуг та необхідних вдосконалень відносно їх надання;

- вірусний маркетинг – емоційна підтримка освітніх пропозицій з допомогою медіа вірусу (розповсюдження позитивно забарвленої інформації через мережу Інтернет;
- event-marketing – спеціальні події, заходи, організовані ЗВО з метою емоційно наповненої презентації освітніх послуг, активізації уваги цільової аудиторії [4, с. 153-157].

Водночас бачиться доцільним використання нетрадиційних маркетингових комунікацій, виокремлених В.Божковою та Я. Тимохіною для використання у промисловій галузі. У контексті висвітлення переваг освітніх закладів викликають інтерес передусім можливості сарафанного радіо, а саме: маркетинг спільнот, проповідницький маркетинг, семплінгування продуктом, маркетинг впливу, блоги про бренд, програми позитивних відгуків [2, с. 4].

Маркетинг спільнот у системі освітніх маркетингових комунікацій спрямований на організацію спільнот та клубів (наприклад, випускників закладу) і може сприяти, по-перше, поширенню думки їх представників цих спільнот про якість діяльності закладу; по-друге, формуванню думки цільової аудиторії про заклад крізь призму оцінки спільнот. Чимало споживачів освітніх послуг прагнуть висловити не завжди адекватне негативне враження про той чи інший ЗВО у той час, коли позитивні враження обговорюються не так активно. У цьому випадку зазначена програма виступає своєрідною альтернативою.

Семплінгування продуктом в освітній сфері може реалізовуватись з допомогою презентації різнопланових досягнень викладачів і студентів: навчальній успішності та демонстрації умінь у навчальній, науково-дослідницькій, громадській, мистецькій діяльності; висвітлення перемог у наукових, мистецьких та спортивних конкурсах і змаганнях тощо. З допомогою цього інструменту можливим є не тільки донесення інформації про якість освітніх послуг до цільової аудиторії, але й вплив на її думку стосовно оцінки закладу в цілому. Ефективним, на наш погляд, є використання маркетингу впливу, що передбачає формування позитивної думки про заклад з боку популярних особистостей, що може вплинути й на думку споживачів освітніх послуг.

Дієвим і сучасним інструментом маркетингу можуть бути блоги про бренд. Адже переважна частина реальних і потенційних вступників є користувачами Інтернет і беруть значну частину інформації, яка охоплює і систему оцінок ЗВО, зі світової мережі. Заслужовують на увагу і уявляються результативними й активні інструменти комунікації та зокрема: флеш-моб (у тому числі віртуальний), який привертає увагу до ЗВО або окремих аспектів його діяльності, впливає на враження глядачів через мову слів і рухів великої кількості учасників; роад-шоу (дорожнє шоу), що реалізується з метою інформування про ЗВО, посилення інтересу до нього.

Очевидно, що вибір комплексу маркетингових комунікацій залежить від цілей і завдань маркетингової стратегії ЗВО, а його конкурентоспроможність – від систематичності та доцільності інструментів комунікації, їх різноманітності та інноваційності, що уможливорює доступне та переконливе висвітлення наявних переваг.

Список бібліографічних посилань

1. Котлер, Ф. Стратегічний маркетинг для навчальних закладів / перекл. з англ. Карен Ф. А. Фокс. К. : УАМ, Вид-во Хімджест, 2011. 580 с.
2. Безтелесна Л. І., Либак І. А. Суть та чинники впливу на конкурентоспроможність вищих навчальних закладів. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 145–151.
3. Божкова В. В., Тимохіна Я. О. Теоретичні підходи до класифікації інструментів маркетингових комунікацій. *Наук. вісник Ужгород. ун-ту. Економіка*. 2013. Вип. 2 (39). Ч. 1. С. 31–37. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/36899/1/Timokhina_klasifikatsiya.pdf (дата звернення: 25.03.2019).
4. Дейнега І. О., Андрущук М. С. Комунікації на ринку освітніх послуг: загальне і специфічне. *Економіка і суспільства*. 2016. Вип. 7. С. 279–284.
5. Семенюк С. Розвиток інноваційного маркетингу на ринку освітніх послуг. *Галицький економічний вісник*. 2012. № 6(39). С. 151–158.

Черніговець Т. І.

*кандидат педагогічних наук, доцент
Рівненський державний гуманітарний
університет*

ІНФОРМАЦІЙНО-РЕКЛАМНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК КОМПОНЕНТ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інформаційно-рекламна діяльності ЗВО України на сучасному етапі є провідним компонентом маркетингових технологій та запорукою успіху навчальних закладів. Це обумовило активний інтерес науковців до означеної проблеми у сфері менеджменту, маркетингу та соціології освіти, педагогіки вищої школи, психології, інформаційних технологій. Відзначимо роботи Є. Ганаєва, С. Мамонтова, Т. Оболенської, Ю. Петрунь (теоретичний аналіз освітнього маркетингу), О.Баталова, С. Ілляшенко, Ф.Котлер, С. Ткаченко (реклама в освіті), В. Гончарук, В. Кушнір, Н. Санакоєвої (планування рекламних кампаній), В. Подольної, О. Семенюк, С. Усик (формування конкурентних переваг на ринку освітніх послуг), Т. Партин (інформаційне забезпечення рекламної кампанії), О. Телетова, М. Провозіна (мотивації вибору навчального закладу абітурієнтами), К. Метешкіна, О. Поморцевої (досвід використання WEB-технологій в інтерактивній рекламі освітніх послуг).

Аналіз праць означених авторів свідчить, що рекламні взаємодії стали невід'ємною частиною усіх складових розвитку ЗВО. Реклама ЗВО, відзначає С.Семенюк – це інформація, розповсюджена у будь-якій формі з допомогою різноманітних засобів про навчальний заклад, його освітні послуги, призначена для певного кола осіб і призвана формувати та підтримувати інтерес до цього освітнього закладу і його освітніх послуг. В рекламі використовуються наступні медіа-носії: друкована реклама (листівки, буклети, плакати, проспекти, довідники), зовнішня реклама (рекламні щити, банери, білборди, афіші, сіті-лайти), реклама в пресі, радіо- та телереклама, сувенірна реклама (календарики, ручки, флаєри, футболки з логотипом університету), Інтернет-реклама [5, с. 155]. Названі види реклами активно використовуються в РДГУ (на факультетах і кафедрах). Метою рекламної діяльності ЗВО, на думку О.Телетова та М. Провозіна, є створення і поширення в колективі та серед громадськості всебічної інформації про його діяльність, а також формування відповідного позитивного іміджу ЗВО. Вона досягається завдяки: розробленню привабливого образу випускника ЗВО (шляхом популяризації актуальних спеціальностей, умінь та навичок спеціалістів, які затребувані на ринку праці), вивченню та аналізу громадської думки про ЗВО та її коригуванню через поширення позитивної інформації про ЗВО як про престижний науковий заклад серед його працівників, студентів та широкої громадськості; розробленню стратегії висвітлення діяльності ЗВО у місцевих ЗМІ; проведенню на базі університету наукових (конференції, семінари, презентації) та позанавчальних (концерти, KBK, спортивні змагання) заходів; створенню асоціації випускників; розробленню і виданню спеціальних рекламних продуктів, розміщенню інформації про діяльність ЗВО у ЗМІ; виставковій та концертній діяльності ЗВО [6, с. 54].

Результатом рекламної кампанії перед майбутніми студентами повинен постати образ ЗВО, який чітко себе позиціонує і має потенціал для подальшого власного розвитку. Рекламна кампанія повинна сформувати довіру до ЗВО, міста в якому він розташований та методів навчання, що він пропонує, підкреслює Ф. Котлер [1, с. 5]. Успіх рекламної кампанії забезпечить її організація на трьох рівнях: а) рекламна діяльність ЗВО, що формує його імідж та ефектно позиціонує серед конкурентів; б) інформаційна діяльність факультетів: робота з відгуками студентів, випускників, роботодавців; в) комунікація кафедр з учнями та

студентами коледжів, формування в них образу майбутнього спеціаліста [6, с. 53-64].

Реалізація рекламної кампанії, відзначає Т. Партин, може бути ефективною за умови її належного інформаційного забезпечення (мережа Інтернет, сайти, соціальні мережі, ЗМІ, друкована рекламна продукція, участь у ярмарках професій, дні відкритих дверей, публічні заходи, реклама на транспорті, пряма комунікація з майбутніми вступниками тощо) [3].

На основі викладеного вище, конкретизуємо особливості рекламної кампанії факультету документальних комунікацій та менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету, де здійснюється підготовка фахівців у галузі менеджменту, економічної кібернетики, документознавства, інформаційної діяльності, книгознавства, бібліотекознавства та бібліографії. Рекламна діяльність факультету включає: 1. Сайт факультету, де подана актуальна інформація про спеціальності для абітурієнтів та інших категорій користувачів. 2. Сторінку факультету у соціальних мережах, що дозволяє оперативно інформувати відвідачів про новини факультетського життя. 3. Публічні рекламні заходи: дні відкритих дверей, науково-практичні конференції; конкурси («Міс і містер ДКМ», «Студент року», олімпіада з інформаційних технологій. 3. Сувенірну та рекламну продукцію із зображенням емблеми факультету (прапорці, футболки, ручки, рекламні буклети та календарики). 4. Рекламний відеоролик про факультет в мережі Інтернет. 5. Профорієнтаційна робота в школах, коледжах, училищах регіону проводиться з участю викладачів та студентів факультету.

Ефективними засобами реклами щодо вибору факультету ДКМ, на їх думку, є мережа Інтернет (62%), порада знайомих і випускників (20%), реклама у ЗМІ (9%), рекламна продукція (7 %), дні відкритих дверей (2 %). Рекламна та профорієнтаційна діяльність кафедр розглядається науковцями як її первинна ланка у виші. Вона реалізується у вигляді безпосереднього спілкування з майбутніми абітурієнтами, де остаточно довершуватися формування образу майбутнього спеціаліста в обраному ЗВО.

У контексті сказаного, цікавим для кафедр є дослідження К. Метешкіна та О. Поморцевої, які пропонують інноваційну систему підтримки освітніх процесів (СПОП) на основі web-технологій, що є ефективним інформаційно-реklamним засобом. Одним із принципів створення цієї системи є повнота висвітлення всіх видів діяльності кафедри [2, с. 110-118]. З цієї метою кафедра документальних комунікацій та бібліотечної справи РДГУ з рекламною метою активно використовує соціальні мережі (координатор – викладач Кондратюк М. М.), де оперативно подається інформація про різноманітні аспекти її діяльності.

Таким чином, інформаційно-реklamна діяльність ЗВО на основі принципів освітнього маркетингу є важливим чинником формування його привабливого іміджу та забезпечення успішної вступної кампанії у виші.

Список бібліографічних посилань

1. Котлер, Ф. Стратегічний маркетинг для навчальних закладів / перекл. з англ. Карен Ф. А. Фокс. К. : УАМ, Вид-во Хімджест, 2011. 580 с.
2. Метешкін К. О., Поморцева О. Є. Досвід використання WEB-технологій в інтерактивній рекламі освітніх послуг. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2013. № 4. С. 110–118.
3. Партин Т. І. Рекламна діяльність та її інформаційне забезпечення. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/33907/1/42_227-230.pdf (дата звернення: 25.03.2019).
4. Санакоєва Н. Д., Кушнір В. О. Планування та реалізація рекламних кампаній у сфері освітніх послуг. *Молодий вчений*. 2014. № 6. С. 194–196.
5. Семенюк С. Б. Планування рекламної кампанії ЗВО. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль : ТНТУ, 2015. Том 48. № 1. С. 155–161.
6. Телєтов, О. С., Провозін М. В. Рекламна діяльність вищого навчального закладу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 2. С. 53–64.
7. Ткаченко О. О. Специфіка рекламної діяльності навчальних закладів у контексті їх позиціонування. *Поліграфія і видавнича справа*. 2061. № 1. С. 209–215.

Сокаль В. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент
Національний університет водного
господарства та природокористування*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Профорієнтаційна робота з учнівською молоддю є пріоритетним напрямком співпраці між загальною середньою освітою та вищою освітою. Правильний вибір професії – важливий крок у житті кожної людини, який визначає її майбутнє та впливає на емоційний та моральний стан впродовж всього життя. Основні завдання педагогічного колективу закладів загальної середньої освіти полягають у тому, щоб показати всі грані і сторони тієї чи іншої професії, її затребуваність на ринку праці, допомогти школяру пізнати свої можливості. Закінчуючи школу учень повинен дати відповіді собі на запитання, на що здатний, яку професію бажає обрати, де її можна здобути. Аналіз системи організації професійної орієнтації в Україні показує, що системна робота у цьому напрямку відсутня і як результат – безробіття серед молоді.

Слід зазначити, що на відміну від нашої країни, в розвинених європейських країнах та США профорієнтаційній роботі приділяється значна увага й основні принципи її здійснення визначаються на законодавчому рівні. Так, наприклад, в США прийнято закон, який передбачає асигнування на підготовку вчителів для проведення профорієнтаційної роботи. Вони повинні не просто допомогти молодим людям вибрати професію, а й навчити самостійно вибудовувати професійну кар'єру, ухвалюючи відповідальні рішення протягом усього трудового життя. Терміну «професійна орієнтація» в прямому перекладі у зарубіжних країнах не існує, в більшості випадків використовується термін «розвиток кар'єри». Курс Career Development включений в американську систему освіти, проводиться у віці від 5 до 14 років, спрямований на самопізнання, знайомство з професіями можливостями освіти і плануванням кар'єри. Кожен коледж і університет має у своїй структурі Career Development [2].

У Польщі в «Класифікації спеціальностей і професій» у 1995 році була введена нова професія – «консультант професій». Значним досягненням польських науковців було створення і впровадження в системі установ праці комп'ютерної програми «Консультант – 2000», яка складається з чотирьох модулів: навігатор, клієнт, професія, освіта. В Чехії створена надзвичайно розвинена система, яка включає в себе взаємозв'язані ланки: освіта, профорієнтація, робота [1]. Найбільший вклад в розвиток вітчизняної профорієнтації зробив відомий психолог Є.О. Клімов. Класифікація професій та створена система ДДО (диференційовано-діагностичний опитувальник) для вивчення професійних інтересів по сьогоднішній день залишається найпопулярнішим в Україні [3].

Сучасний соціально-економічний рівень розвитку держави, динаміка складу професій, наявність великої кількості навчальних закладів, спеціальностей ставить перед молоддю надзвичайно складну проблему вибору професійної діяльності. Допомогти молоді визначитися щодо свого професійного спрямування можна завдяки вдало поставленій, продуманій системі професійного орієнтування. В цьому питанні Україні потрібно критично використовувати зарубіжний досвід з організації професійного інформування та розвитку кар'єри.

Проведене анкетування серед учнів 10-11 класу м. Рівне та Рівненського р-ну свідчить, що на момент закінчення школи лише 64,2% випускників зробили професійний вибір з них лише 29,2% вибрали навчальний заклад, 24,6% можуть змінити свою думку щодо вибору професії або не впевнені у своєму виборі, 11,2% від загального числа опитаних не знають що робитимуть після закінчення школи. Ми вважаємо, що система освіти в Україні, в ідеалі, мала б включати систему профорієнтаційної роботи, яка повинна

носити комплексний і багатоступінчастий характер, супроводжувати людину в ході професійного становлення та навчання. Тому, дуже важливо проводити профорієнтаційну роботу в період навчання молодшої людини в школі, здійснюючи цілеспрямований супровід, і логічно завершувати профорієнтаційною допомогою на етапі закінчення в процесі працевлаштування. Така система має включати: допомогу у виборі профілю навчання, майбутньої професії, забезпечення методичними матеріалами; роботу комісій з профорієнтації; допомогу у виборі спеціалізації в рамках свого навчального закладу; роботу Центрів кар'єри, Служб зайнятості з профорієнтації учнів, студентів і випускників; допомогу у працевлаштуванні, виборі напрямку знань, варіантів подальшого навчання у коледжі, вузі; роботу з компаніями-роботодавцями та вузами. Завдяки цілісності системи можна проводити профорієнтаційний моніторинг та супровід людини, починаючи з моменту вибору професії і закінчуючи етапом працевлаштування [4].

Отже, система профорієнтаційної роботи в сучасних умовах має складатися з таких взаємопов'язаних ланок: школа - університет – підприємство (бізнес). Працедавці повинні виявляти перспективну молодь ще у закладах загальної середньої освіти із задатками і здібностями до певного виду професій (тестування, опитувальники, різні методики тощо). Укладати угоди із закладами вищої освіти на професійну підготовку цього випускника за певною спеціальністю, здійснювати супровід навчання здобувача вищої освіти (виробнича практика, стажування). Навчаючись у закладі вищої освіти здобувачі мають виконувати кваліфікаційні роботи, які пов'язані із практикою роботи організації, яка замовила підготовку фахівця. Водночас працедавці мають бути залучені до процесу укладання навчальних планів відповідної спеціальності та переліку професійних компетентностей випускника ЗВО, брати участь у роботі кваліфікаційних комісій. Лише така форма співпраці закладів загальної, вищої освіти і працедавців може бути ефективною і допоможе підготувати висококваліфікованого, професійно вмотивованого спеціаліста певної галузі, морально та матеріально задоволену особистість здатну вирішувати стратегічні і творчі професійні завдання.

У закладах вищої освіти доцільно проводити заходи спрямовані на професійну орієнтацію школярів: предметні олімпіади, фестивалі; КВН, концерти, конкурси та вікторини, спортивні змагання онлайн-опитувальники; консультації школярів та їх батьків; Дні відкритих дверей кафедр, інститутів, університету, екскурсії в освітні установи, підприємства; організація діяльності творчих лабораторій; практикувати проведення уроків у закладах загальної середньої освіти викладачами ЗВО, розробляти освітні програми для школярів; практикувати роботу шкільних університетів, впроваджувати проекти соціального партнерства навчальних професійних закладів з підприємствами; здійснювати презентації освітніх установ у школах, на профільних виставках, проводити майстер-класи від фахівців; тренінги, семінари та інші форми практичних занять; конкурси професійної майстерності студентів із запрошенням учнів закладів загальної середньої освіти; практикувати виступи на «класних годинах» і батьківських зборах відповідальних за профорієнтацію кафедр у школах, зустрічі спеціалістів певних професій із школярами; презентації освітніх програм у закладах загальної середньої освіти та на Ярмарках професій, спільні наукові учнівсько-студентські конференції тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Авдєєв Л. Г. Професійна орієнтація: народження, становлення, розвиток. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2010. № 2. С. 16–20.
2. Гриншпун С. С. Профессиональная ориентация школьников в США. *Педагогика*. 2005. № 9. С. 65–72.
3. Барабаш Ю. Г., Позінкевич Р. О. Психолого-педагогічні проблеми вибору професії. Луцьк : РВВ «Вежа», 2003. 201 с.
4. Коропецька О. М. Профорієнтація та профвідбір. Івано-Франківськ, 2005. 236 с.

Яцков М. В.

Директор Технічного коледжу, к.т.н., с.н.с.

Осадча Л. К.

Заступник директора з навчальної роботи

Технічного коледжу

Національний університет водного

господарства та природокористування

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ МОЛОДІ В СИСТЕМІ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ «КОЛЕДЖ-УНІВЕРСИТЕТ»

Поява в системі освіти вищих навчальних закладів нового типу – коледжів робить можливим скоротити терміни підготовки спеціалістів внаслідок виключення дублювання матеріалу при послідовному навчанні в професійно-технічному училищі, технікумі, вузі, та відібрати найбільш обдаровану молодь на завершальну ланку (ступінь) навчання, підвищити ефективність навчального процесу за рахунок об'єднання навчально-матеріальної, лабораторної бази. Виникнення навчальних закладів такого типу в Україні можна також пояснити зміною змісту професійної діяльності. Динамізм соціально-економічного розвитку суспільства визначив об'єктивні передумови переходу до неперервної освіти, принципова особливість якої полягає в різноманітності і гнучкості застосування засобів, способів і організаційних форм навчання. Зміст професійної освіти має бути наближений до життя, інтегрований з наукою і виробництвом, при цьому потрібно стимулювати просування найбільш обдарованих, краще підготовлених студентів на більш високі ступені освіти.

Коледж здавна характеризується багатофункціональністю і різноманітністю форм підготовки, а також реалізує потребу особистості в підвищенні рівня професійної освіти. Двері Технічного коледжу НУВГП широко відкриті для учнів шкіл міста, області, України. Сьомий рік поспіль на базі коледжу проходять Всеукраїнські змагання учнівської молоді з радіоелектронного конструювання, які сприяють розкриттю і розвитку творчих здібностей учнів, їх професійної орієнтації. Багато років Технічний коледж НУВГП є пунктом проведення зовнішнього незалежного оцінювання з математики, української мови і літератури, історії України, географії, хімії Львівського регіонального центру оцінювання якості освіти. В аудиторіях коледжу проходять обласні, Всеукраїнські олімпіади з хімії, математики, інформатики, української мови, а в лабораторіях – підготовка до них, що дозволяє ознайомити учнівську молодь з спеціальностями і професіями коледжу. Викладачі коледжу – керівники наукових гуртків в Рівненській Малій академії наук учнівської молоді, стимулюють молодь до творчого та інтелектуального розвитку виявляють орієнтованих учнів на професії коледжу. Всі педагогічні працівники ведуть профорієнтаційну роботу в школах міста, області, Західного регіону України.

Технічний коледж Національного університету водного господарства та природокористування здійснює підготовку фахівців за двома освітньо-кваліфікаційними рівнями – кваліфікований робітник і молодший спеціаліст та освітнім ступенем бакалавр. Основним завданням коледжу є впровадження гнучкої багатоступеневої системи освіти з наданням випускникам шкіл робітничих професій, споріднених спеціальностей молодшого спеціаліста та забезпечення можливостей продовження навчання за аналогічними спеціальностями на освітньому ступені бакалавр в Національному університеті водного господарства та природокористування, а також отримання ступеня бакалавр в Технічному коледжі за спеціальністю 161 «Хімічні технології та інженерія».

Неперервна професійна освіта дозволяє створити цілісний інтегрований підхід до формування конкурентоспроможних фахівців в стінах навчального закладу. Адже

професійний навчальний заклад має забезпечити соціалізацію і впевнене входження в самостійну професійну діяльність молодого фахівця, розкрити в нього прагнення до самовдосконалення, самореалізації, до навчання протягом всього життя.

У Технічному коледжі Національного університету водного господарства та природокористування підготовка кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів проводиться окремо на базі повної та базової загальної середньої освіти. Також реалізована ступенева система підготовки молодших спеціалістів на базі кваліфікованих робітників. Для досягнення цієї мети здійснено порівняльний аналіз навчальних планів, програм, підручників і методичних посібників для кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів; відбір та структурування змісту навчального матеріалу, а також розроблено, експериментально перевірено інтегровані навчальні плани та програми для підготовки молодших спеціалістів на базі кваліфікованих робітників. В основу педагогічного проектування покладено системний підхід, що забезпечує взаємозв'язок між процесами формування особистості й оволодінням студентами основами професійної майстерності відповідно до кваліфікаційних вимог; науково обґрунтовано дидактичне забезпечення професійних дисциплін та практичного навчання.

Побудована ступенева модель підготовки молодших спеціалістів на базі кваліфікованих робітників ґрунтується на: неперервній професійно-практичній підготовці; викладанні загальноосвітніх і природничо-математичних дисциплін у професійному спрямуванні; інтегрованому викладанні загально-технічних і професійно-теоретичних дисциплін першого рівня та фундаментальних і професійно-орієнтованих другого рівня.

Одним із пріоритетів коледжу в реалізації принципу наступності і неперервності ступеневої освіти є інтеграція в структурі університету. Вона реально дає можливість сумісного використання комп'ютерної, науково-лабораторної бази університету для проведення практичних і лабораторних занять зі студентами коледжу, використання навчально-методичного забезпечення, що готується в університеті для студентів коледжу, проходження курсів підвищення кваліфікації викладачів коледжу в Інституті післядипломної освіти Національного університету водного господарства та природокористування, залучення професорсько-викладацького складу університету до проведення занять на старших курсах коледжу, керівництво дипломними проектами студентів, що дозволяє підвищити рівень професійної підготовки молодшого спеціаліста на базі новітніх технологій та комп'ютеризації навчального процесу і більш раннє його адаптування до умов навчання в університеті. У тісній співпраці з відповідними кафедрами Національного університету водного господарства та природокористування впроваджена дієва дворівнева модель підготовки бакалавра в університеті на базі молодшого спеціаліста зі скороченням терміну навчання на 2 роки.

Ступенева система підготовки кваліфікованих робітників, молодших спеціалістів і бакалаврів дозволяє сформувати конкурентоспроможних фахівців, здатних до самонавчання і мобільності у професійному відношенні та ще в навчальному закладі: формувати у студентів усвідомлення необхідності раціонально планувати своє майбутнє, професійний шлях; підвищити відповідальність студентів за результати навчальної діяльності; розвивати у студентів здатність самостійно здобувати знання; значно покращити зміст професійної підготовки відповідно до вимог сучасного виробництва; залучити підприємства до системи підготовки фахівців з наданням першого робочого місця кожному випускнику; підвищити конкурентоспроможність на ринку праці, працевлаштування за професією; збільшити кількість випускників, що бажають продовжити навчання за інтегрованими планами підготовки бакалаврів у Національному університеті водного господарства та природокористування; скоротити витрату бюджетних коштів за рахунок скорочення термінів навчання при здобутті освітнього ступеня бакалавра.

Кусковець Сергій Леонідович,

канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності

Шаталов Олександр Сергійович

канд. с.-г. наук, доцент, доцент кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності

Національний університет водного

господарства та природокористування

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНА РОБОТА СЕРЕД ШКОЛЯРІВ ЩОДО НАВЧАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Проблема забезпечення безпеки людини, особливо в останні роки, набула важливого загальнодержавного значення, оскільки характеризується зменшенням кількості працездатного населення, зниженням його професійно-освітнього рівня, вибуттям зі сфери застосування праці професійно підготовлених працівників через виробничий травматизм і професійні захворювання, значний рівень трудової міграції. Високий рівень виробничого травматизму і пов'язані з ним соціально-економічні наслідки сьогодні становлять серйозну проблему суспільства та збереження трудового потенціалу.

Особливу занепокоєність становить загибель на виробництві молоді (таблиця), яка тільки розпочала трудовий шлях і в якій відношення до власної безпеки повинне формуватись під час шкільного та професійного навчання.

Тобто, проблеми травмування людей в процесі виробничої діяльності закладені не лише у їх відношенні до професії, а й набагато глибше – в процесі формування людини як особистості – у шкільний період.

Таблиця

Питома вага потерпілих на виробництві віком 16-25 років

Рік	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Питома вага потерпілих віком 16-25 років, %	11,8	10,8	11,2	11,4	13,0	6,2	10,0	7,3

Аналіз основних досліджень і публікацій фахівців з охорони праці та безпеки життєдіяльності з проблем виробничого та побутового травматизму, вивчення професійно орієнтованих дисциплін з цього приводу у навчальних закладах України засвідчує неоднозначний підхід до питання безпечного виховання школярів та інших учасників освітньо-виховного процесу у період реформування освіти.

Проведені дослідження вказують на те, що на сьогоднішній день в Україні не створено ґрунтовних теоретичних засад вивчення безпеки життєдіяльності, і взагалі єдиної теорії з цього напрямку, а більшість напрацювань носить вузькоспеціалізований або фрагментарний характер.

Саме тому, метою роботи є професійна орієнтація школярів – майбутніх потенційних працівників різноманітних сфер економічної діяльності держави, до безпеки та безпечного ведення робіт за професією.

Предметом освітнянського напрямку безпеки життєдіяльності є моделі безпеки (визначати небезпеку, що виникла; аналізувати рівень небезпеки, приймати правильне рішення та свідомо діяти, щоб відвернути небезпеку або зменшити її наслідки).

У сучасному переліку педагогічних спеціальностей немає вчителя з питань безпеки життєдіяльності, тому у вищих навчальних закладах України, інститутах підвищення кваліфікації вчителів в рамках викладання предмету «Основи здоров'я» проводиться

спеціалізація вчителів іншого фаху. Серед вчителів вказаної категорії лише незначна частка має високий, достатній і середній рівень готовності до навчання школярів основ безпечної життєдіяльності.

Як показує практика, найчастішими недоліками у знаннях учнів з безпечної життєдіяльності є фрагментарність, безсистемність, формалізм, невміння узагальнювати та застосовувати вивчене на практиці або у нестандартних ситуаціях.

Окрім того, зважаючи на суворі вимоги сьогодення та гостру необхідність викладання предмета «Основи здоров'я», наразі змінилось ставлення учнів і вчителів до цього предмета, як до другорядного. Вчителі не мають змоги або бажання зацікавити учнів фактичними даними про надзвичайні ситуації та джерела їх ініціювання, поведінку у разі їх виникнення.

Шкільною програмою предмета «Основи здоров'я» передбачено лише ознайомлення з побутовим травматизмом та його наслідками і то переважно серед школярів. Проте варто було б наводити дані та інформацію про виробничий травматизм, його причини та наслідки тощо, тим самим готувати школярів до реального дорослого безпечного життя.

Отже, виникає потреба у викладачах безпечної життєдіяльності, які не тільки добре володіють теоретичними знаннями, а й творчо адаптуються до порядку й способу подачі навчального матеріалу та контролю за його засвоєнням, через розробку та постійне оновлення якісних навчальних ресурсів, адекватних виклику та вимогам часу.

Навчальну програму предмету «Основи здоров'я» необхідно конкретизувати переліком навичок, які повинні бути сформовані під час навчання у дошкільних закладах, школі та професійно-технічних навчальних закладах з питань не лише побутового травматизму, а і виробничого, поведінки учнів у екстремальних ситуаціях.

Таким чином, система освіти XXI століття потребує кардинальних змін системи навчання, створення інформаційно-освітніх середовищ, пошуку нових технологій для розвитку бази навчально-методичних матеріалів, розробок електронних підручників, з метою забезпечення належного рівня освіти з питань безпеки життєдіяльності та професійного орієнтування учнівської молоді. Завдяки цьому, учень має можливість більш глибоко вивчити те чи інше природне, техногенне, соціальне небезпечне явище чи виробничу ситуацію, а разом з цим познайомитися з традиційними, новими і передовими способами захисту від існуючих небезпек і загроз. Вчителі предмету мають більш широко використовувати активні та інтерактивні форми навчання, застосовувати психологічні тренінги в поєднанні з іншими активними методами навчання. Для підвищення інтересу і, як наслідок, якості знань і супутніх їм умінь залучати до освітнього процесу практичних працівників – медиків, пожежних працівників, службовців з досвідом практичних дій щодо охорони праці тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 20.03.2019). 2. Кодекс цивільного захисту України від 02 жовтня 2012 р. № 5403-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 34-35. Ст. 458. 3. Про затвердження Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України : наказ Міністерства освіти і науки України від 18 квітня 2006 р. № 304. Дата оновлення: 30.01.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-06> (дата звернення: 21.03.2019). 4. Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти : наказ МОН України від 26 грудня 2017 р. № 1669. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18> (дата звернення: 21.03.2019).

Шевчук Т. Є.

*доцент кафедри суспільних дисциплін, к.пед.н.
Національний університет водного
господарства та природокористування*

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Метою громадянської освіти та громадянського виховання є формування свідомого громадянина, патріота, професіонала людини, якій притаманні особистісні якості й риси характеру, світогляд і спосіб мислення, почуття, вчинки та поведінка, спрямовані на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства як у світі так і в Україні. Ці вміння повинні органічно поєднуватись з потребою й здатністю діяти компетентно й професійно. Тому майбутньому фахівцю механічної інженерії випускнику вищого технічного навчального закладу необхідно володіти відповідними якостями і характеристиками, що формують його громадянську зрілість, громадянську культуру та громадянську позицію. Це передбачає розвиток певних професійно важливих здібностей. Такі особистісні якості й здібності в педагогічній науці називають громадянською компетентністю [1].

В педагогічній науці є багато наукових праць, присвячених дослідженню окремих аспектів означеної проблеми. Сутність та умови формування громадянської компетентності особистості досліджували такі відомі науковці, як А. Маркова, В. Столін, О. Овчарук, О. Пометун, Є. Мединський, Ю.Підлісна, В.Степаненко та інші. Проблема формування громадянської зрілості висвітлена в працях Т. Абрамян, О. Волжиної, О. Газмана, Г. Гревцевої, Ж. Завадської, Т. Мироненко, В. Радула, В. Сеніна, О. Сухомлинської, Р. Хмелюк. У зарубіжній педагогіці питанням формування громадянської зрілості, присвячено дослідження А. Адлер, К. Вейнберга, К. Джанга, Г. Кершенштейнера, Х. Мюнклера та ін. Психологічні особливості формування особистості та умови формування громадянськості вивчали М. Боришевський, Л. Бурлачук, Л. Виготський, В. Давидов, І. Кон, О. Красовська, О. Леонтьєв, Т. Титаренко та інші дослідники.

Основними поняттями компетентнісного підходу в освіті є: «компетенція», «компетентність», «компетентний», «компетентності майбутнього фахівця», «ключові компетентності», «професійна компетентність» тощо. Проведемо аналіз деяких вищеназваних термінів. Сучасний тлумачний словник за редакцією В. Бусела пропонує такі тлумачення:

компетенція – добра обізнаність у чомусь; коло повноважень певної організації, установи чи особи; загальна здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях і здібностях, які набуті завдяки навчанню;

компетентний – який має достатні знання в певній галузі, добре обізнаний, тямущий; ґрунтується на знанні, кваліфікований; має певні повноваження, повноправний, повновладний;

компетентність – здатність успішно відповідати на індивідуальні та соціальні потреби, діяти та виконувати поставлені завдання;

бути компетентним – вміти мобілізувати в даній ситуації здобуті знання і досвід [3].

Проаналізувавши дефініції поняття «компетенція» у педагогічному аспекті, можна визначити суттєві ознаки цієї категорії:

- загальна здатність до професійної діяльності;
- сукупність особистісних якостей, необхідних для продуктивної діяльності;
- готовність виконувати практичні завдання;
- підготовленість випускника ВНЗ до реалізації практичних цілей у процесі предметної діяльності.

У сучасній педагогічній літературі під «компетентністю» розуміють [1]:

- здатність приймати рішення;
- особистісні якості до забезпечення необхідного результату на робочому місці;
- сукупність індивідуальних здатностей, необхідних для виконання професійних обов'язків;
- володіння людиною відповідною компетенцією та ставлення до предмету діяльності;
- інтегральну якість особистості, що проявляється у здатності та готовності до діяльності.

Вітчизняні дослідники у царині компетентнісного підходу виділяють такі ключові компетентності: інформаційну, соціально-психологічну, громадянську, комунікативну, методологічну, життєву, професійну, психологічну (рефлексивну) [1]. Як бачимо серед ключових компетентностей виділяється і громадянська.

Виникнення громадянської компетентності як соціального явища безпосередньо пов'язано з переходом від традиційного до зрілого громадянського суспільства і з процесом громадянської соціалізації. Ще у XVII–XVIII ст. просвітителями Руссо, Вольтером, Локком та ін. активно обговорювалася книга Т. Гоббса «Про громадянина». Для громадянського суспільства, вважали вони, потрібний розвинутий, з високою самосвідомістю, самостійний громадянин, який відстоює як свої індивідуальні, так і суспільні інтереси. Відомий американський політолог Р. Даль стверджує, що для того, щоб демократія виявилася життєздатною політичною моделлю, необхідний певний рівень політичної компетентності громадян [7].

Громадянську компетентність визначають як сукупність властивостей індивіда, що соціалізований під впливом громадянського суспільства. При цьому громадянська компетентність виступає у вигляді соціокультурних, ціннісно-ментальних, власне професійних, морально-етичних і інших знань, навичок та вмінь, що мотивують індивідуальну і групову активність особистості [5]. Порівнюючи поняття громадянської компетентності і політичної (громадянської) культури, дослідник Шахрай В.М. приходять до висновку, що громадянська компетентність – це якісний рівень громадянської культури особистості, який виявляється в здатності та готовності індивіда до адекватної участі в суспільно-громадських процесах. Це такий рівень громадянської культури, який відзначається спрямуванням до згоди, консенсусу, толерантності, прагненням не лише давати оцінку суспільним явищам, але і здійснювати посильні дії щодо їх удосконалення [6].

Оскільки змістовна характеристика досліджуваного поняття визначається також терміном «громадянськість», під яким розуміють духовно-моральну якість, яка характеризує людину як особистість, визначає її моральну й духовну суть, слід врахувати думку О. Пометун, що «громадянська компетентність є інтегративною характеристикою особистості, яка включає й певний рівень психологічної готовності до здійснення суспільного життя – громадянськості» [7].

Для розкриття поняття громадянської компетентності важливе значення має аналіз поняття громадянськості. Громадянськість це певна позицію людини щодо своєї держави та народу. Ця позиція проявляється у громадянському самовизначенні особистості. Йдеться насамперед про відчуття єдності із своєю державою та суспільством, любов до Вітчизни, готовність долати життєві труднощі тощо.

Громадянськість – це духовно-моральна цінність, світоглядна і психологічна характеристика особи, що визначає її обов'язок і відповідальність перед співвітчизниками та Батьківщиною [7]. Дослідниця Волкова зазначає, що громадянськість формується у процесі громадянського виховання поряд з такими особистісними якостями як патріотизм, національна самосвідомість, культура міжетнічних відносин, планетарна свідомість, правосвідомість, громадянська позиція, а також громадянський обов'язок та громадянська

відповідальність.

На думку Макогончук Н., громадянськість складається з громадянських якостей. Основою яких є громадянська самовідданість, почуття національної гідності, громадянського обов'язку й відповідальності, громадянська мужність, прихильність до загальнолюдських цінностей [9].

Аналіз наукової літератури свідчить, про різні підходи до розкриття сутності поняття «громадянськості». Громадянськість можна розглядати і як особистісну і як суспільну якість. Вчені педагоги трактують громадянськість як комплекс якостей особистості, що визначає її соціальну спрямованість, готовність досягати соціально значущих та індивідуальних цілей.

В. Лозова стверджує, що компетентність майбутнього фахівця має «інтегративну природу, тому що її джерелом є різні сфери культури (духовної, громадської, соціальної, педагогічної, управлінської, правової, етичної, екологічної тощо), вона вимагає значного інтелектуального розвитку, включає аналітичні, комунікативні, прогностичні та інші розумові процеси» [6].

Формування громадянської компетентності майбутнього фахівця в концепції Е. Зеєра трактується як «життєвий шлях» професіонала, який включає п'ять стадій [9]:

1. Оптацію (лат. optatio – бажання, вибір) – вибір професії з урахуванням індивідуально-особистісних і ситуативних особливостей.

2. Професійну підготовку – набуття професійних знань, навичок і умінь.

3. Професійну адаптацію – входження в професію, освоєння соціальної ролі, професійне самовизначення, формування якостей і досвіду.

4. Професіоналізацію – формування позицій, інтеграція особистих і професійних якостей, готовність до виконання обов'язків.

5. Професійну майстерність – реалізація особистості в професійній діяльності.

Узагальнення вищезазначених дефініцій дозволяє стверджувати, що громадянська компетентність майбутнього фахівця є складним інтегрованим утворенням у структурі особистості фахівця, може розглядатися як складова його професійної культури й професійної компетентності, є виявом його громадянської культури, основою громадянської зрілості.

Список бібліографічних посилань

1. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. К. : "І.І.С.", 2004. 112 с. 2. Оскарссон Б. Базовые навыки как обязательный компонент высококачественного профессионального образования / под общ. ред. В. И. Байденко, Дж. ван Зантворта. *Европейский фонд подготовки кадров (ЕФО)*. Проект ДЕЛФИ. М., 2001. 3. Подлесная Ю. Е. Гражданская компетентность в современном обществе: политологические аспекты формирования и развития : автореф. дис. ... канд. полит. наук. М., 2006. 19 с. 4. Шахрай В. М. Громадянська компетентність особистості як проблема сучасного суспільства. *Український соціум*. № 2(25). 2008. С. 123–134. 5. Поментун О. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2005. № 23. 6. Лозова В. І. Формування педагогічної компетентності викладачів вищих навчальних закладів. *Педагогічна підготовка викладачів вищих навчальних закладів* : матеріали міжвуз. наук.-практ. конфер. Харків : ОВС, 2002. С. 3–8. 7. Зеєр Э. Ф. Психология профессионального образования : учебное пособие. Екатеринбург, 2000. 368 с. 8. Михайліченко М. В. Формування громадянської компетентності майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу : дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2007. 9. Макогончук Н. В. Формування громадянської компетентності у майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу : дис. ... канд. пед. наук. Хмельницький, 2013.

Оксентюк Наталія Володимирівна

доцент, к.психол.н.

Національний університет водного

господарства та природокористування

ПОТЕНЦІАЛ УЧНІВ: ВІД ШКОЛИ ДО УНІВЕРСИТЕТУ

Іноді вважається помилково, що талант сам проб'ється, якщо він дійсно є. Дійсно існує багато прикладів переможного сходження. Однак немає даних про те, скільки талантів занепало, не змогло розквітнути тільки тому, що для них не було відповідних умов. Будь-які здібності необхідно дбайливо вирощувати, створюючи максимально сприятливе середовище. Здібності від початку закладені в кожній людині. Задача педагогів та батьків не заважати, а згодом допомогти таланту розкритися. Варто створювати надлишкове творче середовище, в якому дитина могла б знайти напрямок, в якому буде рухатися далі. Очевидно, що факторів, які впливають на цей процес, багато – сім'я, вчителі, власна активність людини. Відомо, що в різних ситуаціях люди, як і діти, поведуться по-різному, тому наша професійна задача – організувати дитину таким чином, щоб вона могла максимально проявити себе.

Педагоги і психологи вважають, що здібності виявляються досить рано, ще в дошкільному віці, коли починається формування особистості дитини. Для цього від початку потрібні сильні фахівці дошкільного виховання, які зуміють грамотно вести роботу з «вирощування» здібностей дитини, щоб буквально кожен перший міг стати лідером у своїй галузі.

У психологічній науці сьогодні різко зріс інтерес до проблеми формування і розкриття творчих здібностей і зниження рівня тривожного стану особистості. Це пояснюється, з одного боку, логікою розвитку самої психології, з іншого – виникненням соціального замовлення на розробку проблем розкриття творчого потенціалу. У зв'язку з цим видається закономірним звернення вчених: Д. Богоявленської, А.В. Брушлинського, В.В. Давидова, А.М. Матюшкіна, А.І. Доровського, Н. Шумакова, Ч.Д. Спілбергера, Філіпса, С.М. Джакупова, А.К. Сатова, та ін. до центральної фігури навчально-виховного процесу – здобувача освіти, і висунення положення про те, що на його творчий розвиток впливає його емоційний стан та необхідність спеціальних умов для розкриття внутрішнього потенціалу. Потенціал особистості – це інтегральна характеристика рівня особистісної зрілості. Він відображає міру подолання особистістю самої себе, а також міру прикладених зусиль. Це і здібності, і система постійно відновлюваних і примножуваних ресурсів [7, с. 8].

Умови підтримки та розвитку талантів:

- служба психолого-педагогічного супроводу: метод спостережень, який дозволяє спочатку виявити здібності здобувача освіти, а потім почати займатися індивідуально з кожним. Коучінг, тренінги.

- розширення спектру послуг додаткової освіти. Тепер головним завданням стає визначити, в якій саме області ЗО досягне найвищих успіхів, – чи буде це фізика, образотворче мистецтво або щось ще. Але ця область однозначно є, її тільки потрібно знайти і позначити.

- принципи побудови освітньої системи для розвитку талантів: постійне моделювання ситуації успіху для ЗО, коли педагог перетворює будь невеличке досягнення в перемогу, в блискучий результат; створення умов для того, щоб ЗО оволодів механізмом прояву своєї обдарованості, в освітньому процесі ЗО повинен отримати можливість співати і ліпити, конструювати роботів і писати вірші; правильна комунікація, реалізації вже розкритих талантів [2; 3]; забезпечення базового рівня якості кожного заняття за допомогою електронних кабінетів; робота з тривожним станом ЗО [1]; емоційний фон: позитивна атмосфера, радість, стан потоку, психічна гармонія; захист від непрофесійних педагогів; не

завдати удару по тих, кого не відібрали, як талановитих (олімпіади не є єдиним вимірником таланту, тому що у людей різні типи мислення, різні можливості);

- профільне навчання з вибірковими курсами, які мають актуальну особистісну та соціальну тематику, поглиблена профілізація; наявність наставників, майстрів;

- можливість вибору індивідуальної траєкторії розвитку, внутрішня мотивація до саморозвитку [2];

- включення здобувачів освіти у практичну діяльність;

- формування і розвиток загальнонавчальних, інтелектуальних та організаційних здібностей, емоційного інтелекту;

- прагнення до особистісного зростання;

- тренування мозку, в т.ч. ефективного мислення;

- рефлексивне середовище;

- розвиток творчості та критичного мислення;

- сприяння професійному зростанню;

- успішна проектна діяльність.

Відслідковувати розвиток талантів можливо за такими показниками: динаміка інтересів, ведучі мотиваційні компоненти, легкість і успішність виконання завдань, суб'єктивна оцінка здобувачем освіти своїх здібностей і можливостей по кожному предмету [4, с. 84].

Психологічні тренінги: на розвиток в учнів уявлень про свої можливості, рефлексували власні достоїнства, сильні сторони, схильності. В процесі тренінгу навчатися ставити цілі, продумувати можливості їх досягнення, рефлексувати власні здібності, проблемні зони, усвідомлювати необхідності особистих вкладів у власну успішність.

Основною метою тренінгових занять – психологічний супровід особистісного розвитку здобувачів освіти при формуванні самостійної, суб'єктної позиції в навчанні та на подальших етапах життєвого шляху. Для побудови занять важливо враховувати особливості вікового розвитку, психічні новоутворення. Кожне заняття має вирішувати специфічні задачі: самопізнання, розвиток уміння аналізувати власні сили, знання своїх сильних сторін, проблемних зон, усвідомлення своїх ресурсів, необхідних для досягнення успіху. Вправи на активацію своїх підсвідомих уявлень про себе для більш ефективного прийняття рішень та життєвого вибору. Вправи на вміння аналізувати життєві сили, отримання знань про свої сильні сторони та недоліки, власні особливості, які можуть створювати труднощі. Вправи на усвідомлення ресурсів, які і раніше сприяли досягненню успіху. Допомога учням у рефлексії значимих граней власної особистості, особливості власного внутрішнього світу і зовнішнього оточення. Вправи на пошук нових продуктивних форм комунікації та відкриття самого себе. Вправи на диференціацію власних очікувань від свого майбутнього та значимих дорослих. Вправи на постановку цілей та усвідомлення життєвих бажань.

Список бібліографічних посилань

1. Давлетова А. А. Пути раскрытия творческого потенциала и снижения тревожного состояния школьников. *Успехи современного естествознания*. 2014. № 9-1. С. 130–135. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=23606338&> (дата звернення: 25.03.2019).
2. Добрынин Н. Ф. О воспитании интереса. *Педагогическое образование*. 1936. № 6. С. 87–103.
3. Кенкманн П. О. Роль системы образования в жизненном самоопределении молодежи : дис. докт. : 19.00.07. Тарту, 1985.
4. Кобзарева И. И. Берладина Е. Л. Психологическое сопровождение развития личности учащихся в условиях профильного обучения : монография. Елиста: «НПП Джангар», 2010. 163 с.
5. Кон И. С. Психология ранней юности. М. : Просвещение, 1989. 255 с.
6. Мудрик А. В. Время поисков и решений, или старшеклассникам о них самих : книга для учащихся. М. : Просвещение, 1990. 191 с.
7. Развитие личностного творческого потенциала студентов / под общ. ред. М. В. Рейзвих. М., 2016. 48 с.

Крупка О. В.

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри українознавства
Національний університет водного
господарства та природокористування*

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКУМІВ ІЗ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У зв'язку із сучасними зовнішніми викликами в глобалізаційних та інтеграційних процесах «Україна у другій половині XVII–XVIII ст. Доба Бароко на українських землях»: з досвіду проведення практичних занять з історії та культури України у вищій школі.

Одна з можливих альтернативних методик проведення практичних занять історико-культурного спрямування передбачає підготовку студентів за заздалегідь визначеним змістовим і структурно-схематичним алгоритмом. Структура занять уніфікована і передбачає групування тез за такими проблемно-тематичними блоками «Історичний час», «Світ», «Географія», «Державно-політичне становище», «Суспільство», «Економіка», «Культура», «Краєзнавство (Волинь і Рівненщина)». У результаті роботи над опануванням дисципліни студенти мають скласти комплексне і системне уявлення про особливості історико-культурного розвитку України: від світових процесів до локальної (місцевої) історії, від традиційного політико-економічного аналізу історії до культурно-антропологічного та соціогуманітарного розуміння історичного процесу.

Пропонуємо змістовий і структурно-схематичний алгоритм проведення практикуму на тему «Україна у другій половині XVII–XVIII ст. Доба Бароко на українських землях». Студенти готуються до заняття за визначеними тезами, які можуть сприйматися і як наукові гіпотези, які потрібно довести у процесі обговорення, і як наукові аксіоми, які треба обґрунтувати, використовуючи відповідну навчальну літературу.

Деякі тези мають у сучасній історичній науці проблемний і неоднозначно трактований зміст. Це створює можливості у рамках лінійної логіки обговорення організовувати міні-дискусії, у яких частина студентів захищає одну визначену тезу, частина – пропонує своє обґрунтування раціональності мотивів і логіку поведінки іншої сторони – об'єктів чи суб'єктів історії.

До переліку тез додається основний подієвий фактаж (дати), словник історичних термінів і понять, посилання на історичні джерела та наукову літературу. Запропонований перелік тез не є вичерпним, він може бути доповнений, скорочений чи скоригований, зважаючи на конкретні обставини роботи викладача та на рівень базової гуманітарної підготовки студентського колективу.

Україна у другій половині XVII–XVIII ст. Доба Бароко на українських землях.

Історичний час

1. У Європі – ранньоновий час, доба бароко і Просвітництва, буржуазні революції (Франція), формування капіталістичного виробництва, початок промислової революції (Англія).
2. Криза європейської колоніальної системи. Утворення США.

Географія

1. Продовжується формуватися українська етнічна територія у процесі колонізації північно-східних (Слобожанщина) та південно-східних (Запорожжя) земель. Початок української колонізації Кубані.
2. Початок російсько-московської колонізаторської політики в Україні.
3. Приєднання Криму до земель материкової України. Імперська колонізація Криму.
4. Участь у колонізації південно-східної України та Криму інших народів (болгари, серби, греки).

Державний устрій

1. Криза Гетьманщини (Руїна) полягала у відсутності єдності суспільства та елітних груп

навколо засадничих принципів побудови держави, у руйнівній боротьбі козацьких лідерів за владу, у збройній агресії сусідніх держав.

2. На формування українсько-козацької держави та конституційних засад державного розвитку України значний вплив мала діяльність видатних політичних і військових діячів (гетьман П. Дорошенко, І. Мазепа, П. Орлик)

3. Завершення революції призвело до розподілу українських земель між Московським царством і Річчю Посполитою (1686 р.), до посилення політичної залежності та економічного висиску українських земель, до наростання негативних культурних впливів з боку держав-завойовників (полонізація, русифікація).

4. Після трьох поділів Речі Посполитої більшість українських земель увійшли до складу Російської імперії. Західноукраїнські землі (Галичина, Буковина, Закарпаття) стають частиною Австрійської монархії.

Суспільство

1. Період характеризується загостренням соціальних і релігійних суперечностей на Правобережжі та західноукраїнських землях, не розв'язання яких призводить до тривалого протистояння суспільства з офіційними інституціями (опришки, гайдамаки, Коліївщина).

2. У II половині XVIII ст. у Російській імперії відбувається друге закріпачення українських селян, а козацька старшина отримує становище російського дворянства.

3. На західноукраїнських землях остаточно зникає русько-українська шляхта, але утверджується як впливова сила греко-католицька церква. Суспільство – переважно селянське, яке завдяки реформам австрійських цісарів у 1770-80-х поступово розкріпачується.

Культурна доба і культурні явища

1. Українські землі цього періоду належали до європейського культурного простору, але відрізнялися від сусідніх країн специфічними ознаками своєї культури (козацьке бароко).

2. Втрата політичної самостійності негативно позначилася на культурній сфері: зростає вплив московського православ'я і в цілому московсько-російської культури на землях Гетьманщини; у II половині XVIII ст. наддніпрянські землі зазнають чергової агресії польського католицизму; на західноукраїнських землях, окрім традиційно сильних польсько-католицьких позицій, з'являється і посилюється офіційна австрійська (німецька) культура.

3. Занепад державності призводить до культурної провінційності України, до переривання безпосередніх культурних контактів з країнами Європи і світу.

Волинь та Рівненщина: єзуїти на Волині, волинські фортеці і замки, волинські культурні пам'ятки (світська і церковна архітектура, мистецтво (іконопис) тощо), входження Волині до складу Російської імперії після II і III поділів Речі Посполитої, Волинська губернія, Рівне – повітове місто.

Джерело: О. Оглоблин «Дума» гетьмана Івана Мазепи». Документи доби (листи козаків, «Конституція Пилипа Орлика», козацькі літописи, «Дума» гетьмана Мазепи, заповіт Д. Братковського). Прочитати і коментувати: звернення гетьмана Мазепи до козаків, чужинці про Україну та українців (козацький період).

Запропонована методика проведення практикумів історико-культурологічного предметного циклу покликана на основі ретельного опрацювання фактичного матеріалу різного походження формувати у студентів панорамне, багатовимірне розуміння історичного процесу, розуміти історичну логіку подій, процесів і явищ, виявляти історичні закономірності, тлумачити сутність і наслідки діяльності історичних осіб (акторів). Одночасно з посиленням критичного мислення, аналітико-синтетичних навичок мислення та сучасного типу історичної (національної, громадянської) свідомості під час вивчення вузівського курсу «Історія та культура України» рекомендовано застосовувати гуманістичний, людинознавчий підхід до оцінки історичних явищ з перспективи пріоритетів розвитку освіти XXI століття.

Лагоднюк О. А., Костюкова Т. А. Нові програми розвитку лідерства в НУВГП	3
Клюха О. О., Пахаренко О. В. Спрямування учнівської молоді до усвідомленого вибору професії	5
Зубілевич С. Я. Концепція безперервного професійного розвитку бухгалтерів і аудиторів в Україні	7
Позняковська Н. М., Міклуха О. Л. Імплементация міжнародних стандартів освіти професійних бухгалтерів у національні освітні програми	9
Кожушко Л. Ф., Андрійцьо-Рузаєва А. Ю. Менторський підхід до профорієнтації	11
Тадєєв П. О., Тадєєва М. І. Ранній вступ до університету як важлива програма прискореного навчання обдарованих студентів США	13
Колесник Т. М. Взаємодія ВУЗу та школи на платформі консалтингу агроекологічних наукових досліджень	15
Ступницька Н. І. Деструктивні формування свідомості молоді в процесі реалізації інформаційно-комп'ютерних технологій	17
Клименко М. О., Прищепа А. М. Сучасні підходи до організації науково-дослідницької діяльності учнів та студентів-екологів	19
Харчук Ю. Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку закладів вищої освіти України	21
Дроботенко Л. О., Олійник О. О. Використання платформи ARDUINO, як засіб STEM освіти в проектній та дослідницькій діяльності	23
Козяр М. М., Парфенюк О. В. Графічна підготовка в загальноосвітніх та вищих закладах освіти: проблеми, перспективи	25
Купчик Л. Є. Сінквейн-метод як форма і засіб візуалізації у процесі вивчення німецької мови як другої іноземної	27
Пражмовський В. А., Олійник О. О. Воїнсько-фізичне виховання українців в сучасних умовах	29
Пікула М. В., Морозюк С. В. Аспекти професійної орієнтації учнівської молоді	31
Ігнатюк Р. М., Рудяк А. М., Ігнатюк О. Ю. Основні засади формування профорієнтаційної роботи у закладах освіти	33
Голотюк М. В. Ступенева система підготовки фахівців	35
Шелестова Л. В. Можливості сучасної профільної освіти у розвитку творчих здібностей старшокласників	37
Кочубей А. В. Психолого-педагогічний супровід професійного самовизначення старшокласників у закладах загальної середньої освіти	39
Якимчук М. Ю. Інноваційні методи розвитку творчих здібностей лінгвістично обдарованих слухачів підготовчих курсів	41
Бондарєва Т. Г., Антонюк О. Р. Інноваційні методи викладання у підготовці фахівців з обліку та оподаткування	43
Меліхова Т. Л. Роль навчальної дисципліни «Управління корпоративним капіталом» у формуванні професійних компетентностей фінансиста	45
Зборина И. М. Образовательные научно-инновационные кластеры как фактор устойчивого развития системы высшего образования республики Беларусь	47
Сазонец І. Л., Саленко А. С. Основні завдання інжинірингових шкіл у підготовці кадрів для ІТ-бізнесу	49
Сазонец І. Л., Зима І. Я. Вдосконалення системи державного управління підготовкою медичних кадрів	51
Туровська Г. І. Освітні конструкти компетентнісного підходу, необхідні випускникам для виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сьогодення	53
Петрук Л. А., Підгурська О. П. Фізичне виховання студентів спеціальної медичної групи	55

Стрілець В. М., Стрілець О. Р., Головня В. Д. Про впровадження дисципліни «Практичне проектування і конструювання деталей машин» для здобувачів вищої освіти машинобудівних спеціальностей	57
Козяр М. М., Парфенюк О. В. Графічна підготовка в загальноосвітніх та вищих закладах освіти: проблеми, перспективи	59
Буденкова Н. М., Мисіна О. І. Експериментальна цікава хімія як засіб профорієнтації школярів	61
Хітрова О. В. Центр життєтворчості як сучасна форма взаємодії закладу вищої освіти та школи	63
Гнеушев В. О. Вплив розширення освітнього середовища на формування культури безпеки в інженерній освіті	65
Сініцина О. В., Старіков В. С., Бірук І. Д. Інноваційні технології при підготовці студентів з фізичного виховання	67
Клімов С. В., Клімова А. В. Інформаційні технології при підготовці фахівців за освітньою програмою «Гідроінформатика»	69
Мандзюк О. М. Настільні навчальні ігри, як інструмент формування професійних компетенцій	71
Оборонова О. В., Гураль Н. В., Ковшун Н. Е. Перспективи розвитку та сучасний стан вищої освіти в Україні	73
Ступницька М. О., Ключа О. О. Вплив переведення годинника на освітній процес	75
Савіна Н. Б., Тимошук І. О., Бадинський Л. О. Навчання іноземців у Національному університеті водного господарства та природокористування: стан та перспективи	77
Нікітенко Д. В. Економічна освіта молоді як протидія політичного популізму	79
Швець Ф. Д., Мороз О. С., Зошук В. О. Роль незалежного оцінювання в отриманні якісної освіти здобувачами закладів вищої освіти	81
Джеджера К. В. Маркетингові комунікації як чинник конкурентоспроможності закладу вищої освіти	83
Черніговець Т. І. Інформаційно-рекламна діяльність закладів вищої освіти як компонент маркетингових технологій	85
Сокаль В. А. Особливості проведення профорієнтаційної роботи у сучасних умовах ...	87
Яцков М. В., Осадча Л. К. Професійна орієнтація молоді в системі ступеневої освіти «Коледж-університет»	89
Кусковець С. Л., Шаталов О. С. Професійно орієнтована робота серед школярів щодо навчання безпечної життєдіяльності	91
Шевчук Т. Є. Формування громадянської компетентності у майбутніх фахівців	93
Оксентюк Н. В. Потенціал учнів: від школи до університету	96
Крупка О. В. Методика проведення практикумів із історії України у вищій школі	98

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

**Міжнародна науково-практична конференція
«Університет і школа : перспективи співпраці»**

Збірник тез

Технічний редактор

Галина Сімчук

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 15.03.2019 р. Формат 60×84¹/₁₆.

Ум.-друк. арк. 5,9. Обл.-вид. арк. 6,5.

Тираж 100 прим. Зам. № 5418.

Видавець і виготовлювач

Національний університет

водного господарства та природокористування

вул. Соборна, 11, м. Рівне, 33028.

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції РВ № 31 від 26.04.2005 р.*